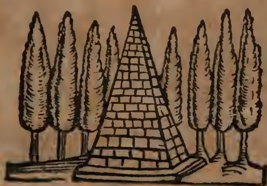
56

a

57.

JOHANNIS NICOLAI
TRACTATUS
DE
GRÆCORUM LUCTU
LUGENTIUMQUE RITIBUS VARIIS
E
GRÆCORUM PRÆCIPUE SCRIPTIS ALIISQUE IN USUM REI LITERARIÆ COLLECTUS
ET
IN LUCEM EDITUS.

MARBURGI CATTORUM,
Apud EPHRAIMUM BÖNCKE, Bibl.
ANNO MDCXCVI.

VIRIS

Plurimùm Reverendis, Præ-Nobilißimis, Amplißimis, Consultißimis

DOMINIS

DN. JOHAN. FENNERO, Theologo Eximio Diœcesios Marpurgo-Cassellan. Superintendenti per plures annos meritissimo.

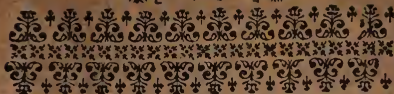
DN. CONRADO Frantz/ JCto Celeberrimo, Consiliario Hassiaco & Judicii Aulici, quod Marpurgi est, Assessori Gravissimo.

DN. JOH. GOEDDÆO, JCto consummato Decretal. Professori Celeberrimo, Consiliario Hassiaco & Judicii Aulici, quod Marpurgi est Assessori gravissimo,

DN. JOH. DAN. Reyfferit/ JCtó Famigeratissimo, Consiliario Hassiaco & Judicii Aulici, quod Marpurgi est, Assessori Meritissimo.

DN. HENR. PHILIPPO
FENNERO, S.S. Theolo. Doctori, Ecclesiæ Lutheranæ Pastori Primario, ut & Teuton. Æd. Mystæ Celeberrimo.

PATRONIS
ET
FAUTORIBUS,
OMNI OBSERVANTIA
DEVENERANDIS
CUM VOTO DEVOTO
OMNIGENÆ FELICITATIS
EX
ANIMO SINCERO HUMILLIME
CONSECRAVIT,
MANCIPAVIT
DEDICAVIT
HUNC
DE
LUCTU GRÆCORUM
TRACTATULUM
AUTOR.

Tsi verecundia limites transilire videor Plur. Reverendi & Excellent. Domini & Patroni, quòd Vos ab arduis magniq; consilii negotiis non avocare tantùm, verùm etiam Nomina Vestra Inclyta, his meis chartis parùm doctis præfigere ausus sim; attamen spe firmissimâ lactor, quòd hanc audaciam sine offensione accipere velitis, si rationes, quæ mihi, ut id facerem quasi calcar addiderunt, Vobiscum reputaveritis. Equidem votis omnibus jam pridem felicitatem hanc expetii, ut Vobis, Patroni Maximi, animum bene memorem gratumq; quovis officiorum genere testatum facerem. Hunc ut aliquâ ex parte significem, mearum partium esse duxi, Tractatulum de Luctu Græcorum, materia non ubivis obvia Vobis tradere, & ex prisca formula dare, dicare & dedicare, animi qua possum demissione

ſione rogans & orans, ut tantillum muneris chartacei non tantùm vultu Veſtro benevolo aſpiciatis, verùm etiam voluntatem Veſtram in me meaq́; ſtudia retineatis. Sub Veſtro igitur Patrocinio Viri Maximi prodeat hic Luctus *in publicum, Vobis laborem meum offero, cùm meliores & majores Patroni mihi occurrere non potuerunt, quorum nomen praeſcribendum eſſet, quàm Vos. Gratiſſimum mihi itaque erit, ſi benevole acceperitis fœtum hunc, quod novum & ſingulare benevolentiae argumentum cum memoria ſempiterna tuebor, omnemq́; quoque movebo lapidem, ut* Vobis *qualibet animi grati officia praeſtare poſſim. Imprimis autem Deum Ter Optimum Maximum ardentibus votis comprecabor, ut Vos Omnes ac ſingulos in ſeros uſque annos ſalvos & incolumes conſervet, & omnia Veſtra conſilia ad conſervandam Eccleſiam & Rempubl. jubeat eſſe feliciſſima. Valete Viri Plurimùm Reverendi & Excellentiſſimi & favere pergite*

Veſtro

Dabam Marpurg. d. 6. Sept. 1696.

Clienti multis modis obſtrictiſſimo

JOHANNI NICOLAI.

AD

AD

Doctissimum Dn. NICOLAI, cùm post *triumphum Romanum* illustratum de *Luctu Græcorum* eruditè commentaretur.

POmpa triumphorum Spolia, atq; Trophæa Virorum,
Quos claros titulis bellica famâ tulit,
Sunt descripta Tibi nuper laudataque Doctis,
Quorum tot plausus pagina prima refert.
Quid nunc? in *luctu* es, pullatas edere chartas
Mavis, dum *Græcos* plangere ritè doces.
Mox *oculos claudis, vas pulsas,* objicis *offam*
Cerbero, & hinc *naulum* portitor ille capit:
Sed mox ante fores luctus testata *cupressus,*
Pollinctorq́; lavat, nec sinè veste *locat*
In *lecto* functos fato, sublime *feretrum*
Quos capit atque *effert,* deniq; *crypta* tegit.
Anne hæc conveniunt benè? Rumpere gaudia *luctu?*
Pompa triumphalis num *tumulanda* venit?
Non *tumulo* tumulus Victori morte paratur;
Sed modus hic, * hominem se meminisse jubes.
Maxima sic transit pôst mundi gloria, *fumus*
Est quicquid *funus* tollere jure potest.

* *Vid. de Triumph. pag. 203.*

SAMUEL ANDREÆ,
S. Th. D. & in Acad. Marp. Prof. P.

Dum latus antiquæ *refers* luctum Helados

Ego gravis luctu gravi, non lugeo;
Sed gratulor famæ, *altiùs libro novo*
Se se asserenti seculis, quæ serior
Videbit ætas. Faxit Orbis Arbiter!
Ut finias, privata vita quam parit,
Luctum, meiq́ carminis plausus novus
Te publico latum celebret munere.
Sic impigræ mentis labor pensabitur,
Quâ dignus est, mercede, plena commodis.

HONORI
VIRI
Nobilissimi atque Clarissimi
DOMINI
JOHANNIS NICOLAI,
POLYHISTORIS EXIMII,
Amici sui, à multis jam annis
æstumatissimi,
scribebat
JOHAN. LAURENTIUS CROLLIUS,
SS. Theol. Doct. & Prof. Publ.

Ἄλλο.

Τίς βίβλος ἥδε νέα; Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κηδῶν.
Τίς γράφε τήνδε; Σοφὸς Νικολέω παῖς.
Τίς σκοπός; Ἑλλήνων περὶ νεκρὺς ἤθεα δεῖξαι.
Τί χρέος; Ἀθάνατον καὶ μετὰ κῆρα κλέος
Πλείονα, Νικόλεως, συγγράμματα τοῖα δὸς ἡμῖν,
Ὡς ἔτι καὶ ζῶν νῦν κλειτὰ βραβεῖα φέροις.

Εὐφημίας ἅμα καὶ φιλίας ἕνεκα
αὐτοσχεδιάζων προσέθετο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὈΘΩΝ, δημόσιος
τῶν Ἑλληνικῶν τε καὶ Ἀνατολικῶν γραμμάτων, ὡς καὶ τῆς
Ποιήσεως Διδάσκαλος.

Assidua, NICOLAE, manu monumenta revolvis,
Orbis quæ Grajus, quæque Latinus habet.
Sic tereris studio, tibi sic labentibus annis
Festinata tuo vita labore fugit.
Præmia digna tuis quæ fers conatibus? aut quæ
Circumdat meritum laurea digna caput?

Ip-

I pede sed fausto solers! Deus his quoque
justam,
Qua vireas spartam tempore, crede,
dabit.
Posteritasque canet laudes, quas nulla malorum,
Quamvis ringatur, supprimet invidia.

Ita Eruditissimo Dn. Nicolai
Amico non uni ex multis, librum de Luctu Græcorum edenti accinit
MAXIMILIANUS PERCELLI,
Hist. & Eloq. Prof. Ord.

In Nomine JESU!

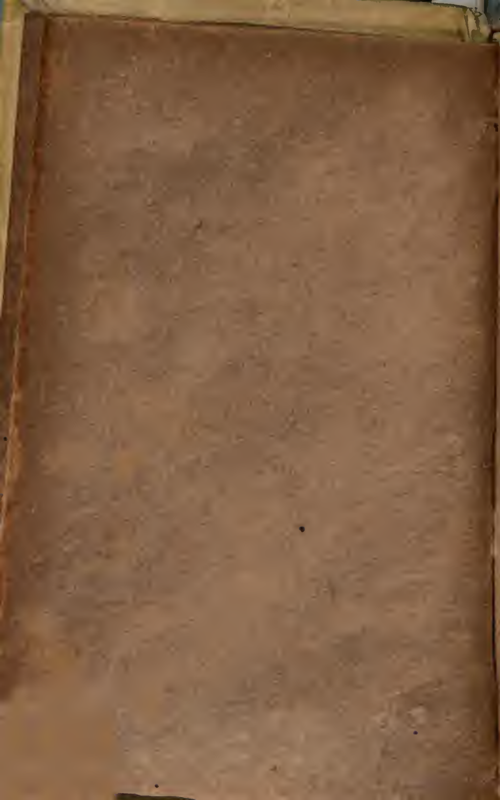
DE

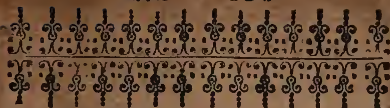
LUCTU GRÆCORUM

PRÆFAMEN.

CUm aliquot ab hinc annis Vir Maximè Reverendus MARTINUS GEIERUS, SS. Theologiæ Doctor Famigeratissimus & de Ecclesia Christi optimè meritus, nunc verò Beatus, Tractatum optimè elaboratum de *Luctu Ebræorum* typis excudi curaverit, in eoque omnes ritus, qui apud Ebræos usitati fuerunt, exquisitè pertractaverit, meritò id quovis gratiarum genere agnoscit literatorum concio, quia ex illo omnia, quæ in *Funeribus Ebræorum* scitu sunt necessaria, depromere & in succum & sanguinem convertere potest. Nec minori laude extollendus est Vir Doctissimus JOHANNES KIRCHMANNUS, qui de *Funeri-*

veribus Romanorum elegantissimè scripsit, qui Tractatus ab omnibus Doctis magni semper æstimatus fuit, cùm in eo recondita Romanorum in lucem protulerit. Ita horum Doctissimorum exemplô motus, *Luctum Græcorum* illorumque *Ritus funebres* in medium proferre & describere proposui, certissimè mihi persuadens, magnum Rei literariæ emolumentum allaturum, si Ritus hi invicem sese compararentur. Optarem itaque & nil magis in votis haberem, quàm ut hisce plagulis Lectoribus satisfacere possem, uti Viri prædicti celeberrimi; videbo tamen quantum humeri ferre possint, & labor non sit ingratus. Quare sine longioribus ambagibus me ad ipsam Rem confero & laborem bono cum Deo in me suscipio. Adsit igitur Deus Ter Optimus Maximus gratiâ suâ, ut ad finem optimum perducatur.

CAPUT I.

De SEPULTURÆ NECESSITATE.

§. 1.

PRæmiſſo Proœmio, me ad Sepulturæ neceſſitatem confero, ubi ſtatim in memoriam mihi revoco Oratorem Romanorum optimum *Ciceronem*, qui in *Topicis* ſuis Juſtitiam in tres dividit ſpecies: *unam ad ſuperos*, *alteram ad Manes*, *tertiam ad homines pertinentem*. De ſecunda ſpecie juſtitiæ ſcil. ad mortuos pertinente, antiqui tam religioſam curam habuerunt & ſepulchra tam magni æſtimarunt, ut illa templa fuerint vocata, & ritus ſepulchrales à Græcis τὰ νόμιμα æquè dicta, ac à Latinis *juſta*, quæ ſunt νόμιμα ex jure debita ſeu con-

ſtituta. Ita aliquando debitum officium ſeu debitæ operæ intelliguntur per *Juſta*: ſed ſpecialiter parentalia, quæ mortuis parentibus debentur, operationes denicales τὰ νομιζόμενα, *Juſta* itaque ſunt, ſacra mortuis facere: quod & Græci dicunt: ποιεῖσθαι ἐναγισμοὺς τοῖς τεθνηκόσι. Lex itaque *Athenis* erat, ut, ſi quis forte fortuna reperiret cadaver, quisquis etiam ſit, teneatur illud terrâ obtegere & dare ceſpitis partem teſte *Horat. lib. I. Od 28.*

- - - capiti inhumato
Particulam dare

Audiamus de hoc ritu *Ælianum nar. hiſt. lib. 5. cap. 13.* ita ſcribentem: Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικὸς, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, *Lex hac inter Atticas ſcripta fuit. Si quis inſepultum cadaver hominis incidat, ſaltem ei terram injiciat.* Vide *Petitum de LL. Athen.* adde *Sophocl. Schol.* in *Antigon.* ubi de hac conſuetudine, & *Fabium deol. 5.* ſeu πάντως γῆν ἐπιβάλλειν hîc eſt, ad minimum aliquot terræ aut pulveris pugillos mortuo injicere prætereuntem. Χυτὴ γῆ dicitur illa paulatim congeſta terra. *Scholiaſtes* in *Sophoclis Anti-*

Antigon. ubi de hujusmodi mortuo, qui ſcil. ita ſepultus fuit, ait: οὐ κατὰ βάθος ἦν τεθαμμένος, ἀλλ' ὡς εἶχε ἐπιβεβλημμένη ἦν ἡ ἄμμος. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν ὁ θάψας νόμου χάριν. Οἱ γὰρ νεκρὸν ὁρῶντες ἄταφον καὶ μὴ ἐναυησάμενοι κόνιν ἐναγεῖς εἶναι ἐδόκουν καὶ λόγος δὲ ὅτι Βουζύγης Ἀθήνησι καταρήσατο τοῖς περιορῶσι ἄταφον σῶμα: *non alte terra erat obrutus, ſed obiter injectus pulvis, idque fecit legis reſpectu, qui eum ſepelivit. Qui enim mortuum inſepultum videbant, nihilq; pulveris illi inſpergentes præteribant, piaculum commiſiſſe videbantur. Ajunt etiam Buzygem devoviſſe eum, qui corpus hominis præteriens inſepultum ſineret.* Quicunque igitur hominis cadaver videbat, & non terram ſuperinjiciebat, non ſolùm transgreſſor legis erat, ſed ἐναγὴς ſceleſtus, maledictus, devotus & anathema (quid enim cadaver in aëre moraretur, qui id perferre non poteſt?) putabant etenim quòd Dii inferi ad iram commoverentur, ſi quis in inſepultum hominis cadaver incideret & non ſepeliret illud; timore etenim percellebantur, ne pœnam perpeti oporteat quam ob omiſſionem debiti promeriti eſſent. conf. *Feithii antiquit. Homer. p. m.* 80.

Huc etiam facit ex *Suida* fragmentum Autoris neſcio cujus: ἰδὼν ναυηγοῦ σῶμα ἐῤῥιμμένον ἀκηδῶς καὶ ὀλιγώρως παρελθεῖν οὐκ ἐτόλμησα, ἀλλὰ ἔθαψα τὸν τεθνεῶτα. θέαμα τῷ ἡλίῳ οὐδαμῇ φίλον ἀποκρύπτων ἀνθρωπίνῳ θεσμῷ, cum in corpus naufragi temerè abjectum inſepultumque incidiſſem, non auſus ſum præterire, ſed mortuum ſepelivi & lege humanâ ſpectaculum ſoli nequaquam gratum contexi. In voce ἀκηδὴς *Quintil. declam. 6.* inde ignotis quoque corporibus tranſeuntium viatorum collocatitia ſepultura, inde injecta ab alienis humus. *Quintiliani verba declam. cit.* de Romanis differentis, proferimus & ex eo affirmamus, Romanos hanc conſuetudinem optimè obſervaſſe; nam, inquit, ignotis cadaveribus humum congerimus, & inſepultum quodlibet corpus nulla feſtinatio tam rapida tranſcurrit, ut non quantulocunque veneretur aggeſtu. Et ſi qui debitum hoc omiſiſſet, *porcam præcidaneam* (uti vocant) in ſacrificium *Cereri* offerre cogebatur, vid. *Feſt. c.* 14. Quam rem etiam tangit *Guilielm. Stuck in deſcript. Sacr. Sacrific. Gentil. fol. m.* 43. *edit. Tigur.* ita literis tradens: *Porca præcidanea*, ut ait *Veranius* fa-

miliæ

miliæ purgandæ cauſa *Cereri* immolabatur, quod pars quædam ſacrificii ejus fit in conſpectu mortui ejus, cujus funus inſtituitur. Sic ſepulturæ neceſſitatem innuit *Sophocles Antigon. p. m. 248. edit. Cantabrig. verſ. 248. ſeq.* Cadaver aliquis jam ſepeliens abiit, & ſuper corpus aridum pulverem ſpargens, & fecit funebria, quæ oportet. Ne verò lex hæc ſolis hominibus videatur lata, Ægyptii de accipitre tradunt, illum non tantùm hominis mortui vicem dolere, verùm etiam jacenti terram inſpergere oculis, quibus Solis lumen ineſſe credunt. *Porphyr περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων lib. 4. pag 54.* ex *Plutarcho de Iſid. & Oſir.* Servius in *Virgil. 6. Æneid.* Qui de pietatis generibus ſcripſerunt, primum locum in ſepultura eſſe voluerunt. Unde, quum Pontificibus nefas eſſet cadaver videre, magis tamen nefas fuerat, ſi viſum inſepultum relinquerent. Genus autem ſepulturæ fuerat injectio pulveris. *Philo* de Hebræis ſuis: *mortuorum ſepultura ne intercedas*, ſed etiam aliquantulum dicis ſaltem gratia eis ſuper injice apud *Euſeb. de Præpar. Evangel. pag. 358. & 368.* ubi eadem ex *Joſepho* allegata videntur.

§. 1. Nulla econtra major imprecatio in hostem erat, quàm ut insepultus jaceret, & terrâ non tegeretur, cùm mali ac infames sepulturâ haut digni æstimarentur, & tanti antiqui Græci sepulturam habuerunt, ut cùm gravissimè imprecari vellent, imprecarentur: κακὸς κακῶς ἄθαπτος ἐκπέσοι χθονός: *Malus malè insepultus excidat terra*, quod habetur apud *Sophoclem v. 1248.* Et in Epigrammate quodam hæc extant: Μὴ θάψης τὸν ἄθαπτον κυσὶ κῦρμα γενέσθαι: *Noli sepelire insepultum, sed canibus prædam fieri permitte.* vid. *Feithij antiquit. Homer. pag. m. 80.* Eadem legimus apud *Sophoclem in Antigon. edit. Cantabrig. pag. m. 236. vers. 26. seqq.* ubi de mortuo *Polynicis* cadavere hæc profert verba:

ἀστοῖσι φασὶν ἐκκεκηρῦχθαι τὸ μὴ
τάφω καλύψαι, μηδὲ κωκῦσαι τινά
ἐᾶν δ' ἄκλαυστον, ἄταφον, οἰωνοῖς γλυκὺν
θησαυρὸν, εἰσορῶσι πρὸς χάριν βορᾶς. i. e.

Alterum misere mortuum Polynicis cadaver Civibus ajunt interdixisse, ne sepulcro tegant, neque lugeat quisquam, sed sinant indeploratum, insepultum, Avibus dulcem thesaurum, metuentibus ad gratiam laniationis.

tionis. Et versu *195. pag. m. 246.* iterum in hæc prorumpit verba, quæ latinitati data ita sonant. *Sed fratrem* POLYNICEN *qui patriam & Deos Penates exul veniens voluit igni incendere prorsus & voluit fraterno sanguine saturari, & hos servos facere. Hunc interdico civibus ne quisquam sepeliat aut lugeat, sed sinat insepultum corpus avibus & canibus edendum contumeliâ affectum. Hæc est mea sententia: nunquam à me honore afficientur improbi, qui probis competit.* Ex quibus sanè constat, maximæ improbitatis signum fuisse, si quis insepultus maneret, & ut res clarior evadat, *Hector* apud *Homerum* mihi videtur ante oculos versari, qui flexis genibus *Achillen* precibus flagitabat, qui jam jam eum confodere paratus erat; & *Ajax*, Jovem implorans, (priusquam esse transfoderetur) ne permittere velint, ut corpora animabus efflatis insepulta relinquerent, quò à canibus & avibus devorarentur.

§. 2. Hinc factum esse puto, quod prisci naufragium timerent, & mortem in mari perpessam, quia nunquam terræ mandari possent;

Demite naufragium & mors mihi munus erit

 canit

canit *Ovidius*. Cum igitur mari se committerent, & exortâ tempestate timerent, ne vitâ privarentur (nam uti loquimur animâ efflatâ corpus etiam amittitur) mos & consuetudo erat, ut pecuniam corporibus annecterent & vinculo quasi conjungerent in mercedem seu honorarium illorum, qui cum ejicerentur, illa sepelirent, id quod confirmat *Synesius* in quadam epistolarum suarum his verbis; Φέρειν δεῖ τιμὴν ἐντάφιον τὸν ἐκ ναυαγίου νεκρὸν· ὁ δὲ προτυχὼν καὶ κερδάνας τόμους ἀδρασείας αἰδέσεται μὴ οὐχὶ μικρόν τι μέρος ἀποδώσασθαι τῷ χαρισαμένῳ πολλαπλάσιον. Porrò si corpora non modò insepulta relinquebantur, vel non justo tempore, quamprimum possibile, terræ mandabantur, illa reputabantur μήνιμά τι τοῦ νεκροῦ acsi MANES offendissent: Econtra si absque mora terrâ mandabantur, μειλιγμά τι τοῦ νεκροῦ putabant, quod MANIBUS benefecissent. Duo hæc vocabula usurpata leguntur apud *Scholiasten* in *Homeri* verba *Iliad.* 7. – – ἐπεὶ κε θανόντων πυρὸς μειλισσέμεν ὦκα, ubi *Patroclus* cum *Achille* verba fecisse dicitur ob moram & dilationem sepulturæ. Cur autem Græci citissime sepeliri voluerint, hæc est ratio, quia puta-

putârunt, quod animas, quarum corpora nondum sepulta essent, non admittat transvectandas sequisenex inferni ponto, qua de re *Patrocli* anima *Ahillem* in somnis justa poposcit his verbis *Iliad* ↓ quæ ex versione *Sebastiani Castalionis* ita sonant:

Supervenit autem anima Patrocli miseri,
Omnia ipsi magnitudineque & oculis pulchris similis,
& voce, & tales circa corpus vestes indutus erat.
Astitit autem supra caput, & ad ipsum verbum locutus est:
Dormis, & mei oblitus es Achilles?
Non quidem me viventem negligebas sed mortuum:
Sepeli me quàm citissimè portas Platonis ut intrem
longe me abigunt animæ simulachra mortuorum:
neque me aliquomodo misceri aliis trans flumen sinunt
sed in cassum erro per latas portas habentem Ditis domum,
& mihi da manum ut lugeam, non enim amplius iterum

veniam ab inferis, postquam me rogo tradideritis.

Inde etiam *Virgilius* - - *Hi quos vehit unda sepulti*

Nec ripas datur horrendas & rauca fluenta

Transportare prius quàm sedibus ossa quierunt.

Et hoc ab Hebræis haûserunt Græci teste Anglo *Windet in tractatu de vita functorum statu edit. Londin. 1677 pag m. 17.* ubi ex *Bar Nachman* in *Bereshith Rabba c. 22.* refert, caveri prorsus necubi animæ in שאול penetrent, quarum corpora nondum fuerint sepulta.

§. 4 Per triduum itaque mortuos ante lugebant, quàm justa persolverent, uti constat ex illo *Apollonii Rhodii l. 2. Argonaut. versf. 859.* ubi *Lyci* describens funus ait:

Ἤματα δὲ τριὰ πάντα γόων. ἑτέρῳ δέ μιν ἤδη
Τάρχυον μεγαλωςί. συνεκτερεΐζε δὲ λαὸς
Αὐτῷ ἐμῷ βασιλῆϊ λύκῳ i. e.

Ipsumq; adeò triduum in luctu erant, quarto demum die istum Funerärunt magnificè, ac populus exequiatum unà cum Lyco ierunt Rege.

Sic

Sic de triduana quoque elatione ſtatuit *Plato in XII. de Legib. fol. 693.* Elationes autem non breviori vel longiori tempore intus fiant, quàm verè mortuus ſignificari cognoſcique poſſit. Ac ut humana ſe habent, triduana elatio ad ſepulchrum mediocris videtur. Et in *hoc Græci* cum *Hebræis* conveniunt, qui non niſi tertio die mortuos ſepeliebant, uti *Beresh Rabba fol.* 114, 3. refert. Traditio *Ben Kaphra*. Summus vigor luctus non eſt niſi die tertio. Tribus diebus anima vagatur circa ſepulchrum, expectans ut redeat in corpus. Cùm verò videt, quòd immutetur aſpectus faciei, recedit & relinquit corpus. *Jevamoth fol. 120*, 1. & *Maimonid. in Gerushin. cap.* 13. Non teſtatur de mortuo, niſi intra tres dies poſt ejus necem aut mortem. Poſt tres autem dies non teſtatur de eo, quia aſpectus vultus ejus mutatur. Ab his receſſerunt *Romani*, qui ſeptimo vel alio die efferebant mortuos teſte *Johanne Kirchmanno de funeribus Romanor. lib. 2. pag. m.* 119. *ſeq. edit Brunſvic. 1661. cap. 1.* Veruntamen haud ſemper obſervatum eſſe triduanum illud tempus ſed ſæpe prolongatam elationem, conſtat vel ex *He-*

ctoris funere, quod deſcribitur *Iliad. ω. v.* 785. ubi diei decimi mentio fit:

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς
Καὶ τότ᾽ ἄρ᾽ ἐξέφερον θρασὺν Ἕκτορα δάκρυ χέοντες

Cum jam decima apparuit lucens mortalibus aurora,
Tunc extulerunt audacem Hectorem lacrymantes.

Veritati itaque veriſimile non videtur, quod *Alexander ab Alexandro lib. 3. c. 7.* arbitretur, quod corpora mortua quatuordecim dies totidemque noctes ſervata fuerint domi, priusquam condantur in ſepulchro. Verba ejus *pag. m. 617. edit. Lugd. Batav.* 1973. hæc ſunt: Græcis verò ſeptendecim diebus corpora antequam cremarentur, totidemque noctibus ſervare mos erat. Id quod ex *Homero* hauſiſſe videtur, qui *lib. 24. Odyſſ.* tradit, *Achillis* mortui corpus XVII. diebus & noctibus defletum & XVIII. die crematum. Verùm fallitur *Alexander*, inductus in errorem, quod *Homerus* ultimo *Odyſſ.* ſcripſerit, totidem diebus *Græcos Achillem* luxiſſe, antequam ſepelirent. Illud verò *Homerus* notat, ut quid novum & more vul-

re vulgari non receptum, in exaggerationem doloris totius Græciæ ob mortem tanti Herois. confer. *Francisc. Rous Archæolog. Attic. lib. 5 cap. 16. pag. m. 236. edit. Oxford.* 1658. ubi ita scribit: *hovv true it is vvhich one saies,* (Alexandrum ab Alexandro intelligit) *that the bodies vvere kept fourteen daies and fourteen nights before they vvere burried, i doe not yet finde.*

CAPUT II.

De

TER VOCANDA ANIMA ET DE CENOTAPHIIS.

§. 1.

PRoxima felicitas sepulturæ erat, ut quivis in propria sua terra & regione sepeliretur. Cùm itaque accideret, ut vir à propriis laribus remotus, mortem obiret, & agnati ad eum venire non possent, moris erat, solenni & frequenter repetitâ invocatione TER nominando eum, citare ἀνακαλήσαντες τὴν ψυχὴν — —

MANES TER VOCE VOCARE.

Et (si ita loqui licebit) altâ voce ter animam revocare) quàm celerrimè ad illos properare putabant. Confecto itaque tumulo supra eum adscendebant atque inde TER sonorâ voce ipsorum defunctorum animas accersebant. *Euripides* in *Oreste*

Μελίκρατον ἄφεν γάλακτος οἰνωπόν τ' ἄχνην
Καὶ στὰς ἐπ' ἄκρου χώματος λέξον τάδε

Mulsumque sparge lactis atq; aspperginem
Tumuloq; summo stans loquere talia

Apud *Homerum Iliad.* ψ. *vers.* 221. Animam vocans *Patrocli Achilles* introducitur. Ita etiam *Virgil. lib.* 3 *Æneid.* testatur:

— — *in luco falsi Simeontis ad undam*
Libabat cineri Andromache: Manesque vocabat
Nestoreum ad tumulum

Idem eodem *lib.* 3. *Æneid.* ubi *Polydori* funus describit, ait:

Inferimus tepido spumantia cymbia lacte
Sanguinis & sacri pateras animamque sepulcro
Condimus & magna supremū voce ciemus.

Per supremum intelligit illas voces *Plantinas*: VALE SALVE: acerbum funus autem apud

apud ORCUM TE VIDEBO. Et plerumque hoc faciebant iis, qui in peregrina terra mortui erant, uti animadvertit *Tzetzes Chil* 5. *Hist* 14. ita scribens, cujus verba Latinis exprimemus his:

Olim morientes in terra aliena TER *evocabant*
Qui simul peregrinabantur cum ipsis
Ut Homerus docuit in libro odyssea
Hoc autem faciebant velut memores existentes amicitiæ
Atque ita si relictus quis esset, ad vocem concurrebat.

Quod si vocatæ animæ ad exequias accedere detrectassent, inter mortuos illi homines non recensebantur. Hinc *Virgilius lib.* 3. *Æneid.*

Spemque metumque inter dubii vivere credant
Sive extrema pati: hos jam exaudire vocatus

Pindarus in Pyth Od. 4. dicit, quod, cùm *Phrixius* Athamantis filius teste *Eduard. Simson. Chron. Cathol. part.* 2. *fol. m.* 26. in *Colchide* diem supremum obiret, desideraverit, quod *Pelias Salmonei* ex filia nepos te-

ſte cit. Scriptore *anno* 2596. hoc officium peragat pro illo — κέλεται γὰρ ἐάν
Ψυχὰν κομίξαι φρίξ⊙
Ita quoque *Ulyſſes* poſtquam apud *Cicones* ſexaginta & duodecim ſocios amiſiſſet, ſuarum partium eſſe duxit, hunc obſervare ritum, uti *Homer.* ſcribit *Iliad.* 3. & TER alta voce clamavit - τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι to give a hoop ſor every one three times/ quemadmodum *Theocritus* HYLAS τρὶς μετὰ ὕλαν ἀῦσαι. In *Virgilio* bis modò extat:

— — Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamaſſent: ut littus Hyla, Hyla, omne ſonaret

Ubi *Deſider. Heraldus adverſ. lib.* 1. *c.* 9. putat, ter legendum HYLA. Et ſine dubio his gaudium indicare voluerunt, quòd crederent, corpora illorum in propria regione ſub terra appuliſſe; uti quidam Judæorum arbitrantur, quòd illorum animæ ſtatim poſt obitum in terra *Canaan* eſſent, id quod Græcorum opinioni conſonum eſt. Audiamus Hebræorum opinionem in *Targum ad Cantic. VIII*, 1. Cum reviviſcent mortui, inquiunt, dirumpendus eſt mons Olivetus, atque omnes mortui Iſraëlis inde exituri: etiam juſti

Justi isti, qui mortui sunt in captivitate convolventur NB. sub terra & exituri sunt sub monte Oliveti. En! accuratam convenientiam Græcorum cum Hebræis. Licet igitur quidam hoc crediderint; attamen multi illorum bene noverunt, quòd, quamvis clamoribus totam auram explerent, ad revocandas animas, hoc nihil ad propositum conducturum sit. Audiamus quendam in *Aristophan. Ranis* de mortuis loquentem: Οἷς δὲ τρὶς λέγοντες ἐξικνούμεθα tam procul abierunt (οἴχονται οἰχόμενοι, ubi τὸ *abire* usurpatur pro mori, uti loquimur: Hic homo mortuus est, abiit, Er ist hingegangen / ut clamoribus revocari nequeat.

§. 2. At hîc porrò quæritur: annon alius modus haberi possit honorandi homines, cùm cadaver tangi non possit? ad hanc quæstionem respondemus, quòd sæpius apud *Græcos* inanes tumuli & à cadaveribus vacui structi fuerint, quæ monumenta κενοτάφια Cenotaphia vocarunt, ubi homines in effigie tantum humabantur, quod κενοτάφειν propriè significat, veluti in *Eurip. Helen. v.* 1562.

Οἱ Τυνδαρὶς παῖς ἥδ' ἀπόντα κενοτάφει

Erat

Erat igitur Cenotaphium uti refert *Thom. de S. Quercu a monument* or representation in the Church of the dead / as they do at the month / or years end / called an hearse; an empty tomb erected for the honour of the dead à κενὸς vanus & ταφὴ sepulchrum, funus imaginarium. conf. *Martin. Lexic. Etymol.* in voca *Cenotaphio* *Scholiastes* in eundem *Euripidem* in *Hecuba* plenarium exhibet testimonium de hac consuetudine, ita differens: Εἰώθασιν οἱ Ἕλληνες τῷ ὀυκλεεῖ τὰ κατορθώματα κἂν ἐπ' ἄλλῃ τῇ γῇ ταφέντι, χῶσαι τὸ κενοτάφιον εἰς τὸ ζῆν τῆς μνήμης, *licet corpus in alia terra sepultum esset, attamen ad conservandam ejus memoriam in suo sepulcro sepelire volebant. Nonnus* Cenotaphium vocat κενήριον ab ἠρίον, quod sepulchrum notat. Ejusmodi structura communiter Græcis in bello cæsis erigebatur teste *Homer. Iliad.* 8. Siquidem ossa separatim locata, quo quisque domum reversus transportaret. Et vacuus ille fuit *Patrocli* tumulus *Iliad* 23. quando ejus ossa fuerunt reposita in *Achillis* tentorio; Sed & absentibus prorsus mos erat celebrare exequias tumulis erectis. Id facere jubet *Telemachum*

Pallas,

Pallas, si patrem audiat mortuum. *Odyss.* 1. Similiter *Menelaus* in *Ægypto Agamemnonis* fratris morte. Quod ipsum præstitit *Deiphobo Æneas. Virgil. 6. Æneid.*

– – *Tumulum Rhetæo in littore inanem Constitui* &c.

Licet hic animadvertere in amicum defunctum Æneæ pietatem, qui non aliis ejus exequias commisit, sed ipse per se ipsum eas celebrare voluit luctu ac tumulo *Deiphobi* honorans memoriam extincti. Observavit hoc *Donatus* simulque fidelem veri amici animum commendavit: *Erexi*, inquit, *honoris tui causa tumulum sine funere, quia confusus fuisti corporibus hostium nec inquisitus reperiri poteras, nomen tamen tuum vocavi solenniter.* Omnino etiam moris fuit, uni eidemque homini defuncto varios tumulos variis statuere in locis, præsertim ab iis, qui genere essent propinquiores, aut insignioribus meritis obnoxii, uti luculenter docet *Dionys. Halicarnas. lib.* 1. *antiq. Rom.* Ita *Ovid. lib. 6. fab. 8. Progne Philomelæ* inane sepulchrum constituit.

§. 3. *Cenotaphia* etiam erigebantur doctis de republ. literaria bene meritis uti testatur

ſtatur *Johannes Meurſius de præcipuis Athenarum Antiquitat. lib. 1. c. 2. edit. Lugd. Batav. 1624. pag. m. 5.* ubi hæc leguntur verba: E Piræeo in urbem adſcendentibus, juxta viam eſt *Menandri* monumentum & *Euripidis* cenotaphium, & de *Euripidis* cenotaphio *Thomæ* Magiſtri locus eſt, in ejus vita: Ἐτάφη μὲν οὖν ἐν Μακεδονίᾳ, κενοτάφιον δὲ αὐτοῦ Ἀθήνησι γέγονε· ἐφ' οὗ ἐπίγραψε Θουκυδίδης ὁ συγγραφεὺς, ἢ Τιμόθεος ὁ μελοποιὸς, τάδε

Μνᾶμα μὲν Ἑλλὰς ἅπασ' Εὐριπίδου, ὀστέα δ' ἴσχει
Γῆ Μακεδών· ᾗ γὰρ δέξατο τέρμα βίου.
Πατρὶς δ' Ἑλλάδος Ἑλλὰς Ἀθᾶναι· πλεῖστα δὲ Μούσας
Τέρψας, ἐκ πολλῶν καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει,

Sepultus quidem eſt in Macedonia, cenotaphiumque ejus Athenis factum eſt; in quo Thucydides hiſtoricus, ſive Timotheus poëta lyricus, hæc inſcripſit:

Euripidis monumentum eſt Græcia tota; ſed oſſa,
In qua exſpiravit, terra tegit Macetũ:
Patria at Helladis Hellas Athenæ plurima Muſis
Grata canens, laudes undique nactus habet. §. 3

§. 3. Athenienſes omnibus, qui naufragio perierant Cenotaphia exſtruebant:
ὡς δὲ θανόντα σ' ἐνάλιον κενῷ τάφῳ
Θάψαι – – – ſcribit Poëta, *Helena* maritum indicans. de quo *Euripides* in *Helena pag. m. 863. edit. Francofurt. 1562.* Operæ igitur pretium eſt, hiſtoriam legere & cognoſcere, quem tumultum mulier Helena excitârit, & quàm occupata fuerit, ſolicitè feretro veſtimenta imponere, ac ſi corpus ipſum præſens eſſet, quodque floribus exornaverit, & hoc factô, eduxerit ad mare illudque detruſerit. Si non moleſtum erit ipſa verba, quæ inter *Theoclymenum* & *Helenam* facta, producam. *Hel.* Volo maritum meum defunctum ſepelire. *Theocl.* Quid eſt ſepultura abſentium? an ſepelies umbram? *Hel.* Mos eſt apud Græcos, qui in mari mortuus fuerit. *Theocl.* Quid facere? Græci ſunt ſapientes in talibus rebus. *Hel.* Sepelire in vacuis textis tunicis. *Theoc.* Fac funus, excita tumulum, ubi vis in terra *Hel.* Non ſic ſepelimus naufragos. *Theoc.* Quomodo igitur? ignoro leges Græcorum. *Hel.* Exportamus in mare, quæ convenit mortuis. *Theoc.* Quomodo ſepelitis mortuos, qui in

mari

mari perierunt? *Men.* Prout sunt uniuscujusque facultates. *Theocl.* Dic, quod ad sumtus attinet, quicquid voles propter hanc accipies. *Men.* Primum mactatur sanguis mortuis. *Theocl.* Cujus? tu indica, ego parebo. *Men* Tu ipse statuito: sufficient quæ dederis. *Theocl.* Apud Barbaros mos est, equum aut taurum. *Men.* Si vis aliquid dare, nihil generoso indignum. *Theocl.* Non caremus istis in nostris gregibus. *Men.* Et afferte lectum stratum sine corpore. *Theoc.* Fiet, quid præterea afferre mos est? *Men.* Arma ænea: nam fuit bellator. Præterea omnia pulcra germina nata è terra. *Theoc.* Quomodo in fluctus illa demittis? *Men.* Nunc oportet & gubernatores remorum. *Theocl.* Quantum spacii arcet classem à terra? *Men.* Ut vix conspici possit à littore fluctus circa navem. *Theocl.* Quare hanc morem colit Græcia? Ne fluctus ejiciant hostias ad littus.

§. 4. Si quis autem in prælio commisso occubuisset, & corpus non reperiretur, tunc magnâ pompâ in *Ceramico* sepeliebatur, ita tamen ut feretrum inane & vacuum ferretur. *Ceramicus* teste *Suida fol. m. 479.* locus

cus Athenis erat, ubi *Græci* bello peremptos ſepeliebant & funebres orationes habebant, ut *Monecles* & *Calliſtratus* in ſcriptis de Athenienſibus tradunt; ſtatuis paſſim erectis & epitaphiis ſplendidiſſimis, quæ quo quiq; loco occubuiſſent, indicarent. Audiamus etiam *Tiraquell. in Annot. ad Alexandrum ab Alexandro genial. dier lib. 4 pag. m* 1128. *edit. Lugdun. Batav. 1673.* ubi ex *Diogene Laërtio* in *Zenone Cittico* de ſepultura ejus loquens, ſcribit: *Athenienſes*, ait, *illum in Ceramico ſepelierunt, decretisq; honorârunt, virtutis illi teſtimonium addentes.* Ita etiam *Plin. lib. 36. c. 5.* ubi tradit Athenis in Ceramico ſtatuas & ſimulacra Praxitelis eſſe. *Pauſan. lib. 1.* qui de Atticis eſt, recenſens multorum clarorum virorum ſepulturas, ſcribit in Ceramico, urbis via, fictiles aliquot ſtatuas eſſe, ut *Theſei Scironem* in mare abjicientis, & auroræ cephalum egregia ſpecie juvenem, rapientis. Juvat tamen etiam ex *Thucydide lib. 2.* locum adſcribere, unde conſtet, quô pactô ii, qui in bello occubuerant, ſepeliri apud Athenienſes conſueverint. Neque enim omnes hunc locum ſciunt, citatum licet à *Samuele Petito in leg.*

Attic.

Attic. pag. m. 501. & *Johann. Meursio Ceram Gem. c.* 23. Athenienses patrio instituto condunt eos publicè, qui hoc bello primi occubuerunt. Institutum est hujusmodi. Triduo antequam efferatur funus tabernaculum faciunt, sub quo ossa defunctorum proponunt. Unusquisque interim suis inferias afferunt, si quas velint. Dies efferendi funeris cùm venerit, currus advehuntur cum loculis ex cupressis factis, singulis ex singulis tribubus. His imposita sunt ossa earum tribuum, ex quibus quisque fuerit. Unus autem lectus vacuus fertur, stratus eorum causa, qui inventi non sunt, nec tolli potuerunt. conf. *Anthon. Borremans. var. Lect. pag. m.* 82. *edit. Amstelod.* 1676. Quid igitur opus, ut plura proferamus, cùm tritum & commune fuerit hoc teste *Ovidio lib.* 1. *fabul.* 10. ita canente: *Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.* Qui itaque plura desiderat, evolvat *Kirchmannum de Funeribus Romanorum pag. m.* 533. *seqq.* ubi plura de Cenotaphiis reperiet.

CA-

CAPUT III.

De CLAUDENDIS OCULIS, PULSANDIS ÆNEIS VASIS, AMICIENDO CORPORE ET OSCULO.

§. I.

INitio proximiores morientis lecto aſſidebant, cùm jam deficere videretur & de naſci, ut ait *Varro lib.4 de Lingu. Latin.* ἀπογίνεσθαι, ignemque amitteret atque frigeſceret, quo ultima verba attentiores exciperent. vid. *Jacob. Guther lib.1. de jure Manium. cap.12. pag. m.73. ſeq.* Teſtimonium in hanc rem extat apud Homer. *Iliad. 10. v.746,747,748.* Mox item proximior, ut mater, ſoror, ſpiritum morientis excipiebat, & moriens nomine proprio magno clamore vocabatur. *Guther.* rurſus *lib. 1. c. 13. pag. 78.* Tum & morientis claudebant oculos. Uſu receptum fuit apud *Græcos*, *Judæos* & *Romanos*, ut, cùm homo animam efflaſſet, ſeu illius Sol, uti loqui ſolebant, occidiſſet: ἄλιον ἄμμι δεδύκειν, parentes oculos clauſe-

 rint

rint teste *Homero Iliad. XI. fol. m. 210. edit. Basil. 1583.*

Α' δεῖλ' ἐμὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ὄσσε καθαιρήσουσι θανόντι περ &c.

— — *non quidem tibi pater & honoranda mater*
Oculos claudent mortuo.

confer. *l.* 24 *Odyss.* Sæpe etiam accidebat ut proximis sanguine junctis hoc munus concederetur, & Græci vocabant hoc Συγκλεισέιν τὸ ὄμματα. *Plin lib* 11 *c.* 37. *Morientibus*, inquit, *oculos operire, rursusq; in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacrum est, ita more condito, ut neque ab homine supremum eos spectari fas sit, & cœlo non ostendi nefas.* Eòque spectat illud *Virgil.* de matre *Euryali* ipsius cædem deplorantis *Æneid. 9.* — — — *nec te tua funera mater*

Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi

Ubi *Donatus* interpres ait id moris fuisse. Illudque *Ovidii* in epistola *Penelopes* ad *Ulyssem* Deos rogantis, ut *Telemachus* utriusque oculos claudat

Dii precor hoc jubeant, ut euntibus ordine fatis

Ille

Ille meos oculos comprimat, ille tuos

Et in epiſtola *Ariadnæ* ad *Theſeum*

Ergò ego nec lachrymas matris moritura videbo

Nec mea qui digitis lumina condat erit

Quando autem hæc ceremonia à cognatis peragebatur, tanti æſtimabatur, acſi magna infelicitas eſſet, tali in loco diſcedere & mori, ubi amici morientis non præſentes eſſe poſſint ad perficiendum hoc officium, uti *Ulyſſes* loco antea citato dixit, id quod etiam confirmat *Plutarchus* ita ſcribens, eos vulgò *infelices* vocari, quorum oculos propter abſentiam non potuerunt parentes obtegere. Hunc ritum Græci vocabant καθαιρεῖν, συγκλείειν τοὺς ὀφθαλμούς.

§. 2. Uxores igitur maritis oculos condidiſſe conſtat ex *Homero*, qui in *Necya* fingit *Agamemnonem* querentem de officio hoc ab uxore ſua *Clytemneſtra* neglecto: Verba ejus ad *Ulyſſem* hæc ſunt: *Neque mihi eunti ad Plutonis* domos voluit manibus oculos comprimere neque os componere. Id Homer. *Odyſſ. ω. fol. m.* 334.

Ουδ᾽ ἄλοχος πολύδωρος ἐχέφρων πηνελόπεια
Κάνυσ᾽ ἐν λεχέεσσι φίλον πόσιν, ὡς ἐπέοικεν

 Ὀφθαλ-

Ὀφθαλμοὺς καθελοῦσα· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων
i.e. *Neque uxor multùm dotata prudens Penelope prolavit in lectis dilectum maritum, ficut decet, oculos illius claudens, hic est honos mortuorum.* Ita etiam Patres liberorum oculos claudebant: Hinc *Polynices* ad matrem apud *Euripidem Phœniss.* interprete *J. Guilielmio*

Jam claude mater oculos mihi manu tua
Simul oculis & ipsius imponit manum

Hujus ritus caufam explicat *Bion* apud *Laërtium lib. 4.* qui in hæc prorumpit verba: *Facilem esse ad inferos viam claufis oculis illuc ire.* conf. Turneb. *adverf. lib. 3. fol. m. 1152. edit. Bafil. 1581.*

§. 3. Nullum itaque dubium eft, quin *Græci* ritum hunc ab Hebræis habuerint. Nam Hebræi tefte *Menochio lib. 8. de Republ. Ebr. cap. 4. quæst. 1.* hoc munus cariffimis propinquis imponunt, morientium lumina claudere. vid. B. D. *Geier. tract.* de *luctu Ebræor. pag. m. 50.* De oculis claudendis, infufflando vinum in demortui nares &c. vid. *Joh. Selden. de Synedr. Ebr. pag. 359. edit. Londin.* Præftitit id officii patri *Jacobo Josephus* filius *Genef. 46, 4.* ubi

Anglus

Anglus legit: *And Joseph* Shall put his hand upon thine eyes quæ verba *Henry Ainsworth* ita explicat *fol.m.156.edit London.* Shall close up thine eyes when thou dyest vid. de ritu hoc *Maimonid. in Mis. tom. 4. tract. de luctu, cap. 4. Sect. 12.* De Romanorum consuetudine oculos claudendi, qui usitatissima erat, videndus *Kirchmannus de funeribus Romanorum, cap. 6. pag. m. 43. seq. edit. Brunsvic.*

§. 4. Hîc autem observandum venit, quod si vir subitanea morte raperetur; *ἀ' ἐκεῖ* (scribit *Scholiastes in Homer. Iliad.*) id *Apollini* tribueretur; si verò mulier vi repentinæ mortis sublata esset, *Dianæ*. Nescio verò, an mihi in medium hîc proferre liceat & recensere ea, quæ *Scholiastes* quidam in *Theocritum* refert, quòd ipso mortis tempore moris fuerit, *æneis vasis* magnum excitare tumultum, ad fuganda terriculamenta seu spectra & Furias ab anima abigendas, nam hoc genus soni, inquit, specialem virtutem & effectum habere ad repellendas illas, Verba ejus apud, *Francis. Rous Angl. in Archæolog. Attic. lib. 5. cap. 19. pag. m. 241.* reperiuntur, For such a kind of sound [he

 saies]

ſties] is καθαρὸς καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μιασμάτων of a ſpecial virtue for ſuch effects. Putabant enim *Græci* bivium eſſe & animas à furiis actas ad ſiniſtram partem facile deduci poſſe. Quò reſpexit *Virgil*, ita canens:

Hic locus eſt partes ubi ſe via findit in ambas
Dextera, quia Ditis magni ſub mœnia tendit
Hac iter Elyſium nobis: ſed læva malorū
Exercet pœnas & ad impia Tartara mittit.

Ne autem animæ non rectam *Bivii* partem carperent, utrique coloniæ tam *Bonarum* quàm *Malarum* deducendæ ductores ſtatuunt. Quò itaque animæ ad dextram ducantur, *Furias* tinnitu hoc repellere conabantur, ne ad Tartara mitterent eas, quæ à lictoribus Furiis rapi credebantur. De his *Gobrias Magus in Axiocho*. Qui vitam malè agendo tranſegerunt aguntur à *Furiis* ad *Erebum* & *Chaos* per Tartarum: ubi impiorum locus & *Danaidum* hydriæ perfluentes & *Tantali* ſitis, & *Titii* viſcera & *Siſyphi* irrito volutus lapis, qui à fine iterandi initium laboribus ſumit: illic à feris appetuntur & dirarum lampadibus perpetuò

adu-

aduruntur omnimodisque plagis cruciati æternis suppliciis torquerentur.

§. 5. Verum enim verò mihi potius persuaderem hanc ob causam factum, ut certò scirent, an verè mortuus esset, uti apud Romanos *Conclamatio* in usu erat. Interdum accidebat, ut illi, qui mortui videbantur, iterum vitam receperint, vid. *Kirchmann de funer. Roman. lib. 1. pag. m. 104. seq. edit. Brunsvicens.* Quò igitur experirentur, an somno obrutus jaceret, an verò animam efflasset? tumultum hisce vasis æneis excitabant, ut si dormiret, expergisceretur. Imò ut *Panciroll.* & ad eundem *Salmuth lib. 1. rer. memor. pag. 335, 338.* observavit, septem dies servabantur apud Romanos, & intervalla quoque conclamabantur, eò quòd tradente *Plinio* interdum spiritus vitalis exclusus putetur & homines fallat, clamore autem & voce sonore deliquium animi patientes velut animentur, unde illud *Terentii*; *Desine, jam conclamatum est.* Post ultimam conclamationem demum cadavera comburebantur, quam in rem videsis *Kornmannum pag. 7. de miracul. mortuor. c. 56.*

§. 6. Oculi operculo tegebantur & fa-

cies linteolo,& quidem à proximis ſanguine junctis. Nam *Hyppolitus agonizans* patrem vocat, ut hoc officium in ſe recipiat. *Euripid. Hipp.*

κύψον δέ με μοῦ πρόσωπον ὡς τάχος πέπλοις

Tegito faciem meā quàm celerrime veſte.

Alias πέπλον etiam *Sudarium* vocatur teſte *Syro* in *Luc. cap. 19.* qui per linteum reddit. In Targum. pro מטפחת *peplum* & מסות velamen. Elias in Methurgemam exponit צעיף או מין בגד בל״א טוך i. e. peplum aut ſpecies veſtis, in lingua Germanica Tuch quod Belgicè *doek* dicimus. Id ipſum eſt quod *Linteum* Syrus dixit. Notum illud Rabbinorum קנין כודר *acquiſitio quæ fit per linteum* de qua vide *Thisbi Eliæ* in voce קנין. de *Dien.* Adi etiam notata *Wallæi* in *Joh. X*, 17. ubi plura legi poterunt. Tota igitur cura hæc ad parentes ſeu conſanguineos pertinebat; Quare *Caſſandra* in *Euripide* conditionem *Trojanorum* feliciorem æſtimat, quàm aliorum *Græcorum*, quòd domi inter amicos illis mori liceret, à quibus amiciri poſſent. Si igitur *pater* vel *mater* moreretur, liberis hoc officium proprium erat: Itaque *Medea* liberis enarrat, quòd firmiſsimâ

misſimâ ſpe lactetur, ſe hoc facturos eſſe. *Euripid. Med. v.* 1036. Id quod *Oreſti* apud Scythas morienti moleſtum eſſe videbatur, quod longè domo abeſſet, quam ob rem exclamabat apud *Eurip. Iphigen.*

Φεῦ πῶς ἄν μ' ἀδελφῆς χεὶρ περιστείλειεν ἄν.

Ah! quomodo mea ſoror me tegere (amicire) poterit.

§. 7. Deniq; defunctis oſculum dabant Græci, ubi *Ariſtophanes* ἀπὸ τῶν ϐαλϐίδων affirmat. Cùm jam omnis vitæ ſpes in ægro decolaſſe & anima in ſummo quaſi ore verſari videretur, jam jam è corporis hoſpitio emigratura; amici & ſanguine proximi, qui aderant, morientem ſolebant oſculari, & corpus ejus amplecti, donec animam exhalaret. Moribundis, quin & jam mortuis oſcula fixiſſe veteres, à viris doctiſsmis eſt traditum. vide *Kirchmann. de funerib Roman, lib.* 1 *c.* 5. *Quenſted. de Sepultur. veter. c.* 5. *Alexandr. ab* Alexandr. *lib.* 3. *c.* 7. & ibi *Tiraquell.* Sed urnam, quâ mortuorum reliquiæ condebantur, oſculo exceptam nemo præter H*erodianum*, quod ſcio, hactenus narravit. Is *lib.* 4. *c* 1. ſic habet: Poſt ſequebantur conſules, urnam cum *Severi* re-

liquiis gestantes. Qui autem novos Imperatores consultaverant, urnam quoq; ipsam supplices adorabant. Quòd autem veteres moribundos & mortuos osculati fuerint testatur *Scriptura Sacra Genes. 50. Joseph* ruit super faciem patris flens & deosculans eum, ubi Anglus : *And. Joseph* fell upon his fathers face and kissed him. Osculabantur veteres ægrotos morituros & adhuc in vicinia mortis versantes, unde *Augustus* ut refert *Sueton lib. 2. c. 99.* repente in osculis *Liviæ* & in hac voce defecit , Livia nostri conjugii memor vive ac vale. Et *Auson. in Parentai. 23.* de morte *Dryadiæ* loquens, ait:

Illa manus genetricis & oscula patris
Occidit

Valerius quoque *Maximus lib. 7. c. 1.* ait : *Q. Metellum inter oscula complexusque carissimorum pignorum extinctum.* Quare de osculis quæ figebant mortuis locutus est *Tibullus*, cum *lib. 1. eleg. 1.* dixit:

Flebis & arsuro positum me Delia lecto
Tristibus & lacrymis oscula mixta dabis

Et *Propertius lib. 2. eleg. ad Cinthiam.*

Oscula-

Osculaq; in gelidis pones suprema labellis
Cum dabitur Syrio munere plenus onyx
conf. *Ovid.lib 4. Metamorph.* & *lib.6.Sueton.in Othon.cap.12.*

CAPUT IV.

De OFFA CERBERI ET NAULO CHARONTIS.

§. I.

QUamprimum corpus emortuum erat, sacrum esse incipiebat, quippe omnes defuncti à *Plutarcho* in vita *Numæ* ἱερὸι, & sepulchra ipsa ἁγνὰ ἥρια à *Lychophrone* dicebantur, cùm corpora illis imposita essent. *Sacra*, dico, quia illa violare nefas; aliàs à Sanctitate remota, cùm is, qui tangeret eadem, immundus haberetur, nec rem sanctam peragere poterat, donec instar Judæi, se lavisset aquâ. Quamobrem *Diana* nolebat morari, ut videret *Hyppolitum* mortuum, ex metu, ne contraheret pollutionem, uti *Euripid. Hyppolit.*

καὶ χαῖρ' ἐμοὶ γὰρ οὐ θέμις φθιτοὺς ὁρᾶν
Οὐδ' ὄμμα χραίνειν θανασίμοισιν ἐκπνοαῖς i. e.
Et vale nam non fas est mihi intueri mortuos
Neq; polluere oculos halitu morientis.

Idem de sepulchri tactu affirmandum, δυσφήμοιο τάφου dicit *Hesiodus.* Nam ἁγνὰ non erant, nisi hoc sensu, quòd essent ἀκίνητα, non, quòd non sint tangenda, nec curanda, uti quidam volunt, hanc esse mentem ejusdem Poëtæ

Μηδ' ἐπ' ἀκινήτοισι καθίζειν – –

ita planè ut *Plutarchus in quæst. suis Roman.* afferat, quòd homines isti, qui ex superbia moti, locum sepulturæ sibi confici curant, & pompam funebrem comparant, antequam mortem obierint, nomen ἁγνοὶ non mereantur.

§. 2. Planè si hanc Græcorum consuetudinem perpendimus, haustam illam deprehendimus ex legibus Hebræorum, quarum vi obligati erant, non tangere cadaver sive animalis, sive hominis. Vocatur autem ab illis cadaver נבילה quicquid sua sponte perit, aut cui profani quid ex mactatione accidit. Unde *Canon Talmudicorum*: Quicquid

quid mactationis vitio profanum habetur, cadaver dicitur: Quod verò rite mactatum, aliam causam, ob quam profanum censeatur, habuerit, discerptum vocatur. De tactu cadaveris hominis expressam legem habemus *Num XIX. v.* 11. Ad quæ verba *Henry Ainsvvorth* ex Rabbinorum scriptis *fol. m.* 120. hæc annotavit: Of this legall polution the Hebrewes have these sayings; A dead person defileth by touching and by bearing/ and by the Tent / with seven daies uncleanesse. The uncleanesse by touching and by the Tent are expressed in the Law. *Num.* 19,11,14. Uncleanesse by bearing is by tradition (gathered by consequence) For if a dead beast / which maketh one uncleane but till evening and defileth not by Tent/ doth defile by bearing / defileth also till evening by bearing; so a dead man which by touching defileth seven dayes/ defileth also seven daies by bearing. Uncleanesse by touching / spoken of in every place / whether of a dead man or other uncleane things / is when a

man with his flesh toucheth the uncleane thing it selfe / whether it be with his hand / or with his foot / or with any other part of his flesh &c. Uncleanesse by bearing spoken of in any place/either of a dead man/or of other uncleane things is/when a man beareth the uncleane thing although he touch it not; although a stone be betwixt him and it. Foras much as he beareth it/ he is uncleane/ whether he beare it on his head / or on his hand / or with any other part of his body &c. A dead man defileth not / till his soule be departed from him / as is written/ The soul of man/ that is dead. *Num*, 19, 13. vid. *Maimonid. in Tumath. c.* 1, *sect* 15. Like wise so much as an olive of a dead mans flesh either moist or dry as a potsherd defileth as doth a whole dead men. &c. vid. *Maim. tom*, 3. *in Tumath. c.* 1. & 2. conf. *Lightfoot disquis. Chorograph. Joh. præmiss. fol. m* 589. *edit. Roterodam*, 1686.

§. 3. Tota ceremoniarum actio, quibus in præparando cadavere ad sepulturam utebantur

bantur Græci, dicebatur (ut *Scholiastes in Æschil.* tradit) Συγκομιδὴ, quemadmodum *elatio* dicta fuit Ἐκκομιδὴ. Συγκομιδὴ descendit à συγκομίζειν, quod vocabulum significat comportare, fruges colligere & συγκομιδὴ est fructuum collectio, unde postea de omnibus ceremoniis funerum usurpatum. vid. *Adrian. Turneb. adversar. lib. 26. fol. m.* 992. *edit. Basil.* Ἐνκομιδὴ à verbo ἐνκομίζειν descendit, quo usus est *Ælian. var. histor. lib. 8. cap. 4 pag. m. 400. edit. Argent.* 1685. de *Poliarcho.* Potissimùm autem hi ritus observabantur: nummum defuncti ori imponebant to speak his fare to the πορθμεὺς or Ferriman Charon / ut sit portorium *Charonti.* Vocatur autem *Naulum*, precium, quod solvitur pro vectura in navi. *Gloss.* ναῦλον *navis vectura*, intellige mercedem pro vectura, vox est merè Græca à ναύω *navigo.* vid. *Martin. Lexic. Etymolog. in voce naulo.* Audiamus *Kipping. in antiquit. Rom. lib. 4. cap. 6. pag. m. 770. edit. Franequer.* ita differentem, nummus æreus inserebatur ori ejus, qui efferebatur pro funere, *naulum Charonti* persolvendum pro stygiæ paludis transmissione, quem deinde peracta

actâ ustione unà cum cineribus indebant loculo sive urnulis, atque cum illis semper effoditur, uti testantur *Joh. Jac. Chiffletius in descript. Vesontionis part.* 1. *c.* 26. *Melch. Goldast. not. ad Columbani Abbat. carmin. pag.* 93 94. Erat autem *naulum* parvum numisma seu obulus: Hinc *Lucianus in dialogo Charontis* & *Menippi* mortui *pag.* 81. inter alia sic introducit *Charontem* ad *Menippum* loquentem: Ἀπόδος, ὦ κατάρατε, τὰ πορθμεῖα —— ἀπόδος ἀνθ᾽ ὧν σε διεπορθευσάμων —— ἔστι δέ τις ὀβολὸν μὴ ἔχων. i. e. *Redde obulum, sceleste, —— redde — quod pro trajectione debes —— An est quispiam, qui ne obulum quidem habeat.* Græci primi hunc ritum instituerunt teste *Kipping. de process. funer. pag. m.* 771. *lib.* 4. *c.* 6. *antiquit. Rom. edit. cit.* & vocârunt δανάκην, quia dabatur τοῖς δαναοῖς mortuis, à δανὸς id quod siccum & torrefactum significat, quia ossa mortuorum quasi torrefacta sunt. Hîc in memoriam revocamus *Scholiasten Aristophan. in Ranis* (ubi *Charon* virum rogat expectare —— παρὰ τὸν Αὐαίνου λίθον ad *lapidem Avanum*. Poëtæ enim fingunt ἐν ᾅδου lapidem esse dictum *Avanum* παρὰ τοῦ αὔως τοὺς νεκροὺς εἶναι) ubi

expe-

expectandum, donec corpora in pulverem redacta, quia corpora mortuorum necessariò tàm sicca esse debeant, uti pulvis. Verùm ut ad nummum nostrum recurramus, *Suidas* ita de illo literis tradit: *Danace, hoc est nomen nummi, quem olim mortuis dabant, ipsum cum illis sepelientes,* ut *Acherusia naulum* (quod portitori trajectûs causâ persolvebatur.) *Acherusia verò est palus apud inferos, quam defuncti trajiciunt, ante dictum nummum portitori dantes.* Apud *Hesychium* in Lexico ita legitur: Δανάκη νομισμάτιον τι βαρβαρικὸν δυνάμενον πλεὸν ὀβολοῦ ὀλίγῳ τινί· Ἐλέγετο δὲ καὶ ὁ τοῖς νεκροῖς διδόμενος ὀβολός i. e. Δανάκη *est numisma quoddam parvum valens plus paulo obulo. Sic autem & dicebatur obulus, qui dari solet mortuis pro felici scil. transmigratione.* Meminerunt *Aristophan. in Ranis* & *Lucian.* περὶ πένθυς. Rursus *Suidas* καρκήδοντα appellatum annotavit, hâc voce inquiens: Hoc vocatur *Charontis vectigal*, quod colligitur ex obulis, qui unà cum mortuis sepeliuntur. Non autem herbæ nomen ut quidam esse dicunt, qui errant. conf. *Aut. Etymol. magni in voce* Δανάκη·

§. 4.

§. 4. Cum numiſmate ſimul maſſulam ſeu offam aut caſeum dabant, ut *Cerbero* objicerent, quâ oris rictum replere & illam injicere poſſint, cùm jam morſu mortem attuliſſet. Verùm quis iſte *Cerberus* fuerit, non adeò compertum, cùm varient Autorum ſententiæ. Aliqui volunt, *Cerberum* nihil aliud fuiſſe, quàm ſerpentem in *Tænaro* Promontorio degentem, ut eo infectus ſtatim occumberet homo. Communior tamen opinio eſt, *Cerberum* canem fuiſſe, in quem inciderent animæ mortuorum, ubi flumina inferna trajeciſſent, qui quidem canis, atrociſſimus infernorum cuſtos, in ſpelunca quadam ante fores recumberet *Plutonis*, ac omnibus quidem ingreſſuris abblandiretur; ſed nullum egredi pateretur, egreſſuros omnes altiſſimis horrendisque exterrens latratibus; quòd ſi quis latratibus interitus effugere conetur, arripi ſtatim ajunt à *Cerbero* ac voraci gutture deglutiri. Tricipitem fingunt *Poëtæ*, per quem *Ja. Windet Anglus pag. m.* 8. mortem intelligit, quod cunctas mundi partes appetat; quadricipitem ſaltem finxiſſent, modò tot tunc orbis partes innotuiſſent. Huic calculum addit *Thomas*

mas Blount in *Gloſſographia edit. Londin.* 1670. *pag m.* 115. qui ita diſſerit: *Cerberus* a dog with three heads/ feigned to the porter of Hell gates/ by the three heads are ſignified three Ages / by which dead devours man viz. Infancy/ youth and old age. Huic igitur *Cerbero* offam objicere fingebantur defuncti. Offa autem illa ex farina & melle compoſita erat, teſte *Guilielmo Stuckio in antiquit. Convival. fol. m.* 89. *edit. Tigur.* Græci itaque placentam mellitam mortui ori ſtatim impoſuerunt, quam objicerent latranti *Cerbero* teſte *Alexandro Sardo. Ferrar. lib.* 1. *de morib. gent.* & vocabantur μελιτοῦττα & μελιττοῦτι, μελιτοῦττη ἐδίδοτο τοῖς νεκροῖς ὡς ἐπὶ τὸν Κέρβερον inquit *Suidas.* Mortuis mellita placenta dabatur ad placandum Cerberum. Hanc *Æneam* illi dediſſe ſcribit *Virgil. lib.* 6. *Æneid.* cùm mortuos viſitaret:

Tandem trans fluvium incolumes vatemq; virumq;
Informi limo, glaucaque exponit in ulva.
Cerberus hic ingens latratu regna trifauci

Per-

Personat adverso recubans immanis in antro:
Cui vates horrere videns jam colla colubris
Melle soporatam & medicatis frugibus, offam
Objicit; ille fame rabidâ tria guttura pandens
Corripit objectam; atq; immania terga resolvit
Fusus humi, totoq; ingens extenditur antro
Occupat Æneas aditum custode sepulto.

Apulejus Metam. l. 6. de pluribus loquitur offis: *offas polenta mulso concretas*, additque, quòd in utraque manu tenerent istas; Verùm *Poëta* in *Aristophan. Lysistrat.* de singulari tantùm scribit:

— — — σορὸν ὠνήσει
Μελιτοῦτταν ἐγὼ καὶ δὴ μάξω

& nullum est dubium, quin *Poëta* hoc loco hanc consuetudinem respexerit, quæ sententia cum *Virgilii* opinione convenit. Et hæc de offa *Cerbero* oblata, sunto.

CAP.

CAPUT V.

De ORNATU DOMORUM UBI MORTUUS ERAT REPOSITUS.

§. 1.

FOres illarum domorum, in quibus aliquis mortuus erat, *Cyparisso* ornabantur, ne quis nesciens ac ingrediens pollueretur. Cur autem *Cyparissus* seu Cupressus ante fores posita fuerit, variæ sunt opiniones. *Plin. lib. 16. c. 3.* putat, quòd *Diti* sacra & ideò funebri signo ad domos posita fuerit. vide *annotationes Bissii ad Claud. de raptu Proserpinæ edit. Mediolan. 1684.* Alii referunt, quòd arbor ista ideò funebris fuerit judicata, quòd semel cæsa, non amplius repullulet uti *Servius ad lib. 4. Æneid.* Moris fuit, ut potissimùm *cupressus*, quæ excisa, renasci non soleat, in vestibulo poneretur, ne quis impudens accedat. Audiamus etiam *Festum: Cupressus*, ait ille, mortuorum domibus ponebatur, ideò, quia hujus generis arbor excisa non renascitur: sicut ex mortuo jam

jam nihil ſperandum eſt, quam ob cauſam in tutela *Ditis* patris eſſe putatur. conf. *Feſt. Pompej. lib.* 3. *de verbor. ſignificat. pag.* 275. *Flav. Blond. Forolivienſ. de Rom. triumph. lib.* 2. *fol.* 32. *Philip. Carol. lib.* 4. *antiquit. Rom. c.* 12. *Johan. Meurſ in arboret. Sacr. lib.* 1. *c.* 10. *Joh. Kirchmann. lib.* 1. *de funer. Rom.* de quo tamen dubitant *Joh. Baptiſta Porta in Villa lib.* 2. *c.* 9. *Nicol. Fuller. lib.* 4 *Miſcell. ſacr. c.* 5. quandoquidem apud Candiotas reciſa naſcatur. vid *Cl. Salmaſ. in Caji Jul. Solin. Polii hiſt. fol.* 121 ubi affirmat in Ænaria inſula cupreſſum ſuccifum renaſci.

§. 2. Græci magis originem hujus ritûs devolvunt ad fabulas, & dicunt, hanc arborem funeream eſſe, quia ex funere nata ſit, & ex funere pueri formoſi, adeò, ut vel Apollinem ipſum ſui captum amore detinuerit. Fuit autem hic puer *Cypariſſus* nomine, qui, cùm cervum, quem in deliciis habebat, imprudens occidiſſet, tanto eſt affectus dolore, ut & in lacrymas ſolveretur, & conſumptis tandem lacrymis, violentam ſibi injiceret manum: aſt, ne tam impio fato periret, ab *Amaſio Apolline* dicitur in *Cupreſſum* arborem

borem transformatus, ejusdemque transformationem memorat *Ovid. Metam. 10.* dum *Cupressum* inter arbores ad *Thracis* cantum accurrentes enumerans canit:

Affluit huic turba metus imitata cupressus
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo
Qui citharam nervis & nervis temperat arcum.

Quod si potius ex historiis, quàm ex fabulis solutionem exquiras, quæsiti, ferunt, *Asclepiadis* gravissimi autoris testimonio, *Boream Celtarum* Regem filiam habuisse *Cyparissam* nomine, quam immaturo nimis functam fato; cùm tumulâsset, dicitur hanc arborem in ejus tumulo sevisse, à qua subinde satione arbor & semper funerea habita fuit, & nomen ei inditum Cyparissus. Plura qui desiderat, evolvat *Kirchman. de funer. Rom. lib.* 1. *pag. 111. 112. cap. 14. edit. Brunsvic.* 1661. *Carol. Paschal. lib 4 de coron. c. 17. pag. m. 257. edit. Lugd. Batav.* 1671. Id quod tamen de ditiorum ædibus capiendum ex *Lucano* constat, qui *lib. 3. Pharsal.* ita canit:

Et non plebejos luctus testata cupressus

Quod re vera hoc factum sit, testatur *Ovid. lib. 3. Trist. eleg. 13.*

Fu-

Funeris ara mihi ferali cincta cupresso.

Et *Epod: Od 5.*

Jubet sepulchris caprificos erutas
Jubet cupressos funebres.

Servius ad *Virg. lib. 2. Æneid.*

Juxtaque antiqua Cupressus

Cupressum ait arborem funebrem antè templum Dianæ lugentis esse confirmat. conf. plur. *Tiraquell. not. ad Alexandrum ab Alexandro lib. 3. Genial. dier. pag. m. 653, 654. edit. Lugdun. Batav 1673.*

§. 3. Statuebatur etiam antè fores privatarum ædium *vas magnum* aquâ lustrali plenum, quæ esset è domo non funestâ allata; quâ aquâ se se quisque exiens aspergeret, qui exequias venerat. Quem ritum nobis descripsit *Franciscus Rous in Archæolog. Attic. lib. 5. cap. 22. pag. m. 247. edit. Oxoniens.* his verbis: **there stood at the door a great earthen vessel filled with water/ which they fetcht from another house/ for the people to wash in/ that came in and out.** Eadem ferè habet *Jul. Pollux lib. 8. Onomast. c. 7.* Καὶ οἱ ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πενθοῦντος ἀφικνούμενοι ἐξιόντες, ἐκαθαίροντο ὕδατι περιῤῥαινόμενοι· Τὸ δὲ ὄστρακον ἐκα-

λεῖτο

λεῖτο ἀρδάνιον· i. e. *Et qui in lugentis domum pervenerant, egredientes aquâ rigati lustrabantur, quæ ante ædes in vase fictili stabat, ex alia domo allata.* *Vasq;* *illud* ἀρδάνιον h. e. *rigatorium* dicebatur scil. ab ἄρδω, quod est *irrigo.* *Suidas* sic habet: Ἀρδάνιον vas figulinum aquaticum. Vas ventrosum, unde pecudes bibunt. Dictum autem est ab ἄρδειν rigare. Ponebatur autem etiam ante defunctorum fores & introeuntes & exeuntes se aspergebant aquâ, quæ in eo erat. Similiter & *Hesychius in Lexic.* scribit: Ἀρδάνιαι, αἱ τῶν κεραμίων γάστραι, ἐν αἷς τὰ βοσκήματα ἐπότιζον, ἃ Δωριεῖς κύμβαλα καλοῦσι· Ταῦτα δὲ πρὸ τῆς αὐλείου θύρας ἐτίθεσαν ὕδατος πλήρη, ἵνα ὁπότε τις τελευτήσειεν, οἱ πρὸς ἐμφανισμὸν ἐξιόντες περιῤῥαίνοιντο) i. e. Ἀρδάνιαι *sunt vasa fictilia ventrosa, è quibus potabantur pecudes, quæ Dores vocant cymbala. Hæc autem ante fores vestibuli collocabant plena aquâ, ut, si quando quis moreretur, illi, qui in publicum exirent, lustrarentur.* Ὄστρακα item appellata fuisse talia vasa idem *Hesychius* ostendit, dum ait: Ὄστρακον *ubi quis moreretur vas figulinum ventrosum* (quod γάστραν vocabant) *ante fores ponebant, ex alia domo*

accipientes & implentes aquâ. Hoc sensu intelligendus *Aristophanes* inquiens: Παράθου τοὔστρακον πρὸς τῆς θύρας i. e. *Appone ad januam Ostracum.* Tam superstitiosi erant Græci, ut putarent omnem immunditiem aquâ hâc purgari; quamobrem etiam in templis hic ritus observabatur. A Græcis Pontificii ritum hunc hauserunt, quo aquâ lustrali ferè in omnibus rebus utuntur. de qua re videri poterit B. D. *Beyeri Dissert. de aqua lustrali Jenæ habita*, ubi plura.

CAPUT VI.

De MORTUORUM ABLUTIONE, POLLINCTURA ET AMICULO FERALI.

§. I.

POstquam cadavera composuissent Græci, lavabant. Unde *Socrates* apud *Platonem* in *Phædone* ferè circa finem *fol. 401.* At fermè tempus est, ut ad lavandum divertam. Præstat enim, ut paulo post lavacrum vene-

venenum bibere, ne in lavando cadavere molestiam mulieribus præbeamus. Eundem ritum observabat *Alcestes*, cùm pro marito mortem obire vellet, uti Poëta *Euripid. Alc. v. 116.*

Ἐπεὶ γὰρ ᾔσθεθ' ἡμέραν τὴν κυρίαν
Ἥκουσαν ὕδασι ποταμίοις λευκὸν χρόα
Ἐλούσατ' i. e.

Cùm percepisset diem mortis adesse, se ipsam lavabat in aqua pura. Interdum lavare cadavera dabatur proximis, uti Autores clarissimè probant. Constat enim ex *Euripid.* apud quem in *Phœnissis Creon Jocasten* accessit, ut filium suum mortuum lavet —

ἐγὼ δ' ἥκω μεταστέλλων ἀδελφὴν Ἰοκάστην, ὅπως
λούσῃ, προθῆταί δ' οὐκέτ' ὄντα παῖδ' ἐμὸν i. e.

Ex interpretatione *J. Guilielmi*: Ipse ad sororem eo *Jocastam*, ut abluat cadaver illa filii atque collocet; seu ut alius explicat. Ego verò venio accersiturus sororem *Jocasten*, ut lavet & componat filium meum, qui non vivit amplius. vid. *Wallæ. Comment. in Act. Apostol. cap. 9. p. m. 1125.* Sic apud *Euripid. Antigone* à *Creone* petit, ut sibi fratrem lavare liceat. *At tu abluam saltem concede mortuum Apulej. lib. 8. Metam.* Tunc

 pro-

propere familiares miseræ Charites accuratissimè corpus ablutum, munitâ sepulturâ ibidem marito perpetuam conjugen. reddidêre. Interdum etiam bonis amicis lotio cadaverum committebatur, uti videtur ex *Homer. Odyss. v. 44, 45.* — Καθήραντες χρόα καλὸν ὕδατί τε λιαρῷ καὶ ἀλείφατι. *Expurgantes corpus pulchrum aquâque calidâ & unguento.* Loquitur autem ibi de cadavere *Achillis.* Pariter & *Iliad. 6. v. 350.* de *Patrocli* interfecti cadavere scribit: Καὶ τότε δὴ λοῦσάν τε καὶ ἤλειψαν λίπ' ἐλαίῳ.

Tunc quidem laverunt & unxerunt pingui oleo.

Quàm solennis apud *Dardanenses* ejusmodi lotio fuerit, audiamus ex *Æliano*, qui *lib. 4. var. histor. c. 1.* ita scribit: Τρὶς λοῦεσθαι μόνον παρὰ πάντα τὸν ἑαυτῶν βίον, ἐξ ὠδίνων, καὶ γαμοῦντας, καὶ ἀποθανόντας· Ter per omnem vitam tantùm lavi, post partum, & cùm nuptias ineunt & post mortem. Ita de Tarquinii Romani istius cadavere lavato testatur *Ennius. Tarquinii corpus bona famina lavit & unxit.* Mulieribus præprimis hoc munus incumbebat; verùm in casu necessitatis etiam aliis licebat. Quapropter repe-

reperitur apud *Galen. de Method. medendi l. 13. c. 15.* quòd *Cynici* pauperem *Theogenem* laverint, quia muliere caruerit & liberis. Denique in *Actis cap. 9. 37.* legitur de *Tabitha* Joppensi quòd lota fuerit post mortem, non à viris, sed mulieribus ut credibile est. Factum autem est per illos dies, ut *Tabitha* ex infirmitate moreretur, quam cùm lavissent, posuerunt in cœnaculo. Observandum etiam hîc venit, quòd cadavera calidâ aquâ abluerint, uti *Homerus 24. Odyss.* refert de corpore *Achillis*, quòd aquâ calidâ ablutum fuerit, & *lib.* 18. *Iliad. Postquam calefacta est aqua*, laverunt. Cui *Virgilius* assensum præbet *lib. 6. Æneid.* de funere Miseni loquens:

Pars calidos latices & ahena undantia flammis
Expediunt corpusq; lavant frigentis & ungunt.

De lotione vid. *Feith. antiq. Homer. pag. m. 66. Chrysanth. Solar. lib. 2. Pentateuch. mort fol. m. 117.*

§. 2. Hunc ritum ab Ebræis originem traxisse certo certius est. Isti aquâ calidâ studiosè abluebant mortuos, (verba sunt cele-

berrimi *Joh. Buxtorffii in Synagog. Jud. c 35.*) ut puri & mundi sint, cùm peccatorum ratio reddenda erit. *Liber Minhagim cap. ult.* Mann ist das Meth (todte) metacher (sauberend) dieweil er soll die (Rechenschafft geben) vor dem Bore (Schöpffer) daß er soll gesaubert seyn. conf. huc *D. Quensted. tract. de Sepultur. Veter. pag. mih. 36. seq. Geier. tract. de luctu Ebraeorum pag. m. 52 cap. 5. Kirchmann. de funer. Rom. lib. 1. pag. m. 52. seq. Casal. de ritu veter. Christ. cap. 66.*

§. 3. Non solùm autem cadavera lavabantur, sed unguento etiam ungi solebant à veteribus Græcis. Exhalatâ animâ cadaver lavabatur & ungebatur. In eum usum jubet Achilles tripodem ad ignem statui, ut fervente aquâ corpus *Patrocli* ablueretur & inungeretur. Unguentorum usus Græcis familiaris fuit, adeò, ut etiam exploratum haberent, ecquod unguentum cuique membro humani corporis esset accommodatum teste *Athen. lib. 15.* conf. *Wall. Commentar. in Luc c 7. pag. m 625.* ut Ægyptio *unguento* pedes & crura: *Phœnicino* maxillas & mammas, teste *Antiphon. in Zacyntho* vid. *Martin. de Roa. lib. 3. singul pag. m. 241.* Si *Symbrio,*

brio, alterum brachium: *Amaricino*, cilia & cæsariem: *Serpillino* genua & collum ungebant. Cæterum usos reperimus veteres in condiendis mortuis ob putredinem abigendam potissimum *sale*, *nitro*, *cedro*, *asphalto*, *melle*, *cerâ*, *myrrhâ*, *balsamis*, *gypso*, *calce*, de quibus fusè *Kirchman. de funer. Roman. pag. m. 62 seq. lib. 1. edit. Brunsv.* conf. *Dieter. antiquitat. Bibl. fol. m. 149. edit. Giess.* Hic ritus ungendi mortuos Ægyptiis familiaris fuit, teste *Plin. natur hist. lib. 2. cap. 37.* Hinc aromatibus condiverunt Medici *Ægyptii* corpus *Jacobi*, quos LXX. ἐνταφιαστὰς aptissimo vocabulo vocant. Horum erat officium *balsamo*, *myrrhâ*, *aloe*, *casiâ aliisq; aromatibus* corpora mortuorum condire, quò à putredine diutiùs conservarentur immunia; Vetustissimus inter Græcos historicos, qui hodie extant, *Herodotus in Euterp. pag. 135.* modum condiendi Ægyptiacum accuratè describit, cujus potissima hæc sunt: Apud Ægyptios homines certi sunt ad hoc ipsum constituti, qui illis (qui optimè & sumtuosè condiri voluerunt) ferro incurvo, per nares cerebrum educunt, ejusque locum medicamentis &

odoribus implent. Dehinc acutissimo lapide Æthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem alvum protrahunt; quam ubi regurgârunt, ac vino Phœniceo expleverunt, (palmeo eluerunt) rursus odoribus contusis refarciunt: tum omenta complent contusâ myrrhâ purâ, & casiâ, & cæteris (excepto thure) odoribus, iterumque consuunt. Ubi hæc fecêre, saliunt intrò (nitro) abditum 70. dies; nam diutiùs salire non licet. Exactis LXX. diebus cadaver ubi abluerunt, Sindone byssina incisis loris totum involvunt, gummi illinentes: quo Ægyptii glutinis loco plerumque utuntur. Discimus hinc ταριχεύειν à ταριχεύειν, quod est propriè intrinsecus corpore exenterato & cerebro per nares extracto condire, ut observat *Casaubon. Exercit. ad Baron.* 16. fieri solitam aromaribus, myrrhâ, aloe, sale, cerâ, bitumine & aliis, habitâ tamen ratione facultatum eorum, qui mortuum funerandum tradiderunt, ut bene observant *Polydor. Virgil. l. 3. c. 19. de inventione rerum* & *Schickard. de jure Reg. Ebr. pag.* 158. simulque tres condiendi modos tradit; de Ægyptiis recenset

Ægy-

– – – Ægyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
(busto)
Corpora & à mensis exanguem haud separat umbram

Plato in Phædone, ubi mortuum corpus ceciderit & conditum fuerit, quemadmodum qui in Ægypto condiuntur, penè totum perdurat, longo quodam infinitoque tempore. *Sext. Pyrrh. lib. hypot. c. 24.* Ægyptii intestina extrahentes condiunt defunctos. De hac unctione confer. *Cic. 1. Tuscul. quæst. ad fin. Plin. lib. 16. c. 11. lib. 24. c 5. Diodor. Sicul. lib. 1. bibliothec. num. 91.* in hunc modum Ægyptiorum condituram describit: Quamprimum adsecti cadaveris curationem convenêre, unus per hiatum manu ad præcordia immersâ, quicquid intestinorum est præter cor & renes extrahit. Alius alvum cum visceribus singulis repurgatam, vino palmeo aromaticisq; odoribus perluit. Lotum denique cadaver ad dies plures LXX. unguento primùm cedrino aliisque delibutum reddunt, Myrthâ deinde & Cinamomo aliisque non longiori tantùm conservationi, sed etiam fragrantiæ aptis conditum propin-

quis reddunt. Videantur plur. *Quenſted. tract. de ſepult. veter. pag. m 40. ſeqq. H Mag. miſcell. l. 3. c. 11. Pompon. Mela l. 1. c. 9.* de MUMIIS. *Joach Struppius de vera Mumia. Dilherr diſputat. pag. mih.* 118. Poſtea etiam mos ungendi & condiendi defunctos Græcis aliisque gentibus fuit, quod *Dempſter* cum cura notat ad *Roſini Antiq. lib. 5. cap. ult. pag.* 1008. *Cl. Salmaſ. Plin. exercit. fol. m. 745 edit. Traject. ad Rhen.* 1689 aliisque in locis

§. 4 Viſâ unctione, progredimur ad perſonas, quæ hoc officium in ſe ſuſcipiebant, & hæ vocabantur LIBITINARII à *Libitina* Dea quam ἐπίσκοπον τῶν περὶ τοὺς θνήσκοντας ὁσίων θεὸν οὖσαν. *Deam præſidem eorum, quæ defunctis juſta fiunt, Plutarhhus* appellat *in Numa.* Hanc *Venerem* eſſe volunt, quidam *Proſerpinam.* In cujus templo (τῆς Λιβιτίνης) vendebantur, quæ ad funera pertinebant, & in cujus ærarium cognati nummum inferebant, pro eorum ſingulis qui morerentur, ut *Ilithyæ* (i. e. *Junonis Lucinæ*) pro iis, qui naſcebantur teſte *Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 4. de Tullio Rege:* Ut L. P. ipſe tradit in primo ſuorum annalium, cùm vellet

let scire, & quis esset numerus urbanæ multitudinis & eorum, qui nascebantur, & eorum, qui moriebantur, & eorum, qui in virorum numerum referebantur, statuit, quanti pretii nummum pro singulis cognati inferre deberent in ærarium *Ilithyæ* (quam Romani vocant Junonem Lucinam conf. *Anton. Borremans. var. Lection. lib. p. m.* 213. *seq. edit. Amstel.* 1676.) pro iis, qui nascebantur, & in ærarium Veneris, quod in Luco est, quam *Libitinam* nuncupant pro iis, qui morerentur &c. Hujus meminit *Horat. l. 3. O.* 30. & scribit *Torrentius ad istum locum pag.* 243. Venus dicitur *Libitina*, quia quoque est funerum Dea. de qua *Plutarch. in vita Num. pag.* 67. cujus verba paulo antè adducta sunt. Anglus eruditus *Thomas Blount in Glossograph. pag. mih.* 380. *edit. Londin.* 1670. ex *Livio* hæc profert verba: LIBITINA the Goddess of Funerals/ and after a sort the superintendent of sepulchres in whose Temple were all things to be sold necessary for the interring and burial of the dead; whereupon they also who were employed to carry fort and burry Corps / were

called Libitinarians. Eadem etiam habet *Thomas de S. Quercu. Plutarchus in Quæst. Romanis pag.* 269. meritò quæstionem instituit his verbis: *Cur quæ ad funera pertinent in templo Libitinæ vendunt, quam eandem esse cum Venere censent? An hoc quoque unum est de Numæ Regis sapienter institutis, quò discerent, ab his Regibus non abhorrere, neque pro piaculis eas ducere? aut potiùs monebantur eo: caducum esse, quòd esset natum, unâ eâdemq; Deâ & ortui & interitui præsidente? Nam Delphis quoq; Veneris sepulchralis* (Epitymbiam ipsi dicunt) *est imaguncula, ad quam evocant eorum manes, quibus libant.* conf *Martin. Lexic. etymolog.* In hujus Deæ templo asservabantur, quæ ad instructionem funebrium pomparum erant necessaria, qui quicquid ad exequiarum apparatum pertinebat locare aut vendere & operam suam illis, quorum erat funus mortui curare, elocare solebant teste *Plutarcho in Causis. Libitina* etiam metonymicè mors ac funus est, uti *Thomas à S. Quercu* & *Martin. loc cit.* asserunt Gloss. ἐντάφιον *Libitina*, sicut *Horat. lib.* 3. *carm. Od.* 30. *Non* omnis moriar multa-

multaque pars mei vitabit Libitinam. *Junen. Satyr:* 12.

— — si Libitinam evaserit æger
Delebit tabulas.

Libitina etiam munus in curando funere denotat. *Liv lib. 40. In urbe Pestilentia tanta, ut Libitina tunc vixsufficeret.* Ab hoc LIBITINARII nomen acceperunt. Itaq; *Libitinarius* erat, qui Libitinam exercebat. *Scaliger. lib. 6. de benef. c. 38.* Qui testamentorum captandorum artem professi sunt, non putas eadem habere, quæ designatores & libitinarios, vota? Designatores dicit, qui funera comitabantur, disponebant & ordinabant: Libitinarios autem, qui funera efferenda conducebant & cætera in eum apparatum. Gloss. ἐνταφιαστὴς ἐνταφιοπώλης vocatur Libitinarius, qui locat aut vendit ea, quæ ad pompam funebrem sunt necessaria, qui curam habet perficiendorum funerum. The provider or overseer of things necessary to funerals / he that hath survey and charge about interments: also the seller of all things necessary for a funeral. vid. Thom. de S. Quercu. *Libitinariorum* tamen munus

honeſtius fuit, quàm pollinctorum. Nam *libitinario* ſervus pollinctor adjungitur *ff. l.* 14 *tit.* 3. *l.* 5. §. 8. *Si libitinarius*, quos Græci νεκροθάπτας i.e. mortuorum ſepultores vocant, *ſervum pollinctorem habuerit*. Vid. de his plurib. *Martin. Lexic. etymolog.* in *voce Libitinar.*

§. 5. Sequuntur *Pollinctores*, quorum munus erat teſte Anglo *Franciſc. Rous in Archæolog. Attic. pag m.* 244. *edit. Oxford.* 1658. **To took out his bowles and with heated water / which they put in a labrum kept in a temple for the purpoſe / washed the body.** Quem ritum etiam tangit *Dieter. in antiq. Bibl fol. m.* 147. ad quem benevolum Lectorem remittimus. Pollinctor igitur dicebatur à verbo *pollincio* vel *pollingo* uti *Martin. in Lexic. Etymolog.* cùm *c* & *g* olim eadem litera fuerit. Gloſſ. (1) perlino cadaver, (2) curo ad ſepulturam, (3) ad ſepulturam fero, (4) ſepelio Angl. *Thom. de S. Quercu* reddidit: **To anoint or embalm / to dreſs or cheſt / or perfume a dead body with ointment / to do all things pertaining to burial / to carry the dead body**

body to burial / to bury. Hinc *pollinctor* qui *pollincit* vel *pollingit*. **He that had the washing / dressing / chesting or embalming of a dead corps / an anointeror embalmer.** Pollinctor dict. quasi pollutorum unctor, *Fulgent. Perott.* quasi pollutor. Quidam ex panibus polline factis in funebri epulo. *Serv. in Virgil.* Pollinctores dictos scribit, quòd mortuis os polline oblinerent, ne livor appareret extincti. *Turneb. lib. 28. 31 advers.* Pollinctor, inquit, vocatur, qui corpus mortui lavat & ungit curatque; à pelle ut opinor ungenda, ficto vocabulo, quasi pellis unctor, vel potius tanquam perungere, i. e. perundare, quod eò audaciùs & fortassè inconsideratiùs affirmo, quòd in mixtis vetustis monumentis *pollinctor* reperitur. plura videantur apud *Martin. in Lexic. Etymolog. Græcis* pollinctor ἐνταφιαστὴς est, item νεκροφόρος, νεκρόκοσμος. Ita *pollinctores* erant, qui corpora mortuorum condiebant, imò simul ut *Menochio* placet *funeratores*, qui corpora involvebant, verbum enim ἐνταφιάζειν notat corpus ad sepulturam componere, seu corpus defunctum aromatibus condire & conditum

tum ſepulchro condere. Si reſpicimus ad propriã ſignificationem *Entaphiaſtes* idem ac funerator. vid. *Dieter. antiqu Bibl. fol. m.* 146. *Kirchman. de fun. Rom. p.* 75. *ſeq.* qui fusè hanc materiam tractârunt *Cl. Salmaſ. in Plinian. exercitat. fol. m* 745, putat *Pollictores* ſcribendum eſſe vel perligatores, uti in antiquis codicibus reperiretur. Differunt tamen ἐνταφιάζειν & ταριχεύειν: ἐνταφιάζειν eſt ſimpliciter funerare i. e. curare ad ſepulturam. Judæi ſolebant id facere ungendo & aromata exterius corpori applicando, deinde & faſciis involvendo, ſicut legimus de Salvatoris noſtri corpore, *Marc.* 16. & *Joh.* 19. ταριχεύειν propriè eſt intrinſecus exenterato corpore & cerebro per nares extracto ut ſolebant Ægyptii funerare vid. *Iſaac. Caſaubon. exercit.* 16. *in annal. Baron.* Conf. *Cl. Salmaſ. exercitat. Plin.* ubi etiam hæc diſtinctio reperitur. Sed hæc de pollinctoribus ſufficiant.

§. 6. Unctione ritè peractâ & factâ, corpus linteo tenui involvebant Græci à muliere vel alio amico comparato. Quòd *linteum* fuerit, teſtis eſt *Homer. Iliad.* 18. *fol.* 338. de *Patrocli* funere

Ἐν λεχέεσσι δὲ θέντες ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς καθύπερθε δὲ φάρει λευκῷ

i. e. In *lectis verò componentes linteo ſubtili texerunt ad pedes à capite, deſuper autem veſte albâ. Plutarchus* in *Arato* ad fin. continuò inquit, ex *Ægeo* cadaver veſte albâ in urbem intulerunt *Syconii.* Solebant autem in hunc uſum peculiariter texere, uti ait *Penelope* ſuâ illâ tantopere laudatâ telâ *Odyſſ.* 2.

Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεὺς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φάρος
ἐκτελέσω, μή μοι μεταμώλια νήματ' ὄληται,
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήιον, εἰς ὅτε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλησι τανηλεγέος θανάτοιο
Μή τις μοι κατὰ δῆμον ἀχαϊάδων νεμεσήσῃ
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας i. e.

ex verſione *Sebaſtiani Caſtalionis fol. m.* 11.

Juvenes mei proci, poſtquam mortuus eſt
divinus Ulyſſes
Suſtinete urgentes meas nuptias, donec
textum
Perfecero, ne mihi vana fila pereant,
Laërti Heroi ſepulchrale, quando tandem ipſum
Fatum malum tollet aſpera mortis

Ne

Ne aliqua me in populo mulierum Achivarum culpet,
Siquidem absq; tegumento jacuerit multa possidens.

Ad quæ verba *Johann. Spondan. in Comment. fol. m. 19* notat: Hoc pendet ex antiqui moris observatione, quo solebant veteres funebrem vestem sibi in vita conficere, ut observavit doctiss. *Giphan.* Unde apud *Virgil. lib. 9. Æneid.* mater ad *Euralum* interfectum sic loquitur:

— — — nec te tua funera mater
Produxi pressive oculos, aut vulnera lavi
Veste tegẽs, tibi quam noctes festina diesq;
Urgebam & tela curans solabar aniles.

Ad quæ *Johan. Ludov. Cerd.* ait: Mos fuit mortalium, ut sibi & suis funebres vestes pararent. conf. *Feith. antiq. Homer. lib. 1. pag. m. 67. Chrysanth. Solar. Pentateuch. mort. lib. 4. fol. m. 354. edit. Patav. 1645.* Si quis autem modum texturæ scire desideret, illum ad *Johan. Brauni* tract. eruditissimum mittimus scil. de *vestit Aaron.* ubi lib. 1. cap. 16. *pag. 356.* seqq. plurima lectu dignissima reperiet.

§. 7. *Herodotus lib. 2. c. 81.* ritum sepulchralem

chralem describens in hæc prorumpit verba: *Ex actis septuaginta diebus cadaver abluerunt syndone byssinâ totum involvunt.* En vestitum feralem ex Sindone byssina constantem, quæ erat colore albo. Separatim autem & primò quidem quantum ad convestituram prædictam spectat in sepeliendis mortuis usitatam docet *Pausanias in Messen. l 4.* Messenii optimates suos coronatos & candidâ veste obvelatos efferunt. Id etiam affirmat *Artemidorus lib. 2 c. 3* ita scribens: *Viro ægrotanti albas habere vestes mortem denotat: Propterea quòd mortui in albis vestibus efferuntur.* Addit tamen citatus Autor, quòd pauperes non videantur elati albis vestibus, sed nigris. *Novi ego*, inquit, *multos, & pauperes, & servos, & vinctos ægrotantes, qui etiam cùm viderentur sibi nigra habere vestimenta mortui sint.* Verisimile erat, hos non in albis propter inopiam efferendos esse vid. *Kirchman. de funerib. Roman. lib. 1. pag. 80. edit. Brunsvic.* Rationem, cur vestibus albis involverent sepeliendos? reddit *Plutarch. quæst. Roman.* — — Solum itaque album sincerum est, & tincturâ non imitabile, ac proinde convenit

iis,

iis, qui ſepeliuntur. Mortuus enim ſimplex quippiam factus eſt, impermixtum ac purum. Interim tamen non negandum apud Græcos, mortuos ſplendidè ſepultos fuiſſe i. e veſtibus pretioſiſſimis, patet hoc ex *Euripide*, qui de *Alceſte* ita canit:

Ἐπεὶ γὰρ ᾔσθεθ᾽ ἡμέραν τὴν κυρίαν,
Ἤκουσαν, ὕδασι ποταμίοις λευκὸν χρόα
Ἐλούσατ᾽ ἐκ δ᾽ ἑλοῦσα κεδρίνων δόμων
Ἐσθῆτα, κόσμον θ᾽ εὐπρεπῶς ἠσκήσατο

Quæ verba ex verſione *Philip. Melanchton. edit. Francof.* 1562. *pag.* 338. ita latinitati donantur:

Poſtquam ſenſit fatalem diem
Adeſſe, fluviali aquâ candidum corpus
Lavit, & accipiens ex cedrinis arcis
Veſtem & ornamenta, decore induebatur

§. 8. Sindone quoque mortuos involvebant ſuos Judæi, & *Sindones* ſepulchrales Rabbini vocabant תכריכי המת *involucra mortuorum*, à radice כָּרַךְ involvit, velavit, fiebantque ordinariè ex lino ſubtiliore. de quo *Cl. Samaſ. in exercitat. Plinian. fusè.* conf. *cap. 5. de luctu Ebraor. pag. m. 59. B. Geieri* tractatum. In eam ſententiam loquitur cl. *Buxtorf. Synagog. Judaic. c. 35.*

Albam

Albam deinde illi tunicam induunt, & quidem vulgò eam, quam Expiationis die induere solitus erat, & ita in pheretrum recondunt. Antiquissimæ enim hoc apud ipsos est consuetudinis לקבור בבגדים לבנים in vestimentis albis tumulo mortuos mandare. Pretiosis verò vestimentis aliis ne quidem Principem in Israël sepelire licet. Idem ex sepultura Christi mos cognoscendus; Hinc *Cl. Salmas.* apud *Thom. Bartholin. de latere Christi aperto pag. 377. seqq.* parvo linteo involutum esse caput Salvatoris, toto interim corpore fasciis religato à pedibus usque ad fauces, instar infantis, fasciis inclusi. Pedes autem & manus colligabant κειρίαις institis, ut ex historia *Lazari Joh XI, 44.* videre est. Ex his patet, emptum à *Josepho* grande linteum tegmen, quod est Sindon, eamque in multas fascias, quibus corpus Christi finxit & convolvit, divisum fuisse. Sic de *Lazari* toto corpore intelligendum est illud, quod *Evangelista* dicat, pedes & manus ligatas institis sive fasciis habuisse. Nam in mortuis pollingendis manus dimissas & ad latera junctas simul cum ipso corpore, & ad corpus ipsum colligabant. Ita ligata

gata manus penè ad genua ipſa deſcendebant. vid. *Balduin. Wallæ. Comment. in Ioh. XI. fol. 929* κειρίαι Græcis propriè vocantur faſciæ, ut notat *Nicol. Fuller pag. 166.* Angli dicunt bands or liſts of cloth to tye the hands and the feet withal. *Clar. Ioh. Henr. Heidegger. in diſſert de Sepultur. mortuor. edit. Tigur.* 1670. §. *30.* affirmat, lintea ejuſmodi tria fuiſſe, *brevius*, quod *ſudarium* dictum: *longum*, quod *ſindon* appellatum & quo reliquo corpore circumvolutum: Denique ὀθόνια ſive κειρίαι faſciæ, inſtitæ, quibus ſindo coërcetur & manus pedesque ligati fuerunt. Verùm σινδόνα & ὀθόνην idem fuiſſe & primò amplum σινδόνα ſive ὀθόνην, poſtea diſcerptum ὀθόνια ſive κειρίας appellatas eſſe; rectius tenent alii, nominatim *Salmaſ. epiſt. 2. de cruc. Voſſ Harmon. Evangel. lib. 2. c. 12.* Operæ pretium etiam eſt ex *Maimonid.* afferre *tract. de leg. cap. 10.* Faſciæ librorum legis, quæ factæ ſunt vetuſtæ, involucra fiant mortuorum, & hæc eſt repoſitio earum. Et hoc modo defunctus feralibus amiculis obſtrictus dicitur. Græci itaque plerumque omnes albis veſtibus humabant; Romanis verò atræ veſtes

in

in usu erant, conf. *Ioh Kirchman. de funer. Roman. lib. 2. pag. m. 232, 233. seq.* Notanter dico *plerumq;*, quia *Græci* etiam atris in luctu usi sunt vestibus teste *Euripid.* in *Iphigen. Bion* in *Epitaph Adonid.* Sic *Homerus Thetin* futuram filii mortem deplorantem nigro tectam velo *Iovem* adire facit. *Iliad. ω.*

CAPUT VII.

De CORONIS, QUIBUS CORPORA ORNABANTUR, LECTO ET COLLOCATIONE.

§. 1.

POstquam cadavera fasciis involvissent, coronis & floribus exornabantur uti Anglus *Francisc. Rous in Archæolog. Attic lib. 5. c. 22.* refert, cujus verba hæc sunt: Having thus clothed him with winding-sheet and his πέπλα· next they trim'd him with Garlands / ἐδίδολο νεκρῶς ὁ στεφανός,

φανός, ὡς τὸν βίον διηγωνισμένοις inquit *Suidas*: Dabantur coronæ mortuis ut vitæ certamine perfunctis. Hunc ritum respiciens *Eustathius*, patrem ob mortem filii his verbis introducit: Πῶς σε καταστεφανώσω τοῖς δάκρυσιν i. e. *quomodo te lacrymis meis coronabo?* Exemplum praxeos hujus in Euripide nobis videre licet, ubi *Talthybius Hecubam* alloquitur, ut *Astyanacti* hoc præstet, absente matre – – πέπλοισιν ὡς περιστείλῃς νεκρὸν

Στεφάνοις θ' ὅσῃ σοι δύναμις, ὡς ἔχει τὰ σά.

Ita etiam in eodem *Autore* in *Hecuba Talthybius* loquitur, cujus verba ex versione *Philippi Melanchtonis pag. m. 12.* hæc sunt. *Sed alii eorum mortuam ex manibus frondibus conspergebant.* Et in *Troad. pag. m* 6 6.

Habet enim coronas, quemadmodum inferis convenit.

Et in funere filiæ *Virginii Halicarnassaus lib. XI.* cujus Græca Latinis verbis adducemus, quia prolixiora sunt: *Quare adibus exsiliebant & mulieres & virgines, casum illum lugentes, atq; alia flores & coronas in lectum jaciebant, alia fascias aut zonas, alia vittas virginalis coma, nonnulla etiam detonsos crinium tortorum cincinnos &c.* Valdè ita-

dè itaque antiquus mos coronandi mortuos, & videtur hæc consuetudo originem traxisse à *Græcis*, de quibus *Scholiastes Euripid. in Phæniss.* Εἰώθασι στέφειν τοὺς νεκρούς. Et in ipsa Tragœdia *Creon* Rex de non sepeliendo *Polynice* ejusmodi edictum proponit

Ὃς ἂν νεκρὸν τόνδ' ἢ καταστέφων

Ἢ γῇ καλύπτων, θάνατον ἀνταλλάξεται i.e. *Hunc mortuum quisquis corollis induet, terraq; opperiet, morte mulctator mala.* Sic *Hercules* Μαινόμενος ab inferis redux apud eundem Poëtam liberos suos, quibus *Lycus* mortem intulerat, funebri ritu coronatos cernens in hæc erumpit verba:

Τί χρῆμα, τέκν' ὁρῶ πρὸ δωμάτων

Στολμοῖσι νεκρῶν κρᾶτας ἐξεστεμμένα

Quid hoc rei? video liberos meos ante domum coronatos capita mortuorum ritu. Tetigit hoc institutum etiam *Aristophan.* ἐκκλησιαζούσαις. Ita enim induxit virum uxorem increpantem, quòd eum in lectulo dormientem reliquisset, tanquam cadaver. Addit enim nihil desiderari potuisse, ut plenam speciem ejus rei redderet, nisi quòd coronam capiti ipsius non imposuerat. Cur autem mortui coronati fuerint, variæ causæ

D sunt

ſunt, ut ſcil. ſint indices & teſtes, quod ex ingenti ergaſtulo humanarum miſeriarum erepti, perpetuæ reddantur quieti ac æternâ donentur felicitate. Quare, ait *Hadrian. in alterc.* mortuus coronatur? respondet *Epictetus: Agonem ſe vitæ tranſegiſſe teſtatur.* Apud omnem antiquitatem itaque viguit mos coronandi mortuos.

§. 2. Etſi *Lycurgus* defunctis dempſerit illum ambitioſum luctum & pompam, eos tamen ſepeliri voluit ἐν φοινικίδι καὶ φύλλοις ἐλαίας θέντας, τὸ σῶμα περιστέλλειν καθ' ἴσον ἅπαντας in purpureo amictu & foliis oleæ poſitos corpore contegi ex æquo omnes. Itaque quamvis alibi mortui ſumptuoſius efferrentur, tamen hic mos *Lacedæmonius Lydiadæ* corpus ἐκόσμησε πορφυρίδι, καὶ στέφανον ἐπιθεὶς, πρὸς τὰς πύλας τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἀπέστειλεν ornavit purpureâ veſte, & impoſitâ coronâ ad portas Megalopolitanorum miſit. Hic mos *Athenis* viguit. Nam ibi quoq; ab amicis coronæ conjiciebantur in mortuos. Quo exemplo, *Paroclo* mortuo, *Pericles* adferens defuncto coronam, in illius aſpectu fregit priſtinam illam & inflexibilem animi conſtantiam. Qui coronarum conjectus & *Lace-*

Lacedæmone in uſu fuit, ubi *Pelopide* interfecto certatim congeſta ſunt τρόπαια καὶ στέφανοι, καὶ πανοπλίαι χρύσεαι trophæa & coronæ & omnis generis armaturæ aureæ. Is quoque mos coronandi mortuos à cæteris gentibus Romam translatus eſt, de qua re vid. *Kirchmann. de funer. Roman.*

§. 3. Coronæ autem hæ plerumque nectebantur è floribus frondibusque omnis generis. Et corona eâ ratione concinnata, à Græcis vocabatur Ἔρως παρὰ τὴν ἔραν τὴν γῆν τοῦτ' ἐστι στέφανος ἐκ γῆς ἐρανισμένος à dictione *Eran* terram h. e. corona à terra connexa ſeu collecta, nempe è floribus ſpecioſiſſimis ut diſcimus è loco *Luciani de luctu*, ubi is deſcribit morem ſepeliendi mortuos. Ait enim eos lavari, ungi, coronari τοῖς ὡραίοις ἄνθεσι ſpecioſis floribus. Et mortuum ſic adornatum καθ' ὑπερβολὴν vocabant ἐστεφανωμένον coronatum ac ſi dicat, tunc demum verè coronatum. Quem morem ſignavit *Sophocles Elect. edit. Cantabrig.* his verſibus:

Ὅπως τὸ λοιπὸν αὐτὸν ἀφνεωτέραις
Χερσὶ στέφωμεν ἢ τὰ νῦν δωρούμεθα

ut cæterum ipſum abundantioribus manibus coronemus, aut ea, quæ adſunt, donemus.

mus. Apud *Aristophan. Lysist.* mulier quædam hunc morem exprimit his verbis: *At tu quid jam didicisti ut non moriaris? opportuna est urna. Eme et placentam melleam. At ego jam interam. Cape hæc & coronare. Et hæc eadem accipe à me. Et hanc cape coronam. Quâ re opus habes? quid desideras? Abscede in navem, Charon te vocat. Tu autem impedis abduci.* Cæterùm hæ funebres, ut ita dicam, coronæ texebantur quoque ex *liliis.* Id disco ex proverbiali locutione: Ἢ κρίνον ἢ κολοκύντην aut *lilium* aut *cucurbitam.* Statuebant igitur *lilium* prisci super mortuo, ut *cucurbitam* super sano. Ibique citatur locus *Diphili:* in diebus ipsis septem tibi senex volo præbere *cucurbitam* aut *lilium*; Ac si dicat, intra hosce proximos septem dies tu quidem aut morieris, aut melius tibi fiet. Porrò *olea à Lycurgo* instituta, tum laurus aliæque frondes, quibus Lacedæmone mortui coronabantur, nihil aliud signabant, nisi victoriam hominis, qui fato functus sit. Apud alias gentes mortui nunc oleâ, nunc lauro nunc aliis foliis & frondibus redimiebantur. vid. *Pfeiffer. antiq. Græc. pag. m. 730. Francisc. Rous Archæolog. Attic.*

tic. Paschal. de coronis variis in locis. Georg Caspar Kirchmajer disput. de coron. Witteb. 1693. *Quensted. de Sepultur. Veter. pag. m. 45. edit. Witteberg.* Et si quis in bello coronam acquisiverat, mortuo parentibusque ejus, dum positus esset, forisque ferretur, sinè fraude imponebatur, quem morem Plinius refert ad legem XII. Tab. Coronam igitur virtute partam, & ei qui peperisset, & ejus parenti sinè fraude esse impositam lex jubet. conf. *Cl. Salmas. Plin. exercit. fol.* 86. & hæ coronæ variis inscriptionibus servabantur sicut *Demosthenes* testatur *in Oratione advers. Androtionem* paulo antè finem, cujus verba Latinitati donata ferè ita sonant: Arbitror enim vidisse omnes vos in coronarum modiolis subtus inscriptum fuisse: SOCII POPULUM FORTITUDINIS ERGO ET JUSTITIÆ. Aut: Socii dono Minervæ ex manubiis: aut oppidatim: illi populum, consecrati à populo. Veluti Eubæenses liberati coronâ donârunt populum. Rursus alicubi erat inscriptum: CONON EX NAVALI VICTORIA PARTA DE LACEDÆMONIIS. Tales enim fuerunt coronarum inscriptiones.

§. 4. Hôc factô ad vestibulum conversa cadavera collocabantur, uti *Patroclus* in *Homero:*

Ὅς μοι ἐν κλισίῃ δεδαϊγμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος i. e.

Quid mihi in tabernaculo confossus acuto are jacet ad vestibulum conversus. Collocationem hanc Græci vocabant πρόθεσιν à verbo προτίθεσθαι collocare laying fort. Moretenim funebris fuit, ut post efflatam animam cubiculo efferrent, & in vestibulo ædium collocarent ad januam ipsam, quibus calculum addit *Francisc. Rous in Archaeolog Attic lib. 5. c 22* his verbis: After they had done this / they set him on the ground with his feet outward toward the gate: as being never to put his foot in the house again. i. e. his peractis (cùm scil. lavissent & floribus coronâssent) ad ostium admovebant, pedibus foras spectantibus, ac si nunquam reversurus mortuus ac iterum domum ingressurus sit. conf. *Quensted. de Sepultur. Veter pag. m 49. edit. Witteb.* Glossæ priscæ Conlocatio εἶδος νεκρῶ: quibus ipsis etiam nihil hoc ritu frequentiùs. *Socrates* apud *Platonem* in

in *Phædone:* Μηδὲ λέγει inquit, ἐν τῇ ταφῇ ὡς ἢ προτίθεται Σωκράτης ἢ ἐκφέρει ἢ κατορύττει: *Ne in ipso funere dixeris collocari Socratem aut efferri, aut terra obrui.* Et lex Attica apud *Demosthenem in Macartatum:* Τὸν ἀποθανόντα προτίθεσθαι ἔνδον ὅπως ἂν βούληται: *Mortuum collocato in ædibus ut voluerit* scil. dominus funeris *Lucianus de luctu: Deinde lotos eos unguentoque optimo delibutos & tempestivis floribus coronatos collocant.* Bene προτίθενται, nam quod collocatio Latinis, πρόθεσις in hac re Græcis est. Caussam hujus consuetudinis nobis indicat *Jul. Pollux lib. 8. c. 1.* cujus verba Latinis sic exprimimus: *Et verò collocationes ideò fiebant, ut cerneretur mortuus, ecqua ei vis allata.* Solebat autem hæc collocatio fieri à filiis aut certè hæredibus. Unde *Hecuba Euripidæa* accepto nuncio de nece *Polyxenæ* sic alloquitur ancillam ut munus hoc faceret

Σὺ δ' ἀναλαβοῦσα τεῦχος ἀρχαῖα λάτρι
Βάψασ' ἔνεγκε δεῦρο ποντίας ἁλός
Ὡς παῖδα λουτροῖς τοῖς πανυστάτοις ἐμὴν
Νύμφην τ' ἄνυμφον, παρθένον τ' ἀπάρθενον,
Λούσω προθῶμαί θ' ὡς μὲν ἀξίαν

i. e. ex versione *Phil. Melancht. pag.m. 54. edit. Francof. 1562.*

Tu autem accipiens urnam antiqua ministra
Intingens adfer huc marinæ aquæ:
Ut filiam lavacris postremis meam
Sponsam sine sponso, virginemque non virginem
Lavem. Exhibebo ut digna est.

Et apud eundem *Poëtam* in *Alcestide Admetus* mortem obiturus patrem mori pro se recusantem his versibus reprehendit:

Τοὶ γὰρ φυτεύων παῖδας οὐκέτ' ἂν φθάνοις
Οἱ γηροβοσκήσουσι καὶ θανόντα σε
Περιστελοῦσι καὶ προθήσονται νεκρόν i.e.

Non amplius gignes liberos qui te senem alant & morientem efferant & sepeliant cadaver. Hinc *Dio. lib. 58. Tiberium perstringit, quòd Liviam neque ægrotantem viserat, neque mortuam ipse collocaverat.* de collocat. vid *Just. Lips. Elector. lib. 1. pag. m. 368.*

§. 5. *Collocationi* definitus & certus locus erat. Solebant enim coronatum, vestitum, lotum & unctum cadaver ex penitiore ædium loco producere & in vestibulo collocare ad ipsum limen. Moris autem erat, ut corpus mortui foras spectaret, & facie

cie & pedibus in publicum versis. Fortasse eo situ abitionem illam postremam significantes. Eleganter *Persius Satyr. 3.*

— — *tandemque beatulus alto*
Compositus lecto crassisque lutatus amomis
In portam rigidos calces extendit

Homerus idem clarissimis verbis testatur in funere *Patrocli*

Ὅς μοι ἐν κλισίῃ δεδαϊγμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Κεῖται, ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος i. e.

Qui mihi in tabernaculo confossus acuto ære jacet ad vestibulum versus. Ibique interpretes: Εἰς τὸ πρόθυρον inquiunt βλέπων. Τοιοῦτο γὰρ τὸ σχῆμα τῆς τῶν νεκρῶν προθέσεως. Unde & προνωπεῖς οἱ θανόντες mortui dicuntur *Euripidi Alcest.* ἤδη προνωπής ἐστι καὶ ψυχοῤῥαγεῖ Quò allusit idem in *Troadibus Hecubam* sic loquentem inducens: *Cui & ubi ego vetula serviam, quæ sum debilis & infirma, similis mortuo cadaveri, quod ad ostium positum est.* Ex quibus constat, situm cadaveris ita fuisse locatum, ut pedes in viam spectarent. Audiamus *Senecam Epist. XII.* scribentem: *Quis est,* inquam, *ille decrepitus & meritò ad ostium admotus? Foràs enim spectat. Unde istum nactus es? quid*

te delectavit alienum mortuum tollere? At ille, non cognoscis me? ego sum Felicio, cui solebas sigillaritia adferre: ego Philositi villici filius deliciolum tuum. Perfectè, inquam, delirat iste vetulus, etiam deliciolum meum factus est &c. Locus certè argutus, & cujus sententia, quis neget, quin disertè ad hunc ritum? Nam ait, illum senem meritò ad ostium admotum, quare? quia ludere ei visum, & in officium hominis: ostiarius enim erat, & in senium, quasi jam in extrema tegula staret semimortuus & ideò jure ad januam collocandus. Ait etiam foras eum spectare, quid nisi alludens ad illum corporis mortui situm, foras & in publicum obversi? conf. *Feith. antiq. Homer. pag. m. 67.*

§. 6. Silentio non prætereundum est, quòd mortuos vel humi collocârint. *Artem. l. 1. de nativ. Valer. Maxim. lib. 1. c. 8.* vel in alto *lecto. Pers. Satyr. 3* quibus assensum præbet sæpe citatus Anglus *Francis Rous in Archæolog. Attic.* Then they took him and put him into a couch or bed (lecto imponebant, to be in a readinesse to be carried to his bed/for so Lycophron calls the grave ευνατήριον as it is like-

wise

wise termed λοιμητήειον, and so the dead are called εὕδοντες and καταϰεκοιμημένοι for dead is a long sleep/ as shleep is a short death. Lecto itaque imponebant cadaver, quò facilè efferri in dormitorium possit, nam sepulchrum *Lycophron* vocat εὐνασήειον. Mors etenim sopor longus, quemadmodum somnus brevis mors est. Lectum Græci λέκτεον vocabant, de qua re *Martin. Lexic Etymolog. in voce hac videndum*; Sic etiam *stratum* passim dicebant, usitatius tamen & frequentius nomen *Lectus*. Sic *Homerus* de Achillis cadavere *Odyss. 24. vers. 44. Deposuimus in lectis expurgato corpore pulcro* Te scil. ô *Achilles*. Et *Iliad. 24. vers 707.* Hectoris cadaver dicitur jacuisse ἐν λέχεσσι in lectis: positum dein iterum *vers. 724.* torno elaboratis in lectis. Expreßè quoque κλίνης h. e. lecti mentionem injecerat *Thucyd. lib. 2. de bell. Pelopon.* quæ mortuorum *theca* erat teste *Clar. Salmas. in exercitat. Plin. fol. m. 849. edit. Traject. ad Rhen.* 1689. Lectus is funebris etiam alio nomine & *feretrum* Latinis, Græcis φέρτρον & φέρετρον vocabatur, sicuti *Varro lib. 4. de LL. 35.* docet: Super lectulis

D 6 Ori-

Origines, quas adverti, hæ, lectica, quod legebant, unde eam facerent, ſtramenta atq; herbas, ut etiam nunc fit in caſtris. Lectos, ne eſſent in terra ſublimes in his ponebant. Niſi ab eo, quod Græci antiqui dicebant λέκτρον, lectum potius, quàm *Lecticam*, quod involvebant. Quod ferè ſtramenta erant à ſegete, *Segeſtriam* appellabant, ut etiam nunc in caſtreis niſi à Græcis Nam στέγαστρον ubi lectus mortui fertur, dicebant: Feretrum noſtri Græci φέρετρον & φέρετρον *Iſidor. Hiſpalenſ. lib. 20. Orig. c. 11.* Feretrum dicitur, quòd in eo mortui deferantur & eſt nomen Græcum. Nam φέρετρον dicitur ἀπὸ τοῦ φέρειν i. e. à ferendo conf. *Martini Lexic. in voce Feret. Et Cl. Salmaſ. in exercit. Plin. fol. mih.* 859, & Latinè *capulus* vocatur, quòd ſuper capita hominum feratur. Sic *Plautus* capularis ſenex, id eſt, vicinus capulo. *Feſtus l. 20. de Verb ſignif.* Capulum & manubrium gladii, & id, quo mortui efferuntur, ſanè à capulo fit capularis. At vero *Nonius Marcell de proprietat. Serm. c. 1. § 13.* Capulum dicitur, quod aliquam rem in ſe capit: Nam *Sarcophagum* i. e. ſepulcrum capulum veteres dici volunt, quòd

quòd corpora capiat. Verùm teste *Cl. Salmasio fol m. 848.* prorsus malè *Nonius.* Melius glossarum veterum consarcinatores: qui *Kapulum*, in quo mortui deferuntur, cum *Kappa* scribũt, ut distinguatur à *capulo ensis*, qui à capiendo dictus est, quòd capiatur. At *capulus mortuorum* ex Græco κάπαλος, quæ præsepem & φάτνην significat. Feretra quibus plebejorum cadavera deportabantur *Sandapilæ* dicebantur. *Fulgent. libell. de prisco sermone ad Chalcidium Grammatic.* refert, quòd Sandapilam antiqui dici voluerint feretrum mortuorum, i.e. loculum, non in quo nobilium corpora, sed in quo plebejorum atque damnatorum cadavera portabantur, sicut *Stesimbrotus Thasius* de morte *Polycratis Samiorum* Regis scripsit: Postquam de cruce depositus, sandapila etiam deportatus est. *Glossar.* νεκροφόριον vocat *Sandapilam.* *Glossæ* nondum editæ, quas citat *Cl. Salmas. in exercit. Plin fol. m. 848.* Sandapila, feretrum, quo mortuorum pauperum cadavera ad sepeliendum ejiciuntur sinè ditiori apparatu, dicta sandapila quasi sine dapilia Imò *Sandapila* est σανιδοπύελος ex tabulis & asseribus compacta arca. Græci σο-

ci σορὺς vocant, quas ligneas fuisse constat. Nam σορ... dicti sandapilarii, qui arcas eas ligneas & sandapilas compingebant. vid. *Nicorch. lib. 2. Antholog.* Nonnunquam etiam πύελον *sarcophagum* vel *arcam* vocârunt, teste *Juvenale*, qui de *Alexandro* ita:

Qui figulo postquam munitam intraverit urbem

Sarcophago contentus erit

Πύελον intelligit. Nam Græci, qui corpora defunctorum non cremabant, condere ea soliti erant πυέλοις ex lapide ut plurimùm factis, cui natura est corpora citò absumere. Talis *assius* fuit lapis, quem & σαρκόφαγον propterea nuncupârunt. *Plin. lib. 36. cap. 17. In Asso Troadis sarcophagus lapis fissili vena scinditur.* vid. *Clariss. Salmas. exercitat. Plin. fol. m* 847. Postea σαρκόφαγοι absolutè dicti sunt quilibet mortuorum loculi, etiam si ex alia materia fierent. Hodie autem *sarcolium* dicimus quamlibet arcam sepulchralem voce detortâ ex *sarcophagulus*.

CA-

CAPUT VIII.

De RITU EFFERENDI ET PORTANDI CORPORIS.

§. I.

Efferre nihil aliud significat, quàm *foràs ferre.* Ad quam faciem & *Theocritus Idyll. 15.* ἔξω φέρειν dixit. *Donatus* ad *Andriam Terentii effertur*, inquit, ἐκφέρεται Græcum est; Hinc Græcis *Elatio* est ἐκφορὰ vel ἐκκομιδή. *Suidas* ἐκφέρεται, quare ἐκφορὰ *Elatio* denotat etiam *funeris ductionem.* de quibus *Joh. Kirchman. de funer. Roman. lib. 2. pag. m. 117. edit. Brunsv.* vid. *Ælian. var. histor. lib. 8. cap. 4. pag. m. 400. edit. Argentor.* 1685. Tempus *elationis* varium statuitur, antiquis temporibus nocturnum fuisse testatur *Servius ad lib. 11. Æneid.* Verùm *Francisc. Rous in Archæolog. Attic. lib. 5. c. 23. pag. m. 248.* & *D. Quenstedt. de Sepultur. Veter. pag. m. 55.* asserunt, optimum sepeliendi tempus diem non noctem fuisse,

fuisse, & hoc colligunt ex verbis Poëtæ, ubi *Cassandra Talthybio* minatur, quòd noctu terræ sit mandandus, ita inquiens *in Troad. v. 446.*

Κακὸς κακῶς ταφήσῃ νυκτὸς ὐκ ἐν ἡμέρᾳ.

Certè malus malè sepelieris noctu, non interdiu.

Quare proximo die post *collocationem* ante Solis ortum efferebant mortuos, uti *Homer.* in funere *Hectoris Iliad. 11.* testatur. Ita Athenienses cadavera suorum defunctorum ante Solis exortum efferre solebant, sicut lege caverat *Solon*, quæ recitatur apud *Demosthen. Oration ad vers. Macartatum fol. 1037.* CADAVER AUTEM POSTRIDIE, QUAM POSUERUNT, ANTE SOLIS ORTUM EFFERUNTO. De *juvenibus*, qui acerbâ morte perierant, ante lucem efferendis *Eustathius* claris verbis affirmat, quæ *Muretus lib. 13, c. 11* ita circumloquitur: *Apud Majores qui Juvenes immaturam, ut videbantur, mortem obierant, albescente cœlo ante Solis exortum à propinquis efferri solebant, quòd nefas opinarentur tanti mali tantaque calamitatis spectatorem ac testem esse Solem.* Ideò etiam boni omnib

nis gratia ἡμέρας ἁρπαγὴν vocabant hujusmodi matutinam funeris elationem ut refert *Heraclides in allegat. Homer.* haud longè à fine. Mos erat antiquis defunctorum corpora neque noctu neque circa meridiem efferri, sed primo diluculo oriente Sole, nec dum ignitos mittente radios. Itaque generoso quopiam & famoso juvene mortuo, matutinam funeris elationem fausti ominis gratia DIEI RAPTUM appellabant, tanquam non exspirasset, sed amoris desiderio raptus esset. Allusit & *Theocritus Idyll. XV. de Adonide* ad hunc ritum

Αῶθεν δ' ἄμμες νιν ἅμα δρόσῳ ἀθρόαι ἔξω
Οἰσεῦμες ποτὶ κύματα h. e.

Sub auroram verò nos illam, dum res est, frequentes foràs feremus ad fluctus.

§. 2. Ipsum actum quod concernit efferebatur lecticâ seu arcâ cadaver, ast super humeros hominum uti *Scholiastes in Homerum* ἀλλὰ ὑπὸ ἀνδρῶν & *Euripides* de *Alceste* loquens, ubi de *servis*, qui πρόσπολοι dicebantur, verba facit hoc modo

— — — Πρόσπολοι
Φέρουσιν ἄρδην πρὸς τάφον τε, καὶ πυρὰν i. e.
ex versione *Philippi Melanchton pag. m. 355.*

Mei

Mei ministri cadaver omnino ornatum gerunt sublime ad sepulturam & rogum. conf. *Chrysanth. Solarii Pentateuch. mort. lib. 4. fol. m. 395.* In eodem sensu usurpat φορά-δην in alia Tragœdia, ubi de *Rheso* loquitur, qui elatus & sepultus à matre *Terpsichore* dicitur, cùm *Ulysses* eum occidisset:

> Τὶς ὑπὲρ κεφαλῆς ὁ θεὸς, ὦ βασιλεῦ
> Τὸν νέον μυῖον ἐν χερσὶν
> Φοράδην πέμπει — — — i. e.

ex versione *Philippi Melanchtonis pag. m. 635. Quis supra caput Deus ô Rex! recens cadaver in manibus gestat?* Ex his sanè constat, quòd hoc munus non modò propinqui, sed etiam servi peregerint. Et licèt servis hoc delatum fuerit, attamen probabile etiam est, quòd deferendi officium plerumque proximis hæredibus virilis sexus datum fuerit. Hinc Lyricæ festivitatis antesignanus Romanorumq; *Pindarus Horat. lib. 2. Satyr. 5.*

> — — — — *cadaver*
> *Unctum oleo largo nudis humeris tulit hæres.*

Nonnunquam & servi libertati donati cadaver domini sui efferebant & Imperatorum aliorumque de Republica meritorum fere-

tra

tra subibant. conf *Joh. Kirchman. de funer. Roman. pag. m. 175. seq. lib. 2.* *D. Quenstted. de Sepultur. Veter. pag. m. 56.* Hoc Græci à Judæis didicerunt, qui mortuos suos humeris portabant. Regum funera, inquit, *Schickard.* de jure *Regio Hebr. c. 6 pag. 160.* fuerunt in humeris etiam longissimam sæpe viam exportata; qui honor ne malis quidem regibus & odio habitis publicè fuit denegatus. Cujus humanitatis notabile specimen ediderunt Pharisæi post fata Jannai. Elatum sic fuisse *Herodem* per ducenta stadia, itinere sesquitriduano, post pauca ex *Josepho de bell. lib. 1. cap. ult.* refert, inquiens, Herodem Magnates *Israël* ferebant suis humeris, tardè ac graviter incedentes. Idem tradit *Hol.* Esel. *cap. 4. §. 2.* conf. *B. D. Geier. tract. de Luctu Ebræorum pag. mih. 85. edit. Lips. 1656.*

§. 3. Cadaveribus eorum, qui vi putabantur perempti, hasta vel alia arma præferebantur teste *Jul. Poll. lib. 8. Onomast. c 7.* quem morem usitatum fuisse, exhibet *Franciscus Rous in Archaolog. Attic. lib. 5. cap. 4. pag. m. 249.* his verbis: If the party dyed of a violent death / especially in a fight/

fight, they used to carry forth spears and other arms and armour along with the corps, as the *Arcadians* did at the funerall of *Pallas* – – *hastam alii, galeamque ferunt.* And it is likely they held those spears at the wrong end too, as the custome is with us at the burial of a Souldier, and as they did then

– – *& versis Arcades armis.*

Inter exequias eundum, viri præcedebant, mulieres sequebantur ex lege, quam citat *Demosthenes Orat. advers. Marcat. fol. 1037.* βαδίζειν δὲ τοὺς ἄνδρας πρόσθεν, ὅταν ἐκφέρωνται τὰς δὲ γυναῖκας ὄπισθεν Viri, cùm effertur funus, antecedunt: mulieres ponè sequebantur. Nec tamen omnibus hoc licuit mulieribus, ut in eadem lege mox indicatur. Sic enim verba ejus legis habent; *Mulieri nefas esto in bona defuncti ingredi, itemq; sequi cadaver, cùm in monumenta ducitur annis sexaginta minori: iis exceptis, quæ intra sobrinas sunt; nec in bona defuncti ingrediatur, postquam elatum fuerit cadaver mulier ulla, iis exceptis, quæ intra sobrinas sunt.* Sic tàm inter viros, quàm fæminas præcedebant,

debant, qui genere erant proximi. *Oppian. Halient δ. v. 256 seq.*

Ἀρτιφάτου παιδὸς νέκυν ἐκ μεγάροιο
Τύμβον ἐς ἀμφίκλαυστον ἑοὶ στέλλουσι τοκῆες
Τηλύγετον

Nuper mortui filii cadaver ex adibus
Sepulchrum ad lachrymabile sui prose-
quuntur parentes
Unicum.

Sophocl. Ajace Flagellifero v. 1189. seq. edit. Cantabrig. pag. m 59.

Πάρεισιν ἀνδρὸς τοῦδε παῖς τε καὶ γυνὴ
Τάφον περιστελοῦντε δυστήνου νεκροῦ. i. e.

Adsunt hujus viri filius & conjux
Ut exequias parent infalici mortuo.

Homer. Iliad. π. v. 456, 457.

Ἔνθα ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε
Τύμβῳ τε στήλῃ τε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων

Ibi ipsum sepelient fratresq; monumentoq; columnaq;: hic enim honor est mortuorum.

Propinquos alii sequebantur è populo, sicut apparet ex *Terent Andr. 1. Scen. 1 90.* ubi *Simo* ad *Sosiam* de *Chrysidis* funere loquitur:

Effertur, ait, *imus.*

Et rursus *vers 10* — — *Funus interim Procedit, sequimur: ad sepulchrum venimus.* Hi

Hi autem ad funus invitabantur. Unde *Euripid. in Alceste*

Οὔτ' ἦλθες εἰς τόνδ' ἐξ ἐμοῦ κληθεὶς τάφον

Non venisti vocatus ad me ad hoc funus. Munere hoc invitandi apud Romanos in funeribus indictivis Præco fungebatur formulâ usus consuetâ apud *Festum* in voce *Quiris* & *Varron. lib. 6. de L L.* Cùm itaque de loco moverentur cadavera, videtur ac si inter se invicem mortuo bona precati essent, aut virtutes laudassent, aut tutelæ inferorum commendassent, uti conjecturamus ex verbis *Admeti* ad populum *Pheræ* ad matrem

Ὑμεῖς δὲ τὴν θανοῦσαν, ὡς νομίζεται
Προσείπατ' ἐξιοῦσαν ὑστάτην ὁδόν i. e.

ex versione *Philippi Melanchtonis pag. m. 355. Vos mortuum, ut fas est, salutate egredientem postremam viam.* confer. *Euripid.* variis in locis, ubi plurimæ formulæ occurrunt, vid. *D. Quensted. de Sepultura Veterum pag. m. 66.* Audiamus etiam alios & præprimis *Alexandrum ab Alexandro genial. dier. lib. 3. pag. m. 645.* omni munere absoluto supremum *Salve* & *Vale* conclamabant. *Servius* tradit mortuis dicere solitum,

litum, VALE, VALE, VALE, & ad lib. 3. Æneid. de funere *Polydori*

— — — Animamque sepulchro
Condimus, & magnâ supremum voce ciemus.

ubi *Servius:* Dicebant VALE, nos te omnes eo ordine sequemur. Ex Græcis *Artemidorus Daldianus lib. 1.* cujus verba latinè reddita hæc sunt; VALE autem & SALVE neque dicere, neque audire bonum, non enim se invicem accedentes, neq; quicquam facturi, hæc dicunt homines, sed ab invicem discedentes &c.

§. 4. Qui arcam sepulchralem sequebantur & ad funus invitabantur, interdum pedibus incedebant, (si quis esset, quem honoribus magnis afficiebant) interdum autem rhedâ fiebat. Sin verò publica persona esset teste *Diogen. Laërt.* vel in dignitate constituta, omnes albis vestibus induti & coronis ornati incedebant, uti testimonio suo probat *Plutarchus* in funere *Timoleontis* & *Philopæmenis* Et apud *Halicarnassæum lib. 5.* legimus eandem ceremoniam de funere *Bruti.* Hoc exemplo *Siconii* cùm *Arati* reliquias conderent, conspecti sunt corona-

ti λευ-

τι λευχειμονοῦντες cum albis vestibus, hoc est, puras vestes ferentes, ut de iis, qui *Timoleontis* funus prosequebantur, loquitur *Plutarchus*. Hujus moris meminit *Aristophan.* ἐκκλησ in hoc loco:

Ἀλλ' ἔμ' ἀποδύσας' ἐπιλαβοῦσα τοὔγκυκλον
Ὤχου καταλιποῦσ' ὡσπερεὶ προκείμενον
Μόνον οὐ στεφανώσασ' οὐδ' ἐπιθεῖσα λήκυθον

Sed me spoliatâ & captâ meâ veste abiisti, (me) relictâ quasi mortuâ. Tantùm non coronatâ, neq; imposito lecytho.

§. 5 In elatione simul lacrymæ effundebantur, uti refert *Francisc. Rous in Archæolog. Attic lib.5. cap 23. pag. m. 249.* his verbis ex *Demosthene ad Macart* The women come whining behind/every one with a πέπλον about her; Whatsoever that was. De lacrymis constat, cùm naturæ impossibile videatur sinè dolore funera spectare mortuorum, vid. *Chrysanth. Solarii Pentateuch. Mortuor. lib. 2. fol. 7*. Testatur hoc *Ovidius Epist.* 11. ubi *Canace* in funere filii loquitur:

Non mihi te licuit lachrymis perfundere
justis.

Laciniâ, vel ut sacrificantes caput linteo obduce-

ducebant, eosque agnati vel cognati prosequebantur. Tum mulier funera reliquum funus faciebat cum magno fæminarum comitatu, defunctique nomen vocabat canorâ ubique voce, teste Propert. *l. 2. Eleg. 10.* Dicebantur autem funeræ mulieres, ad quas funus pertinebat. Dehinc sequebatur omnis turba obsoleto vestitu, qua funus claudebatur. Unde *Apulej lib. 4. Floridor.* etiam Æsculapium sublaudans: *Is*, inquit, *cùm forte in civitatem se reciperet, & rure suo suburbano rediret, adspexit in pomeriis civitatis ingens locatum, plurimos homines ingenti multitudine, qui exequias venerant, circumstare omnes tristissimos & obsoletissimos vestitu.* De ritu obsoleti vestitus testantur vel bini loci in *Euripid. Alcest.*

Καὶ μέλανα στολμὸν πέπλων ἀμφιβαλώμεθ' ἤδη

Aut pullo cultu vestium jam indui oportet.

Alter, ubi *Admetus* de funere conjugis Reginæ, ex versione *Philip. Melancht.* dicit:

Omnibus autem Thessalis, quibus ego impero

Hujus mulieris luctus jubeo esse participes,

Comæ rasura & pullis amiculis

Καὶ μέλαμ. πέπλῳ στολῇ.

E Lon-

Longo etiam ordine tedæ lucebant; Etenim vel antè lucem, vel noctu & obscurâ luce mortuos efferebant; quam consuetudinem Græci quoque obſervârunt, qui Athenis ante Solis ortum mortuos efferebant. Teſtatur inſuper & Theocrit. Interp. juxta mortui cadaver, quamdiu ſuper terram eſſet, ignem accenſum conſervatum. Ignis autem ille videtur fuiſſe ex cirpis fragilibus paluſtribus, detractâ cortice paratus. Cujusmodi candelas in funeribus adhibuiſſe refert *Plinius L.6. N.H. cap.37.*

CAPUT IX.

De

MINISTERIO FUNERARUM ET SITICINUM.

§. 1.

QUò igitur luctus ritè peragatur, Judæi habebant מקונות lamentatrices mulieres, uti ex *Jerem. cap. 9. v. 17.* conſtat, cui

calcu-

calculum addit B. Schickardus in suo משפט המלך *pag. m. 418. ex edit. Maxim. Reverendi Carpzovii.* Verba ejus adferemus An eos scil. Siticines adhibuerint veteres Ebræi, equidem ignoro, inquisivi curiosè, sed nondum reperi ullum ejus vestigium, nisi fortè המקוננות lamentatrices mulieres *Jerem. IX.* huc referri debeant, quæ anus pretio conductæ ululatu suo lugentibus lacrymas eliciebant, ut apud Romanos *Præficæ.* Hujusmodi lamentatricum non solùm, sed etiam lamentatorum marium meminit *Maimonid. cap. XII. §. 1.* ההכבד planctus demortuo est honorificus quapropter adiguntur (moribundi) hæredes, ut mercedem solvant והמקוננות המקוננים lamentatoribus & lamentatricibus, plangantque ipsum. Et si præceperit, ne ipsum plangant, planctum quoque intermittent. Verùm si præceperit, ne se sepeliant, non obediunt ipsi, eò quòd injuncta sit sepultura *Deut. 21, 23.* Hos secuti sunt *Romani*, qui *Præficas* conducebant, ut ad tibias funebres lamentabile aliquod & inconditum carmen ad deplorandum ac collaudandum mortuum apprimè accommodatum canerent. *Festus* ita de-

ſcribit: *Præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant cæteris plangendi modum.* confer. *Chryſanthi Solarii Pentateuch. mortuor. fol. m. 201* His calculum addit *Alexander ab Alexandro lib. 3. genial. dier. pag. m. 627.* Præficasque, quæ luctui præeſſent, advocare, vel pretio conducere ſolebant, quæ cantu & funebri carmine lamentarentur, vitamque & præclara geſta ſummasque virtutes non ſinè miſeratione laudarent. Cui addimus *Nonium Marcellum* cujus hæc verba ſunt: *Præfica* dicebantur apud veteres quæ adhibere ſolebant funeri, mercede conductæ, ut & flerent & fortia facta laudarent, vid. *Tiraquell. Comment. in h. l* & *Joh Kirchman de funer. Rom. pag. m. 148.* Phrygum inventum fuit, teſte *Varrone lib. 4. de vit. pop. Rom.* Ibi à muliere, inquit, quæ optimâ voce eſſet, Pergama laudari; deinde næniam cantari ſolitam ad tibias & fides eorum, qui ludis *Troicis* curſitâſſent. Hæc mulier olim vocata fuit *Præfica* uſque ad ſecundum bellum Punicum.

§. 2. Antequam autem de his agamus, notandum, pleraſque gentes cum cantu mor-

mortuos ſuos extuliſſe, ut Autor *Macrob. lib.* 11. *Som. Scip. c.* 3. Mortuos, inquit, ad ſepulturam perſequi oportere cum cantu plurimarum gentium & regionum inſtituta ſanxerunt: perſuaſione hâc, quâ poſt corpus animæ ad originem dulcedinis Muſicæ, i. e ad cœlum redire credantur. conf. *Dilherr. diſputat pag m.* 451. *Franciſcus Rous Archaeolog. Attic. lib.* 5. *c* 24. *pag. m.* 250. Rationes, cur factum hoc ſit, videantur apud *Joh. Kirchmann. de funer. Roman.* 134. *edit. Brunſvic.* Erant autem lugubris & lamentabilis hujus cantus artifices duûm generum: SITICINES & PRÆFICÆ. De *Siticinibus* videantur *B. Dilherr. lib.* 2. *elect. c.* 21. *Salmuth ad Panciroll. l.* 1. *memor. c.* 62, *pag.* 340. *Demſter ad Roſin. antiquit Rom. l.* 8. *pag.* 1251. *Gell. lib.* 20, 2. in hæc verba prorumpit: *Nos autem*, inquit, *in Capitonis Atteii conjectaneis invenimus, Siticines* appellatos, *qui apud Sitos canere ſoliti eſſent*, hoc eſt, vitâ functos & ſepultos. Eosque habuiſſe proprium genus tubæ, quâ canerent, à cæterorum Tibicinum proprietate differens: quos *Sicinistas* vulgus dicit: qui rectiùs locuti ſunt, *Sicinni-*

cinnistas litera *n* geminata dixerunt. Hi sunt monumentarii κεραῦλαι, quasi cornicines. *Pollux lib. 4, 9.* ait, threnis accommodatas tibias παρέγέρτους. Hi *Siticines* iterum duplices erant vel *Tubicines* vel *Tibicines*. Nam & tubarum & tibiarum frequens fuit in funeribus usus. *Tubicines* adhibebantur in sepultura nobilium seu funeribus indictivis, scilicet ad populum classico convocandum uti notat *Justus Lipsius lib. 4. de Milit. Rom. cap.* 10. cui consentiunt *Joh. Kirchman. de funer. Romanor. pag. m.* 139. *edit. Brunsvic.*, *Thom. de S. Quercu in Lexico suo Etymolog.* Verùm enim verò, illis cum *Cl. Caspar. Bartholini* assentiri non possumus, qui nimis angustos rei ubique usitatissimæ limites adscribunt, dicentes in juvenum exequiis tantùm usurpatas fuisse tubas; quippe *Statius*, cùm dixit eam teneros deducere manes, neutiquam usum ejus in adultorum funere exclusit, cujus iñumera exempla videmus. Ita neque in eorum sententiam transimus, qui solis plebejorum funeribus tibiam concedunt, inter quos etiam *Lactantius Grammaticus*, ideoque *Ovidium lib. 5. Trist. Eleg.* 1. ita cecinisse asserens:

Tibia

Tibia funebris convenit ista meis.

Tubam itaque in funeribus potentiorum admittunt ex *Propertio lib. 2. Eleg. 4.*

Nec tuba sit fati vana querela mei.

Et *lib. 4. Eleg. ult.*

Sic mœstæ cecinêre tubæ cùm subdita nostrum
Detraheret lecto fax inimica caput.

Ea propter in nobilium funeribus nullas Nænias cantatas esse, vult *Sylvius Comment. in Legg. 12. Tabul.* quia exaudiri non possent, tubâ voces obtundente. At huic objectioni mox satisfaciemus. Certum est in funere nonnunquam tubam locum habuisse, de cujus forma vide *Magium* in *Miscell. lib. 2. cap. 12.* cæterùm non excludenda ideò tibia, cujus frequentior apud Autores mentio occurrit, quàm tubæ, & ad quam in omnibus funeribus nænia cantata, non in plebejorum solis, cùm illam in *Julii Cæsaris* funere agnoscat *Suetonius cap. 84.* ubi Tibicines & Scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum induerant, detractam sibi atque desciſſam injecêre flammæ; Facile esset hoc pluribus ostendere, nisi brevitati studere vellemus. Quapropter Tibias fu-

nebribus quibuscunque, nempe puerorum, ſenum, divitum, pauperculorum, plebejorum & nobilium adhibitas cenſeo cum *Kirchman.* qui *de Funer. Rom. lib. 2. c. 5.* hanc ſententiam eodem quo *Magius Miſcell lib. 1. c 13.* probat argumento, quòd næniæ ad tibiam cantatæ ſint, communes autem omnibus funeribus nænias putat. Sanè verò ſimile eſt næniam in omnibus funeribus fuiſſe, unde *Cicero* de *Clodii* funere in *Miloniana: ſinè cantu, ſinè tibia.* Certè ubi defuit tibia, nullam fuiſſe næniam obſervo ex *Ovidio*, qui *lib. 4. Faſtor.* de Tibicinibus, qui Romam reliquerat, ita canit:

Exilio mutant Urbem, Tiburq; recedunt
(Exilium quodam tempore Tibur erat)
Quæritur in ſcena cano tibia: quæritur aris
Ducit ſupremos nænia nulla choros.

Ad ſolas itaque tibias nænia cantata eſt, quas omnibus fermè funeribus aſſignatas patet. Sed eos qui tubas etiam ad nænias pertinere exiſtimant, refutant *Guther. de jure Man. lib. 1. c 23.* nec viri docti ſententiam ſequitur, qui ad *Leg. XII. tabul.* ſcribit, Tubas næniæ convenire ſi funus publicum eſſet, in quo quidem tubæ admiſtæ ad dignitatem

non

non ad næniam. Movetur vir iste *Propertii* Tato *lib. 4. Eleg. ult.*

Sic mœstæ cecinère tubæ.

Et *Epicteti* definitione, *quid est tuba? funeris deploratio.* Cæterùm, ut opinionem *Gutherii* jam meam faciam, illa deploratio nihil ad Næniam. Deploratus enim idem est ac conclamatus & tuba verè est funeris conclamatio, cùm luctûs ultimi pompa procedit, quo tempore tubarum maximè strepitus excitabatur. Ut adeò funebres tibiæ non tubæ ad næniam spectarent. Ergo nec tibiæ ad certa quædam funera restringendæ, nec tuba omninò à nonnullis excludenda.

§. 3. Tibiæ itaque requirebantur, ut flebiles modos funderent teste *Ovid. lib. 6. Fastor.*

Cantabat mœstis tibia funebribus,

Ideò αὐλὸς πενθήμιος *Polluci*, & ad *Tibicines* mitti dicuntur apud *Petronium*, exlectione *Tornæsii* & *Erhardi*, ii qui desperatâ valetudine morti sunt proximi. Erat omnium formosissimum *Claudii* funus, apud *Senecam*, ubi Tubicinum, cornicinum omnisq; generis sonatorum tanta turba, tantus conventus, ut etiam *Claudius* audire posset. In

funeribus & luctu tibiarum usus permagnus fuit, quem optimè exprimit *Nonnus Dionyſ. lib. 49.* de Tibicinibus Phrygiis, qui circa mortuos luctuoso ore cecinerunt.

καὶ κλεόχυ βερέκυνθις ὑπὸ σόμα δίζυγες αὐλαὶ
Φρικτὸν ἐμυκήσαντο λίβυν γόον· i. e.

Et Cleochi Berecynthes ſub ore geminæ Tibiæ:

Horribilem mugiebant Lybicum luctum

De his consule *Alexandrum Aprodiſ. lib. 1. Probl. 76. Stuck. Antiquit. Conviv. lib. 3. c. 20. Alexandrum ab Alexandr. lib. 3. c. 7. Pinedam in c. 3. Job. v. 8. & Aringh. Rom. Subterr. tom. 1. lib. 1. c. 18.* aliosque. Adhibebantur autem tibiæ in funeribus & luctu, ut hominum mortuos lugentium, animi languentes ejusmodi sono excitati, minùs dolorem ſentirent; qui iſtis delectamentis facilè diſtrahi ſoleant, quemadmodum ſuſpicatur *Polyd. Vergil. de rer. invent. lib. 4. c. 11.* Et *Sextus Empiricus adv. Mathem. lib. 6.* Unde etiam, inquit, lugentibus modos canunt tibiæ, quæ iis luctum levant. Contrà verò apud *Euripid. in Alceſt.* tibia in luctu, tanquam lætitiæ inſtrumentum omnino prohibetur:

Αὐλῶν

Αὐλῶν δὲ μὴ κατ' ἄςυ, μὴ λύρας κτύπος
Ἔςω, σελήνας δώδεκ' ἐκπληρουμένας
Οὐ γάρ τιν' ἄλλον φίλτερον θάψω νεκρόν i.e.
Tibiarum verò ne per urbem neque lyræ
strepitus
Sit duodecim integris mensibus
Non enim ullum aliud charius cadaver
sepeliam.

Familiarior tamen mos viguit, cum tibiis lugubre carmen ad vigilias & cantilenas personare mortuorum; ut corda torpentium excitarentur ad lamenta, ex mente *Paschasii Ratberti in Matth. 9. v. 23.* Unde funereos modos dabant Tibicines. *Sedulius lib. 3.*

Funereosque modos cantu lacrymante ferebant
Tibicines; plangorque frequens confuderat ædes.

Et funebres illæ tibiæ carmen ferale decantabant, de quo *Claudianus* de *rapt. Proserp.*

Si buxos inflare velim, ferale gemiscunt.

conf. *Biffii annot.* ad hunc locum *edit. Mediol.* Quippe threni & lamenta ad tibiam in funeribus canebantur, quemadmodum in veneratione divum Hymni, in nuptiis *Hymenæi*, teste *Isidoro lib. 2. cap. 15.* Ita etiam

iam apud *Pollucem*, οἱ πρὸς τὸν αὐλὸν ᾄδόμενοι θρῆνοι.

§. 4. Apud Evangeliſtam Matthæum c. 9, v. 23. οἱ αὐληταὶ vocantur ii, qui filiæ Principis illius de mortuæ adfuiſſe leguntur, ubi per ὄχλον θορυβούμενον ipſæ *Præficæ* intelligendæ. Quem locum illuſtrat *Lighifootus Hor. Talmud. Hebr. in Matth.* Quippe ſolenne fuit id Judæis, Tibicines adhibere ad luctum mortuorum vid. *Balduin. Wall. Comment. in hunc locum p. m. 94. Joh. Dougthæ. analect ſac part. 2. pag. mih. 12. excurſ. 8. edit Amſtelod. 1694. B. D. Geier tract. de Luctu Ebræorum. pag. m. 74.* A gentilibus Tibicines in funerum curatione mutuatos fuiſſe teſtantur *Ambroſ. lib. 8. in Lucam. Tremell. Beza. Scultet. l. 2 exerc. Evangel. c. 55. Montacut. Orig. Eccleſ. part. poſt. fol 106. edit. Londin. Ravanell biblioth. tom. 2. Barthol Meier. pag. 1. Philol. Sac. pag. 223. Chemnit. p. 3. Exam. Concil. Tridentin. fol. 88. Chytræus* verò & alii hanc conſuetudinem à *Judæis* ad *Ethnicos* deſcendiſſe ſentiunt. Quicquid ſit, morem hunc antiquiſſimum fuiſſe conſtat; & eò magis, ſi apophthegma illud ſacrum: *Cantavimus*

vobis

vobis Tibiis, *& non saltastis lamentavimus*, *& non plorastis*, huc pertinet, quod *Sculteto* placet *lib. 2. Exercitat. Evangel. c. 55.* Ideo *Baba Metsia c. 6. in Misna*, tibiam vel pro *sponso* vel pro *mortuo* esse dicit, ejusque usum ad nuptias & funus restringit. Consule de ea re *Josuam Arndium Miscell. Sacr. c. 27.* Pauperrimus etiam inter Israëlitas, uxore mortuâ, præbere ei non minus quàm duas tibias & unam lamentatricem tenebatur. Nec minus apud *Græcos* defunctis ἀοιδὲς θρήνων ἐξάρχυς præstò fuisse constat, quod Homerus de *Hectoris* cadavere allato aliique probant. vid plur. *Caspar. Barthol cap. 15. de Tibiis Veter. pag. m. 275.*

§. 5 Hujusmodi tibias funebres priscis temporibus *Flamini Diali* audire non licuisse, *Festus* autor est: *Funebres Tibiæ dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas audire Flamini Diali putabant illicitum* Qui tales tibias inflabant *Siticines* appellabantur Latinis uti antea dictum. *Græcis* τυμβαύλαι nominantur, quemadmodum *Eumenes* apud *Ælianum var. hist. lib. 12. c. 43. pag. m. 609. edit Argent.* qui patre inope & *Tymbaulo* fuisse creditur. Quomodo Apule-

jus vertat nomen, patebit ex iis, quæ subjiciam. Is Antigenidas cùm esset in tibicinio apprimè nobilis, nihil æquè se laborare & animo angi & mente dicebat, quàm quòd monumentarii ceraulæ, tibicines dicerentur. Vocari etiam possent *bustuarii tibicines*. *Chrysostom. Orat. 49.* refert, *Ismeniam* ob hoc maximè indignari, quòd Siticines τυμβαύλαι appellarentur Tibicines; Notandum autem, *tibias* quas *Siticines* illi inflabant, à reliquis non nihil diversas fuisse. *Gell. lib. 20. c. 2.* Nos autem, inquit, in Attei Capitonis conjectaneis invenimus, siticines appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, h. e. vitâ functos & sepultos. Illam differentiam notat *Galen. lib. 3. de Sympt. Caus.* nimirum quòd latissimæ fuerint, quæ ob materiam, ex qua constabant, purum sonum reddere non potuêre, atque viæ; quâ spiritus transit, latitudo sonum efficiebat graviorem: Porrò alii sunt bombosi, bombis latissimarum Tibiarum non absimiles, quales habere solent ii, qui τυμβαύλαι i. e. Siticines appellantur. Ideò *Aristoteles lib. 4. Histor animal.* tradit eos qui calido utuntur spiritu, talem emittere vocem, qualem siticines & lamentatrices gravio-

graviorem ſonum inſpirant tibiis. Et hoc confirmat *Statius*:

— — *Cornu grave mugit adunco*
Tibia, cui teneros ſuetum deducere manes.

Kirchman. de funer. Rom. lib. 2. c. 5. Tibias illas cæteris latiores ac longiores fuiſſe memorat, quales in antiquioribus ſepulchris exſculptæ videntur, idque probat ex *Ovid. lib. 2. Amor. Eleg. 6.*

Horrida pro mœſtis lanietur pluma capillis.
Pro longa reſonent carmina veſtra tuba.

§. 6. Erat tamen aliud genus Tibiarum γιγγρίαι αὐλοὶ palma longitudine & ſtridulum atque acutum, ſed luctuoſum ſonantes, quibus *Cares* in luctu utebantur. Querulus Lydii modus ferali tibia cantatus funeri conveniebat ex *Apulejo lib. 4. Mileſ.* & ſonus Zygiæ tibiæ mutatur in Querulum Lydii modum. Ita ex *Ariſtoxeno* tradit *Plutarchus lib. de Muſic.* primum Olympum funebre Tibia carmen in funere *Pythonis* Lydio ritu ceciniſſe. Unde αὐλεῖν πυθικοῖς αὐλοῖς· πένθος σημαίνει apud *Artemidorum lib. 1.* Tibiarum autem funebrium inventores *Statius* Phrygas videtur aſſignare *lib. 6. pag. m. 513. Theb. edit. Lugd. Batav. 1671.* confer.

anno-

annotat *Johann. Veenhusen in h. l. p.* 514. Cui adstipulatur *Pollux lib.* 3. ubi addit, etiam usum illum Tibiarum funebrium à Phrygibus Cares accepisse, unde illæ mulieres, quæ Caricum illud melos ad tibiam canebant καρῖναι θρηνῳδοὶ μουσικαὶ dicuntur *Hesychio*. Plura de *tibiarum inventoribus* & *gingrinis* legi possunt in *Exercitat. Plin. Cl. Salmas fol mih.* 87. *seq. edit. Traject. ad Rhen.* 1689.

§. 7 Græci itaque etiam in funeribus mulieres cantantes habebant vocabantq; θρήνων ἐξάρχους uti *Homer. Iliad.* ω. loquitur; seu πενθητῆρας uti *Nonnus lamentantes* & *lugentes*. Cùm itaque mos & consuetudo fuerit tibiis & vocibus funera efferendi, miramur mirum in modum, cur *Admetus* ob funus mulieris demortuæ tam strictus fuerit, ne ullum aut lyra aut tibia carmen tangi permiserit teste *Euripid. in Alcest:*

Αὐλῶν δὲ μὴ κατ' ἄστυ, μὴ λύρας κτύπος
Ἔστω — — — — — i. e.

ex versione *Philip. Melanchton. pag m* 345. *Non amplius attingam barbitum, neque animum impellam canere ad Lybicam tibiam.* Notandum autem venit, quòd tempore luctus

ctus ad lyram canere non licuerit, πρὸς λύραν, quia instrumentum erat *Apollini* consecratum & dedicatum; *Pæan* etenim aliaque carmina exhilarantia ad lyram canebantur, uti *Francisc. Rous in Archæolog. Attic. lib. 5. c. 25. pag. m. 250.* bene annotavit, ita scribens: For Pæan's and such merry songs (as the reason is given upon the Scholiast upon those words of Poet in his Phænissæ ἄλυρον δὲ μοῦσαν) Constat autem ad tibias cantatum fuisse à *tibicinibus* aut *Præficis*, quæ in funere aderant & flebiles cantus exhibebant. Unde *Lucillius Sat. 22.*

Mercede quæ
Conductæ flent alieno in funere Præficæ.

Id quod expressit *Statius* in *Epicedio* Patris:

Ut Pharios aliæ fictâ pietate dolores
Mygdoniosque colunt & non sua funera plorant.

Ita *Græci* virum, qui munere *Præficarum* functus, προσῳδὸν vocârunt, cujus mentio apud *Euripidem* in *Phæniss. v.* 1499. quam vocem optimè interpretatur *Scholiastes*; nempe *ordinare planctus*, ut idem sit, qui apud *Festum* dat cæteris plangendi modum. conf. *Caspar. Bartholin de Tibiis Veter. c. 15. pag. m. 273.*

§: 8.

§. 8. Carmen illud à mulierculis hujusmodi vel viris ad tibias cantari solitum, peculiari nomine *Nania* dicebatur. Et quamvis *Nania* pro *Dea* sumatur apud *Arnobium advers. Gent. lib. 4.* in cujus tutela erant, quibus extrema tempora imminebant, frequentius tamen apud Romanos id carmen, quod cum lamentatione extremum atque ultimum mortuo adcanebatur *Nania* dicebatur, ex *Diomede Grammatico*. Quidam etiam volunt *Naniam* indè dictam, quòd voci similior sit querimoniæ flentium: Quidam nomen *Nania* dictum volunt, ab extremi intestini vocabulo; Græci enim νέτον extremum dicunt; Sive quod chordarum ultima νέθη dicatur; unde extremam cantionis vocem *Naniam* appellârunt. conf. *Martin. Lexic. Etymol.* Probabile etiam videtur *Naniam* ab Hebræo deduci posse נהי נהי *ni ni* vid. *plur. cit. Autor.* Non pigebit hîc adscribere verba *Thom. de S. Quercu edit. Londin.* Nænia vel *Nenia* sic enim ut *Scaliger* docet, rectiùs scribitur, ἐπικήδιον, μονῳδία, carmen lugubre, quod mortuis dicebatur, Lessus: **a lamentable song at the death/and buriall of a man.** Neniam dixit,

dixit, idem eſt, quod ſupremum dixit, valedixit, abire juſſit. *Scal. ad Feſt.* Et iterum *Scaliger. Poët. l.* 1. *c.* 50. inquit: carmen *ἐνήτον* vocârunt extremum; Quare non rectè per *diphtongum* ſcribunt penè omnes, confer. *Coler. annot. ad Alexandrum ab Alexandro Genial. dier. pag. m.* 626. *Pontan.* Næniæ vocem traduxit ad nutricias cantilenas, à cantiunculis, quæ ſunt ſimiles cantibus præficarum & quæ alia ſunt. Autores probatiſſimi *Nenias* ita deſcribunt. *Nonius Marcellus*: Nenia ineptum & inconditum carmen, quod adducta mulier, quæ præfica dicitur, iis, quibus propinqui non eſſent, mortuis exhiberet, citatque illud *Varronis lib.* 4. de vita populi Romani, ibique à muliere, quæ optimâ voce eſſet, per quam laudari, deinde neniam cantari ſolitam ad tibias & fides. *Græci ἰαλέμους* & *ὀλοφυρμοὺς* vocârunt. Subindicat hoc *Athenæ.* Inter alia *lib.* 14. *Dipnoſoph. c* 3. *fol m.* 619. Ἡ δὲ, inquit, ἐπὶ τοῖς θανάτοις καὶ λύπαις ᾠδὴ, ὀλοφυρμὸς καλεῖται, *Funebres & quæ in adverſis rebus ac moleſtiis canuntur ὀλοφυρμοὺς lamentationes & queſtus vocant.* Et mox dicit: Ἀισχροφάνης δὲ ἐν Ἀττικαῖς φησι λέξεσιν ἰμαῖος

ᾠδὴ μυλωθρῶν, ἐν δὲ γάμοις ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, i. e. *Aristophanes in Atticis dictionibus scribit, Himæam cantionem esse molitorum: Hymenæum, nuptialem, lugubrem Jalemon.* Hoc sensu apud *Euripid. in Troad. Act. 3* vox hæc ipsa deprehenditur.

Οἷος, ἰάλεμος, οἷα τε πένθη
Δάκρυα τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται
Ἡμετέροισι δόμοισι i. e.
Qualis planctus, qualisque luctus
Lachrymæq; manant ex lachrymis
Nostris ædibus.

Audiamus *Tiraquellum in annotatis ad Alexandrum ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. pag m. 627.* Hi lugubres cantus apud Græcos ἰαλέμοι dicuntur non neniæ, quæ dictio merè latina est. Scio autem *Joannem Grammaticum* scripsisse *Jalemum & Hymenæum* creditos fuisse *Clius* filios, quoniam ille flebiles cantus excogitâsset, hic Epithalamium & Jambicos. *Acron* ad *Horat. lib. 2. Carm. Od. 1.* locum addit, *Neniam* Græcis *Epitaphium* appellari, quod *Simonides* Græcus Poëta Lyricus primus instituit à *Cæa* Insula oriundus, unde *Cæam neniam* eo loco vocat *Horatius.* Plura qui desiderat de neniis & præfi-

præficis, ille evolvat *Alexandrum ab Alexandro lib. 3. Genial. dier.* & ibi *annotata Coleri & Tiraquelli pag. mih. 626, 627. Pfeiffer. antiquit. Græc. lib. 4. c. 47. pag. 736, 737, 738. Feithii antiquit. Homer. lib. 1. pag m. 64. Johann Kirchman. de Funer. Roman. lib. 2. cap. 6. pag. m. 149. seqq.*

§. 9. Quot itaque exequias seu funus prosequebantur, secum ferebant τὸν κόσμον, unum vel aliud ornamentum, quod manibus gestabant, vel sepulchro imponebant; talia, quæ *Admetus* in *Euripidis Alcest.* patri denegabat, ut mulierem his ornet, cùm omnes alii his parati essent imò dedissent:

Καὶ μὴν ὁρῶ σὸν πατέρα γηραιῷ ὁδὸν
Στείχονθ᾽, ὀπαδοὺς τ᾽ ἐν χεροῖν δάμαρτι σῇ
Κόσμον φέροντας, — — ἀγάλματα. i. e.

Atque video tuum patrem senili pede euntem, & comites in manibus tuæ conjugi ferentes ornatum mortuorum. Mihi persuasum habeo, quòd κόσμοι fuerint *imagines* seu *arma* familiarum, quibus Romani funera honorabant. Et ita νερτέρων ἀγάλματα: quæ à sequentibus sepulchro injecta dicuntur, explicari possunt *imagines* æquè ac *grata munera.* vid. Stat. Sylv. lib. 5. pag. m. 226. edit.

edit. Lugd. Batav. 1671. Hinc Priscilla tuo solatia grata marito ubi *Johann. Veenhusen* annotat. Concipere solatia, mirè dixit, pro ἀγαλματοφορεῖν ut tacitè alludat ad etymon ἀγάλματος. Siquidem ἄγαλμα πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται, Res, donum, signum quo sibi quisque placet: unde pro oblectatione & consolatione accipitur. Aut si *grata munera* esse debeant, intelligendum hoc sit de *Diis* mortuorum. Facilè autem intelligimus, quid per κόσμον significetur, quando *Ælianum lib. 1. cap. 16. pag. mih. 22. seq.* evolvimus, qui de *Socrate* ejusmodi verba profert: Ὅτε ἧκεν ἡ ναῦς ἡ ἐκ Δήλου, καὶ Σωκράτην ἀποθνήσκειν, ἀφίκετο εἰς τὸ δεσμωτήριον Ἀπολλόδωρος, ὁ τοῦ Σωκράτους ἑταῖρος, χιτῶνά τε αὐτῷ φέρων ἐρίων πολυτελῆ καὶ εὐήτριον καὶ ἱμάτιον τοιοῦτο &c. Cùm rediisset *Delia navis, jamq; Socrati* moriendum esset, accedens in carcerem Apollodorus Socratis amicus, tulit ei tunicam ex pretiosa lana, pulchréque textam, simile item pallium: & rogavit ut indutus tunicâ amictusque pallio sic demum venenum biberet. Dicebat enim, eum magnificæ sepulturæ non expertem fore, si in iis mortem obiret, sic enim non prorsus inde-

indecorè cum ornatu mortuum appariturum. confer. annot. *Joach. Kuhnii in h. l. pag. m 24.* De imaginibus funeribus prælatis apud Romanos videri potest *Joh. Kirchmann. de Funeribus Romanorum pag. m. 161. seqq. edit. Brunsvic. Chrysanth. Sol Pentateuch. Mort. lib. 5. fol. m. 420.* Verùm hîc notatu dignum venit discrimen inter funera, nam seniores majori honore afficiebantur, quàm juniores. Quamobrem cùm *mors Apollini* enarraret, quæ intercedebat pro *Alceste*, objiciebat, quòd majoribus honoribus afficeretur, quando jam senio confecta decederet: Κἂν γηραιὸς ὄληται, πλουσίως ταφήσεται. *Si senex mortem obierit, splendidius sepelietur.* vid. *Just. Lips. Elect. lib. 1. pag. 369. c. 6.*

CAPUT X.

De

CAPILLIS TONDENDIS IN LUCTU ET IMPONENDIS SUPER MORTUI PECTUS.

§. 1.

GRæci in extraordinario dolore & lu-

ctu,

ctu, comam radebant ἐν χρῷ seu penitus usque ad cutem abscindebant crines. Ita colligitur ex verbis *Lysiæ* ab *Aristotele in Rhetoric. lib 3. c. 10. citati*, quæ habentur in sermone pro Corinthiis in prælio occisis à Persianis Salaminensi Ἄξιον ἦν τῷ τάφῳ τῷ τῶν ἐν Σαλαμῖνι τελευτησάντων κείρεσθαι τὴν Ἑλλάδα, quæ verba Anglicè citantur à *Francisc. Rous in Archæolog. Attic. lib. 5. cap. 25. pag. m. 252 edit Oxoniens.* hoc modo: **It had been no less then desert/ if all Greece had been shaved at the burial of those gallant souldiers that dyed as the fight/ of Salamis.** Quibus verbis calculum addit *Alexander ab Alexandro Genial. dier. lib. 5. pag. m. 246. part. 2.* Argivi cùm antea criniti essent, victi à Lacedæmoniis, amissis Tyriis, deplorandæ calamitatis causâ capillos totonderunt, voventes se non resumpturos, nisi Tyrias recepissent: Sicut Sybari à Crotoniatis direpta, universi Milesii capita deraserunt, & ingentem luctum ediderunt. Ad quæ verba *Tiraquell. l. c.* Argivos ob amissam in campis Thæreaticis victoriam accisis in rebus lege cavisse, ne quis comam nutriret ante recuperatum pristi-

priſtinum decus gloriæ ab *Herodot. lib 1.* proditum legimus, derelicto priore comam alendi ſtudio. Audiamus etiam teſtimonium *Euripidis*, ut *Cyclopienſium* univerſa regio hunc obſervaret ritum

— — ἰαχεῖτο δὲ κυκλωπεῖα
Σίδηρον ἐπὶ κρᾶτα πθεῖσα κύειμον

Strabo hunc morem reſpiciens loquitur de Civitate in *Cappadocia Comana* vocata, quòd luctus cauſâ comam raſerint. Item de Baccho, qui aliàs intonſus erat, legitur ob obitum mulieris. Sacram Scripturam ſi evolvimus, teſtimonio morem hunc approbat, quando *Jeremias cap. VII. v. 29.* hujus mentionem facit. Sed & id quoque fecit *Alexander Macedo* in funere *Ephæſtionis* apud *Arrianum lib.7.* Nam apud *Theocritum Idyllio*, *Cupidines* mortem *Adonidis* lugent κερά́μενοι χαίτας detonſis crinibus.

§. 2. De Græcis mulieribus memoriæ prodit *Plutarchus*, morem apud illas obtinuiſſe, ut viri quidem in luctu comam alerent, mulieres verò eam tonderent. Eandem tonſuram aſſignat in *conſolation. ad uxorem.* *Accius* in *Amphithryone* apud *Nonium*

– – Sed quanam hæc est
Mulier funestâ veste, tonsu lugubri.

Euripides in *Alcestide:*

Πένθος γυναικὸς τῆς δὲ κοινοῦσθαι λέγω
Κουρᾷ ξυρήκει καὶ μελαμπέπλῳ στολῇ.

Ita universam Græciam luxisse obitum *Alcæi* Poëtæ ait Antipater quodam *Epigrammate:*

Ἄπλεκτον χαίταν ἐν χροί κειραμένην h. e.
Attonso implexo vertice ad usque cutim.

De tonsura Ebræorum aliorumque populorum videri potest *B. Geier. de Luctu Ebræorum pag. m. 191. seqq. Kirchmann. de Funer. Romanorum cap. 13. pag. mih. 206. seq. Barthii adversaria. Guilielm. Stuck. antiq. convival. fol. m. 40. edit. Tigur.* Verum quidem est, quòd gentes ob hanc consuetudinem risui fuerint apud alios, in *Cicerone* etenim *lib. 3. Tuscul. quæst.* ipse *Bion* hunc morem deridens in *Agamemnone* dicit: *Perinde stultissimum Regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio mœror levaretur.* Verùm hîc objici posset. Si omnia hæc ita se habent, uti diximus, quomodo consuetudo invaluit, ut radere comam signum lætitiæ & gaudii sit? Nam si Scripturam Sacram evolvimus, inter Judæos pri-

mum

mum reperimus *Josephum*, qui cùm è carcere missus comam radebat; & *Jonathanis* filius præ gaudiis idem faciebat. Quæ consuetudo etiam apud Romanos usitata fuit, uti *Sosia* servus apud *Plautum* in *Amphit.* testatur his verbis:

Ut ego hodie raso capite calvus capiam pileum.

confer pluribus differentem *Guilielmum Stuckium in antiquit. convival. lib. 2. fol. mih 243. edit. Tigur. Lucian. in Timon.* Capillus Diis in prima constitutione super terram sacrabatur. *Lucian. de Dea Syria:* Puerorum crines sacros in genitura constituunt. conf. *Tertull. de anim. cap. 4. Stat. Theb. 4.* Sacrabantur autem (capilli scil.) fluminibus aut Diis, ut *Pollux* habet: Ἔτρεφον δέ τινες κόμην ποταμοῖς ἢ θεοῖς, nutriebant verò quidam fluminibus seu Diis comam. *Herculi* vulgus *Atheniensium*, ut Hesychius testatur; *Apollini* majoris sortis. *Plutarch. in Theseo:* Μελαβαίνοντες ἐκ παίδων ἐλθόντες εἰς Δελφὸς ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ κόμης, *ex ephebis egressi venientes Delphos solent offerre Deo comam.* Quod *fluminibus Scholiast. Pindari:* primitias comarum fluminibus de-

 dicant,

dicant, in memoriam, omnia ex aquis originem suam sumsisse. In nuptialibus autem sacris comarum primitias *Junoni* & *Dianæ* offerebant virgines. *Pollux lib. 3.* Et comarum primitias Deabus offerunt puellæ. Juvenes etiam idem faciebant, ut *Lucian. de Dea Syr.* refert: Et *virginibus & juvenibus legem fecerunt, non aliter thalamum inituros, nisi prius Hippolyto comas dedicaverint.* Barbæ etiam primitias in pyxidem reconditæ sacrabant Deæ, *Lucian. de Dea Syr.* Puerorum crines sacros in genitura constituunt, quos postea in templo secant, & vasculo includentes, & alii quidem argenteo, alii aureo in templum deferunt, inscribentes singuli sua nomina. Capillos autem in navi detondere nemini licebat, nisi cùm ventus mari irasceretur. Naufragorum enim ultimum hoc votum. *Lucianus* optimè de hac re: *Quemadmodum in naufragio contigit ad salutem obtinendam, quales illi sunt, qui in sacrificium capillos abradunt.* Hermotim. *Videor verò mihi non sinè ratione caput rasisse, quemadmodum ex naufragiis sanitati restituti.* Radeb.nt autem caput, non ut mortem effugerent, sed naufragium teste *Juvenal.* *Tunc*

Tunc stagnante sinu gaudens ibi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

§ 3. Notum etiam est, quòd apud Romanos *captivi* promissos & prolixos capillos aluerint, quò dejectiores viderentur & judices moverent si comparere coram illis necesse esset, teste *Ovidio in Epist.*

Aspice demissos lugentis more capillos

Postquam autem libertatem accepissent, statim radebant illos, quare *Plinius* tonsuram capillorum signum liberationis esse affirmat in epistola quadam. Constat enim Græcos ipsos tempore mœstitiæ prolixos aluisse crines, rasisse autem tempore lætitiarum, si *Artemidoro* fides est habenda, uti refert *Francisc. Rous in Archæolog. Attic. lib. 5. cap. 25. pag. 253.* Ad concilianda hæc: sufficiet forsan, quòd detonsio seu mutilatio κῆτ◎ signum lætitiæ, verùm rasura omnigena usque ad cutim indicium mœroris & tristitiæ fuerit. Alii hæc conciliare quærunt verbis Plutarchi, qui ita scribit, quòd mulieres tonsurâ, viri autem prolixioribus capillis mœrorem & dolorem significaverint. De ritu hoc tondendi capillos

videri possunt *Kirchman. de Funer. Roman. p. 209. seq. c. 14. edit. Brunsv. B. D. Geier. de Luctu Ebr. antea citato loco. Tiraquell. ad Alexandrum ab Alexandro Genial. dier. pag. m. 620. seq. Jun. de Com. cap. 5.* Non solùm autem caput tondebant, sed etiam circa oculorum supercilia magis speciatim adhibebant quandoque tonsuram, uti confirmat *Artemidorus* ὀνειροκριτ. *lib. 1. cap. 27.* Vetus, inquit ille, mos fuit in luctu supercilia nudare, ut ita scil. mœroris sui acerbitatem in funeribus magis testatam darent. conf. *Joh. Dought. analect. sac. part. 1. pag. m. 109. edit. Amstelod.*

§. 4. Cùm itaque in prædictis Autoribus plura de tonsura capillorum in luctu legi queant, missam hanc materiam facimus & progredimur ad ritum imponendi crines super pectus mortuorum. Testis hujus est *Homerus lib. 23. Iliad.* de *Myrmidonibus* loquens *fol. m. 264.*

Θριξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυον, ἃς ἐπέβαλλον
Κειρόμενοι i. e.

ex versione *Sebastiani Castalionis. Capillis autem totum mortuum tegebant quos injecerant tondentes.* Et paulo pòst de *Achille:*

Στὰς

Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο
χαίτην
Τὴν ῥα σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν i. e.
*Stans seorsim à pyra, flavam abscidit
comam
Quam Sperchio fluvio nutriebat flore-
scentem.*

Et hunc morem exemplo *Achillis* observavit *Antonius Bassianus Caracalla* in funere *Festi* apud *Herodianum lib. 4.* Sed & idem *Homer. lib. 4. Odyss.* de morte *Antiochi*, & *lib. 24.* statim post principium de funere ipsius *Achillis.* Quem locum imitatus *Q. Calaber*, facit etiam *Myrmidones* in funere ipsius *Achillis* comas circum tondere. *Statius lib. 6 Thebaid.*

*— — Tergoq; & pectore fusam
Cæsariem ferro minuit, sectisq; jacentis
Obnubit tenera ora comis.*

Id quod sanè maximi doloris indicium apud priscos in exequiis fuit, capillos decidere, barbam radere, crines tumulo imponere, aut in rogum conjicere, parentandi gratiâ. Unde eleganter *Maximus Tyrius Orat. 8.* comam esse dicit τὸ τελευταῖον δῶρον ἤδη καταθαπτομένῳ ultimum, quod jam sepulto donari

 ri

ri poteſt. Crebrò hujus ritus mentionem faciunt Poëtæ. *Propert. lib. 1. Eleg. 17.*

Illa meo charos donaſſet funera crines
Molliter & tenerâ poneret oſſa roſâ.

Et *Ovidius lib. 3. Metamorph.* de ſororibus *Narciſſi:* – – *Planxere ſorores*
Najades, & ſectos fratri impoſuêre capillos

Et in Epiſtola *Canaces* ad *Macraëum:*

Non mihi te licuit lacrymis perfundere juſtis
In tua non tonſas ferre ſepulchra comas.

Statius lib. 5. Sylvar. Epiced. in patrem:

Exere ſemirutos ſubito de pulvere vultus,
Parthenope, crinemq́ue afflatâ mente ſepulti
Pone ſuper tumulum.

Helena apud *Sophocl. in Oreſt.* & rurſus *in Electra.*

Δάκρυά τ' ἔδωκα, καὶ κόμης ἀπαρξάμην
Lacrymas impendi & primitias comæ perſolvi.

Ἡμεῖς δὲ πατρὸς τύμβον, ὡς ἐφίετο
Λοιβαῖσι πρῶτον, καὶ καρατόμοις χλιδαῖς
Στέψαντες – – –
Nos verò patris tumulum, ut (Apollo) præcepit,
Ubi libatione, & capite diſſectis capillis
Coronavimus.

Præterea

Præterea hoc munus amicis conveniebat teste Homero *Odyss.* 4. ita canente:

> Τοῦτο νὺ καὶ γέρας, οἷον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι
> Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν. i. e.

Hoc solum quasi munus restat mortalibus in amicorum discessu comas (circa sepulchrum) spargere & lachrymari. Circa *sepulchrum* addo, sic enim intelligendum est ubique:

> Κἀκεῖνά τ' εἶδον δορὶ πεσόντα Ἑλληνικῷ
> Τρίχας τ' ἐτμήθην τὰς δὲ πρὸς τύμβον νεκρῶν
> *Atque illos vidi* (filios) *Marte prostratos Argolico*
> *Comasque istas secui ad extinctorum tumulos.* *Euripid. in Troad.*

Nimirum, ut verbo rem dicam, rescissos hoc modo crines velut primitias seu potiùs *inferias* quasdam gratissimas ad mortuorum busta deferebant.

> Βούλῃ τάφον μοι πρὸς κασιγνήτης μολεῖν,
> Κόμης ἀπαρχὰς καὶ χοὰς φέρουσ' ἐμάς.
> *Vis mihi ire ad sororis tumulum*
> *Coma ut primitias & inferias feras meas?*

Moris itaque fuit secare crines & imponere sepulchro, ut propter hunc luctum lætus esset mortuus. *Euripid. in Iphig. Taur.* conf:

Eli. Sched. de Diis Germ. pag. mih. 462. Dought. analect. sacr. pag. m. 109. edit. Amstelod. Tiraquell. in not. ad Alexandrum ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. pag m 621. Kirchmann. de Funeribus Romanorum pag. m. 221. seq.

CAPUT XI.

De

RITU LUGENDI IN FUNERE.

§. 1.

SI quis mortem obierat, tunc luctus instituebatur, quo tempore mœstitiæ seu luctus non licebat bibere vinum, quod hominem lætificat, & relegabant omnem potum, quem *Scholiastes* vocat ἀλφίτων κυκεῶνα *a* Barly-mash. Anglicè, (cerevisiam) quia luctus majoris momenti esse debet. Cùm etiam sola appellatio coronæ lætitiam significet, non mirum est, tradi ab *Athenæo lib. 15.* & *Dionys. Halicarnass. l. 9. antiq. Rom.* in luctu nefas esse coronari. Ac præter hos *Plato lib. 7. de Leg.* loquens de funebribus canti-

cantibus, ait, eos, qui funus prosequuntur pallam lugubremque vestem magis decere quàm coronas & aurea ornamenta. Ergò mœrori convenientius est caput turpari, atque adeò pulvere defoimari, ut lugentibus mos est. Itaque nihil neque intempestivius, neque absurdius dici potest, quàm eum, qui luget, aspici coronatum, h. e. gestantem insignia lætititiæ, potissimùm eo tempore quo publicè privatimque vota suscipiuntur averruncandis iis quæ imminent, aut jam cadunt, tempestatibus. *Æschyl.* ἑπτ. ἐπὶ Θήβ.

Πέπλων καὶ στεφέων

Πότ', εἰ μὴ νῦν; ἀμφὶ λιτὰν ἕξομεν.

Quæ verba *Scholiastes* ita interpretatur, πότε στέφη ῥίψομεν ἢ πέπλους ἐπὶ γῆς, ἢ νῦν τραπεῖσαι ἐπὶ λιτανείαν τὴν περὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τ' πόλεως: Ecquando coronas aut pepla projiciemus in terram potiùs quàm nunc, conversæ ad supplices preces tum pro nobis tum pro civitate? Hoc exemplo *Athenienses* equites, *Phocione* condemnato, detraxerunt sibi coronas velut in publico luctu. Equidem priscos quoties lugerent, quicquid ornamentorum fuit, abjecisse video; abstinuisse publico, commessationibus, conviviis, atque adeò cibo,

bo, potu, coronis & unguentis. Tantum abest, ut inter gemitus & suspiria coronari quisquam sustineret. Hinc *Theseus apud Euripid. Hipp. act. 4.* cognito atroci casu conjugis, quæ sibi laqueo gulam fregerat, Quid ego, inquit, ultra redimior, homo tam infelix?

Αἶ, αἶ τί δῆτα τοῖς δ' ἀνέστεμμαι κάρα
Πλεκτοῖσι φύλλοις δυστυχὴς θεωρὸς ὤν. i. e.

ex versione *Philippi Melanchtonis pag. m. 305. Heu! Heu! cur coronatus sum caput contextis foliis, qui sum infelix hospes?* Apud eundem *Euripid. in Alcest. Admetus* post obitum uxoris, ait, se deserturum convivia & coronas & musicam & lyram.

Παύσω δὲ κώμους, συμποτῶν δ' ὁμιλίας
Στεφάνους τε, μοῦσάν τ' ἣ κατεῖχ' ἐμοὺς δόμους

Et alibi chorus ait restare sibi infelici monimenta filii, lugubres rasuras & coronas comæ & mœstos cantus, quas Apollo non recipit. *Euripid. in Suppl*

— — παιδὸς ἐν οἴκοις
Κεῖται μνήματα, πένθιμοι
Κουραί, καὶ στέφανοι κόμας,
Ἀοιδαὶ, τὰς χρυσοκόμας
Ἀπόλλων οὐκ ἐνδέχεται. i. e.

ex

ex versione *Phil. Melancht. pag mih. 463. In domo filii, jacent monumenta, lugubres tonsuræ & coronæ, comæ, cantus, quos auricomus Apollo non recipit.* In *Troad. Hecuba*, audita sua, & *Cassandræ* filiæ sorte, ait:

— — ῥίπτε τέκνον ζαθέους
Κλῇδας, κἀπὸ χροὸς ἐν-
δυτῶν στεφέων ἱεροὺς στολμούς.

Abjice filia sacras vittas, & solenni exue corpus ornatu, coronas abdica. Ergò verum est, in luctu positas fuisse coronas, atque adeò ipsa regum diademata. *Isis* illa Ægyptia & Dea & Regina flens *Osirin* suum apud *Byblum* urbem *Phœniciæ* diadema posuit; *Julianus* in funere *Constantii* diadema capiti detraxit; & vultu in mœstitiam composito, Imperatori parentavit. vid. plur. *Carol. Paschal. lib. 10. pag. m. 699. de Coron.*

§. 2. Testimonium acerbissimi luctus etiam erat *vestium scissio & capillorum evulsio* juxta consuetudinem *Hebræorum*; imò sæpius vestimenta in ignem injiciebant, uti legimus apud *Euripid in Rheso*: Καὶ συμπυρῶσαι μυρίων πέπλων χλιδὴν i. e. ex versione *Philippi Melanchtonis pag. m. 637. Et simul incendere delicias multarum gẽtium.* Quod

ad vestium scissionem attinet, de hoc prolixiùs videndus *B. D. Geier. in tractatu suo exquisitissimo de Luctu Ebraeorum cap. 22. pag. m. 413. usque ad finem.* Imò S. Scriptura multis locis probat, & exempla multa in promptu sunt, ut *Rubeni Genes. 37, 29. Jacobi, v. 34. Fratrum Josephi cap. 44. v 13. Josua* & *Calebi, Numer. 14.* vid. *Dillher. Disput. pag. mih. 131.* De *Persis* testantur *Curtius*, *Diodorus* & alii, qua de vestium scissura multa à *Barnab. Brisson. in Persic. pag.* 256 annotata. De *Romanis* & *Graecis* nemo non Historicus testatur; de quibus vid *P. Fabrum in Semestr. lib.* 2 *c. 10. p 109. Augustus* audita *Variana* clade τήν τε ἐσθῆτα περιεῤῥήξατο, καὶ πένθος μέγα. — *etiam vestem laceravit, inque magno luctu fuit.* confer. *App. in l de bell. Mithrid. Ovid. Ep 5. Virgil. lib. 5. Æneid. Joh. Doughti analect. Sacr. pag. mih 118.* Audiamus *Don Philip. Picinell. lumi rifless. edit. Milan.* 1667 *fol. m.* 230. *part* 2. qui ex *Theophylacto* hæc profert. *Templum scidit, velum suum, significando, quod propter absurdum & irrationabile spectaculum lugeret; lugentium enim est vestem scindere. Alcmann,* antiqu. Poëta:

Quid

Quid fiet Cytherea, tuus decumbit Adonis?
Plangite vos teneræ & tunicas lacerate puellæ.

Juvenal. Satyr. 10.

– – – Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla.

Apul. lib. 8. Metam. Adhuc *flentem maritum, adhuc vestes lacerantem, adhuc capillos distrahentem non dubitavit de nuptiis convenire.* De *capillorum evulsione* Scriptura testimonium exhibet *1. Esdr. 9.* Sic *Curtius lib. 3.* de uxore *Darii* loquens, in hæc prorumpit verba: *Ingens circa eam nobilium fœminarum turba consliterat, laceratis crinibus, abscissaque veste. Virgil. lib. 9. Æneid.* de matre *Euriad.*

Evolat infelix, & fœmineo ululatu
Scissa comas.

De hoc argumento eruditè egit *Balthas. Bonifac. Ludicr. histor. lib. 12, cap.* 19. & 20.

conf.

cont. *Elt Sched. de Diis Germ. pag. m. 466. Kirchman. de Funer. Rom. & cit. Geier.* De modo rumpendi vestes pluribus egit *J. Dilherrus Disp Volum. pag. m.* 132. quem Benevolus Lector adire velit. *Chrysanth. Solar. Pentateuch. Mortuor. lib. 2. fol. m.* 119.

§. 3. Domi se abscondebant lugentes teste *Homer. Odyss. δ. v* 101.

Πολλάκις ἐν μεγάροισι καθήμενος, ἡμετέροισιν
Ἄλλοτε μέν τε γόῳ φρένα τέρπομαι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Παύομαι. Αἰψηρὸς δὲ κόρος κρυεροῖο γόοιο

Crebro domi desidens nostræ interdum quidem
Luctu mentem oblector, interdum rursus
Quiesco. Brevis verò satietas molesti luctus

Non solùm domi se abscondebant, sed etiam vestes mutabant. (1.) Ornamenta capitis deponebant, quibus illud ornare solebant & peplo involvebant. *Euripides* inducens Polyxenam jam mox mactandam, *Hecub. Act. 2. s. 2.*

Κόμιζ' Ὀδυσσεῦ μ' ἀμφιθεὶς κάρα πέπλοις
Ὡς πρὶν σφαγῆναί γε ἐκτέτηκα καρδίαν
Θρήνοισι μητρὸς — — — i. e.

Me Duc Ulysses obvolvens caput peplo
Nam antequam mactor contabesco pectore
Præ luctu matris — — Atque

Atque in hanc formam postea, quo acerbitatem luctus significantiùs exprimerent, effigiem ejus adumbrârunt teste Epigrammatistâ *Anthol. lib. 5. c. 33.*

> Φᾶρος γὰρ ἐπίκρεμις ἀμφὶ προσώπῳ
> Πήματα μὲν δείκνυσι — — —
> *Velamenta verò supra suspensa faciem*
> *Dolores quidem indicat* — — —

Κράσσος — — δὴ καθ' ἑαυτὸν ἐγκεκαλυμμένος ὑπὸ σκότος ἔκειτο: *Crassus verò obvelato capite jacebat in tenebris* scil. post stragem à *Parthis* acceptam. Sic in luctus occasione capita tegebantur, vid. *Martin. de Roa singul. lib. 3. cap. 4 pag. m. 305. tom. 2.* (2.) *Vestes atras* induebant. Non dicemus jam de vestibus Hebræorum lugubribus, de quibus prælaudatus *B. D. Martin. Geier. satis superq; in tractatu de Luctu Hebræorum à pag. 400. usque 407 seq.* quæ sanè atræ fuerunt; sed *Græcorum*, qui nigro colore in luctu quoque usi. *Anthracinus* inquit *Nonius, niger*, à Græco ἄνθρακες, *& est lugentium vestis. Euripid. in Alcest. Act. 4.*

> Πᾶσιν δὲ Θεσσαλοῖσιν ὧν ἐγὼ κρατῶ
> Πένθος γυναικὸς τῆσδε κοινοῦσθαι λέγω
> Κουρᾷ ξυρηκεῖ, καὶ μελαμπέπλῳ στολῇ. i. e.

Omnes

Omnes autem Thessalos, quibus ego impero,
Hujus luctus jubeo esse participes
Comæ rasurâ & pullis amiculis.
Πένθος γὰρ ἡμῖν ἐστί, καὶ κουρὰν βλέπεις
Μελαμπέπλους στολμούς τε — —
In luctu enim sumus, rasuram quippe vides pullumq; vestitum. Id. Μελανεκνείμα vestem ejusmodi vocat *Aristophanes in Ranis*, lepidâ utens verborum structurâ *Act. 5. Sc. 2. Funestam vestem, Pacuvius:*
Sed quænam est hæc mulier funestâ veste, tonsu lugubri.

De atris in luctu vestibus scripserunt *Johan. Kirchmann. de Funeribus Romanorum c. 17. à pag. 231. usque 243. Geier. de Luctu Hebræorum pag. m. 402. cap. 22. Martin. de Roa singul. tom. 2. pag. m. 152, 153. seq. Chrysanth. Solar. Pentateuch. mort lib. 2. fol. m. 11.* ne itaque actum agamus, ad hos remittimus authores lectores. Sed nec ipsi soli ad hunc modum atris vestibus induebantur, qui in luctu primas tenebant, quin etiam alii, quotquot funus comitabantur, plebeji & pedissequæ cujuscunque ordinis. Primo, *atrata plebs comparebat in funere Germanici*

nici – – utrem geſtam enarrat *Tacit. annal. lib. 3. cap.* 1. Lictores deinde, ad quos ſpectabat ex officio ſuo modum & ordinem exequiarum curare:

– – *Dum ficus prima calorque*
Deſignatorem decorat lictoribus atris.

Horat. lib. 1. Epiſt 7.

Ipſe denique efferendus *ricinio* vel *nigro pallio* integebatur, ταφήιον φᾶρος id appellat Poëtarum Princeps *Odyſſ* 9. quale *Laërti* capulari ſeni & in vicinia Orci jam poſito *Penelope* in anteceſſum quaſi parat. Sic priſcus mos ritusque ille per vetus vigebat, ex quo verſa in luctu ſigna & faſces, interdum etiam arma & ſcuta fuerunt, qui ritus hodie adhuc uſitatus in funeribus Ducum, da man das Gewehr umbkehret. *Tacit. lib. 5. annali* de funere *Germanici*: Præcedebant incompta ſigna, verſi faſces. *Pedo Albinovam Eleg. ad Liviam*:

Quos primum vidi faſces, in funere vidi
Et vidi verſas indiciumq́ mali.

Virgil. lib. 2. *Æneid.* in funere *Aceſtis* ita canit:

Tum mœſta phalanx, Teucriq́ſequuntur
Tyrroniq́ duces, & verſis Arcades armis.

Papin.

Papin. Stat. lib. 6. Thebaid. pag. mih. 519. verſ. 214 edit. Lugd. Batav. 1671.

Tunc ſeptem numero turmas, (centenus ubique
Surgit eques) verſis ducunt inſignibus --
Ter curvos egêre ſinus, illiſaque telis
Tela ſonant.

§ 4. Pulverem in caput ſparſerunt ardentem i. e. *cinerem* lugentes. Teſtimonium hujus rei ſi deſideramus, evolvamus *Homer. Iliad.* 18.

Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς, ἀδινὸν στεναχίζων i. e.

Ambabus verò manibus captum pulverem ardentem
Fudit in capite albo graviter ſuſpirans.

Cui aſſentientes habemus Alexandrum *ab Alexandro Genial. dier. lib. 3.* & *Lucianum de Luctu.* Id quoque ſolenne fuit Judæis, ut in luctu cinere & pulvere capita ſpargerent, ut videre licet 2. *Reg.* 13. & *Judic.* 4. *Eſther.* 4. &c. Apud *Catullum in Argonautic.*

Caniciem terra atq; infuſo pulvere fœdans.

Et *Virgil. lib.* 10. *Æneid.*

Caniciem multo deformat pulvere.

In

In Cyri Charme — — *clade exterrita tristi*
Intonsos multo deturpat pulvere crines.
Euripid. in Supplic. Act. 3.
— — κατὰ μὲν ὄνυξιν
Ἠ λοκίσμεθ᾽, ἀμφὶ δὲ σποδὸν
Κάρα κεχύμεθα.

Quod Latinâ versione postea donans *Seneca in Troad. Act. 1.* — — *Solvimus omnes*
Lacerum multo funere crinem
Coma dimisso est libera nodo
Sparsitque crinis ferendus ora.

Claudian. de raptu Proserpinæ lib 3. fol. m. 493 edit. Med. de Electra loquens ita canit:
Tum laceras effusa comas & pulvere cano
Sordida sydereæ raptus lugebat alumnæ.

Ad quæ verba *Bissius fol. m. 504.* annotat, quòd maximi luctus argumentum fuerit & introducit *Tassum* in morte *Clorindæ*, quæ, cùm ejus Nutricium *Arsetem* sic dolentem describit *Hierosf. lib. cant.* 12.
Mà tutti gl' occhi Arsete in se rivolve
Miserabil di gemito, e d' aspetto
Ei, come gl' altri, in lagrime non solve
Il duol; che troppo è d' indurato affetto;
Mà i bianchi crini suoi d' immonda polve
Si sparge, e brutta, e fiede il volto e' il petto
&c.

Ita

Ita etiam citatus *Biſſius fol m. 468.* ſcribit, quòd pulvere aſpergi in chariſſimorum funere ſemper ſolitum fuerit. Non ſolùm caput, ſed etiam faciem pulvere deformem reddebant, uti poſtea *Romani* hos imitabantur teſte *Ovidio lib 8. Metamorph. fab 9.*

Pulvere canitiem genitor vultusq; ſeniles
Fœdat humi fuſos.

Addit *Franciſcus Rous in Archaolog. Attic. lib. 5. cap. 6. pag. m. 254. cap. 26. Sometimes* Ashes as Achilles did / when he mourned for the dead of Patroclus. Ex quibus patet, cinere fœdâſſe vultum, quò triſtiores eſſe viderentur. Ut cætera antiquitatis teſtimonia omittamus, legimus apud *Lucian. in lib.* περὶ πένθυς, ubi lugentiũ geſtus omnes exprimit, de pulvere injecto capiti & proſtratione ad humum, ſicut & Græcos & Romanos pulvere vel cinere injecto crinem & faciem conſpurcâſſe, totosque humi proſtratos ſe fœdâſſe notat. *P. Faber ſemeſtr. Kirchman. lib. 2. de Funeribus Romanorum cap. 12. pag. m. 203. ſeq. edit. Brunſvic.*

§. 5. Græci etiam pectus tundebant in luctu & femur percutiebant, genas & mammillas

millas radebant, comâ detonsâ cadaver tegebant & plangebant. Ut igitur ordine procedamus, planctum & lacrymas examinabimus, quæ adeò notæ in funere, ut de iis verba facere supervacaneum esset. Verùm ut paucis testimoniis morem hunc probemus, prodeat *Homerus Odyss.* 4.

— — — Νεμεσῶμαί γε, μὲν οὐδὲν
Κλαέειν ὅς κε θάνῃσι βροτῶν ϗ πότμον ἐπίσπῃ
Τοῦτό νυ ϗ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ πα-
ρειῶν. i. e.

— — — *neque moleste feram*
Flere quicunque mortuus fuerit mortalium & fatum consecutus fuerit
Illud certè munus solum est miserorum mortalium
Tondereq; comas perfundereq; lacrymas à genis.

Euripid. Iphigen. in Taur. Act. 1.

— — δέξαι δ' οὐ γὰρ πρὸς
Τύμβου σοι, ζανθὰν χαίταν
Ού δάκρυ εἴσω
— — *Non enim licet*
Ante tumulum tibi flavam comam
Et lacrymas libare.

Itemq;

Itemque rursus in eadem *Iphigen. Act. 3.* ante finem.

Τύμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖά μοι
Καὶ δάκρυ ἀδελφὴ, καὶ κόμας δότω τάφῳ.
Tumulum mihi exstrue, & adde monumentum mihi
Lacrymis verò sepulcrum & crine spargat soror.

Confer. *Chrysanth. Solar. Pentateuch mort. lib. 4. fol. m. 341. seq.* & *alibi B. Geier. de Luctu Ebræorum c. 12. pag. m. 259 Kirchman. de Funeribus Romanor. cap. XI. lib. 2. pag. m.* 191. Raro autem solæ lacrymæ, sed comites ferè semper habebant planctum & στερνοτυπίαν, de qua re videatur *Kirchmann. de Funeribus Romanorum pag. m. 192. edit. Brunsvic.* Ita etiam femur percutiebant testibus authoribus probatissimis, inter quos quasi agmen ducit *Polybius lib.* 15. Νικόστρατος δὲ ἐκποδὸς ἐπικολούθει τούτῳ λέγων μὲν οὐδὲν, τύπτων δὲ συνεχῶς τὸν μηρόν. i. e. *Nicostratus illum è vestigio sequitur, nihil quidem dicens, at indesinenter femur percutiens. Homerus* eundem morem tangit *Odyss. lib.* 13.

Ὤμωξέν τε ἄρ ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρήνεσσι, ὀλοφυρόμενος δ' ἔπος ηὔδα

Flevit

Flevit postea, & sua percussit femora,
Manibus dejectis, lugens autem locutus est.

Plaut. in Truc. Act. *2. Sc. 7.*

— — Me intuetur gemens
Traxit ex intimo ventre suspirium, hoc vide; dentibus
Frendit, icit femur.

Πεσόντος δ' Ἀβδαδάτου, ἐπαίσατο τὸν μηρὸν — — *occiso autem Abdarate* (Cyrus) *percussit femur,* Xenoph. ὡς οὐκ κατεῖδε κυκλούμενον, καὶ περιστελλόμενον τὸ στράτευμα — — μηρόν τε πληξάμενος — — Ut ergo circumveniri turbarique aciem conspexit (Fabius Maximus) — — tum percusso femore, atque ingenti edito suspirio *Plutarch in vit.* Optimè etiam hunc ritum recenset *Don Philip Picinelli part. 5. de i lumi riflessi fol. m. 657. nu 180.* his verbis: *Per inditio d' interno dolore, e grave sdegno contra di loro stessi, costumano gli afflitti, di percuotersi i fianchi; che ciò sia vero dicendo* Geremia c. XXXI — *percussi femur meum.* Theodoretus addit, in signum doloris percussi femur meum Seneca lib. 1. de Ira c. ult. *quid opus capillos evellere, femur pectusq; percutere.*

§. 6. Non solùm femur percutiebant, sed etiam pectus tundebant. Apulej *lib.* 4. *Mil.* Quid canitiem scinditis, quid pectora tunditis? *lib.* 7. ejulans tunsis pectoribus. *lib.* 8, & 9. Maro Æn. 11.

--tristes & tunsæ pectora palmis. Lucian. ἑταιρ. Διαλ. ἐσπάραττε τὰς κόμας, καὶ τὰ στέρνα ἐτύπτετο, καὶ ἐπένθει, *dilaceravit comas & præcordia percussit & luxit.* Ovid. lib. 4. Fast.

Et feriunt mœsta pectora nuda manu.

Hoc non solùm constat ex S Scriptura, cùm *Luc. XXIII.* legatur: *Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur*: ut Christo, quem dolebant injustè interfectum, parentarent, sua pectora percutiebant. Pectoris tunsione dolorem indicârunt, uti hoc suffragium Gentiles quoque consueverant exhibere defunctis, unde *Virgil. lib.* 4. *Æneid. Annam* inducit sororem *Didonis* in ejus morte suum pectus pugnis cædentem:

Audiit exanimis, trepidoque exterrita cursu
Unguibus ora soror fœdans & pectora pugnts.

Ubi

Ubi *Donatus* ait: Cùm igitur audiſſet, & ex eo, quod audiit, exanimis fuiſſet effecta, ut in doloribus fieri ſolet, unguibus ora ſua, utpote unanimis ſoror fœdabat, & pectora pugnis. Ut erga ſororem defunctam dolorem oſtenderet ſoror ſuperſtes, pectora pugnis percutiebat. *Ovidius* hujus ritûs non ſemel mentionem facit, quare *lib. 8. Metamorph.* ita cecinit:

Immemores decoris liventia pectora tundunt
Dumq; manet corpus, corpus refoventque, foventque.

Et iterum *lib. 3. Triſt. Eleg. 3.*

Ecquid ubi audieris, totâ turbabere mente
Et feries pavida pectora fida manu.

Evolvatur itidem *Epiſtol. Sapph. Phaon.* & *lib. 2. amor. Eleg. 6.* Confer. *Chryſanth. Solar. Pentateuch. Mort. lib. 5. fol. mih. 441. edit. Patav. 1645. Don Philip. Picinell. lumi rifleſſ. part. 7. fol. mih. 773. edit. Milan. 1667.* Et ut plura dicamus, Mammillas ſibi unguibus lacerabant mulieres teſte *Nonno Dionyſ. lib. 9. v. 18. antè fin. pag. 267.*

— — — φιλοθρήνων δὲ γυναικῶν
Στυγνὸς ὀρευθιόωσαν ὄνυξ ὕμυσε παρειὴν
Καὶ ῥοδέοις ἐκόρυσαν ἑκούσια δάκτυλα μαζοῖς.
— — *Luctuosarum verò mulierum*
Horribilis rubicundam unguis laniavit
maxillam
Et roseis armaverunt spontaneos digitos
mammillis.

Oppianus pariter *lib. 4* ἁλιευτ. *v. 259.*
Δρυπτόμενοι δ᾽ ὀδύνῃσι τέκος περικωκύοντες
Ἠρίῳ ἐμπεφύασι, καὶ οὐκ ἐθέλουσι μέλαθρα
Νοστῆσαι, ξυνῇ δὲ θανεῖν δυσπενθέϊ νεκρῷ. i. e.
Unguibus verò lacerati præ dolore (parentes) *circa filium ejulantes*
Sepulchro inhærent, & non volunt domum
Reverti, sed commori luctuoso mortuo.

Artemidorus lib. 1. cap. 43. de Mammis: Πολλάκις δὲ καὶ πένθος, μάλιστα δὲ γυναιξὶ σημαίνουσιν: αὗται γὰρ ἐν πένθει καὶ τοὺς μαζοὺς λωβῶνται, h. e. *Sæpe etiam mammæ luctum præsertim mulieribus significant. Hæ enim in luctu etiam mammas dilaniant.* Non solùm *mammas* dilaniabant, sed etiam *genas* radebant, uti Festus ait: *radere genas* est unguibus scindere. De hac consuetudine *Alexander ab Alexandro Genial. dier. lib. 6. pag. m. 522.*

522. edit. Lugdun. Batavor. tom. 2. Plin. lib. II. cap 37. pag. 791. Infra oculos malæ homini tantum, quas præſcigenas vocabant XII. Tabularum leges, interdicto radi à fæminis eas vetantes. *Cicero lib. 3. Tuſcul. quæſt. pag. 222. Ex hac*, inquit, opinione ſunt illa varia & deteſtabilia genera lugendi, pædores muliebres lacerationes genarum, pectoris, femorum, capitis percuſſiones. Sic *Alexander Magnus* os unguibus laniavit, cùm Clytum vino obrutus occidiſſet, teſte *Q. Curtio lib. 8.* Hi Ethnici conſueverant *genas radere* in honorem defunctorum, aliquas etiam corporis partes acubus compungebant, & atramentum immittebant, in reverentiam Dæmonum veluti ſcribit *Theodoretus* in *Levit. XIX, 28. quæſt. 28.* Acus quod attinet, illis mulieres & ſervi Lacedæmonii frontes ſuas intrepidè pupugerunt, cùm Rex Spartæ eſſet mortuus, teſte *Herodot. lib. II. pag. III.* Hos *Hunni* imitati ſunt, de quibus *Jornandes lib. XLIX. pag. 143.* Tunc ut illius gentis mos eſt, crinium parte truncatâ, informes facies cavis turpavêre vulneribus, ut præliator eximius non fæmineis lamentationibus, ſed ſanguine lugere-

tur virili. *Agathias Scholastic. lib. 5. histor.* Τοῖς γὰρ ξιφιδίοις τὰς παρειὰς καταξανόντες, ὠλοφύροντο κατὰ τὸν πάτριον νομόν. i.e. *Culteris enim* (Hunni) *genas lacerantes patrio more lugebant.* Et non solùm ex genis & frontibus, sed etiam ex lacertis sævis cultrorum laniationibus in amicorum funeribus sanguinem egesserunt. Hinc XII. Tabul. cautum lege, ne mulieres carperent faciem his verbis: MULIERES GENAS NE RADUNTO, NEQUE LESSUM FUNERIS ERGO HABENTO. Quam legem olim tulerat *Solon* Atheniensium legislator. conf. *Joh. Kirchmann. de Funeribus Romanorum pag. m. 195. edit. Brunsvic. Jacob. Geuss. tract. de victim. hum. part. 2. pag. m. 176. Pfeiffer. antiquit. Græc. pag. mih. 757. Sched. de Diis German. pag. mih. 467. edit. Amstel.* 1648. Cùm autem de crinium tonsura *cap. 10.* actum, actum agere nolumus. Hoc tamen addendum esse putamus, quòd sæpius *Interjectionem* ἒ, ἒ, ἒ, ἒ repetierint, & hinc (si *Scholiast. Aristophan. in avib*) fides habenda vocabulum ἔλεγος originem traxisse putamus, quod canticum lugubre significabat scil. ἀπὸ τοῦ λέγειν ἒ.

§. 7.

§. 7. Moris quoque fuit, ut si venirent ad domum, quilibet præscindebat comæ partem, id quod ab *Euripid. Alcest.* annotatum, ubi probat, vix credibile esse, quòd *Alcestis* re vera sepulta fuerit, quia lavacra pro mortuis in porta non fuissent posita, neque coma in vestibulo suspensa, uti aliàs factum:

Χαῖτα τ' οὔτις ἐπὶ προθύροις τομαῖ ‒ ‒ ‒
‒ ος, ἃ δὴ νεκύων πένθει πιτνεῖ. i. e.

ex versione *Philippi Melancht. pag. m 336. Nulla coma præcisa est in vestibulo, quæ accidunt in luctu mortuorum.* In Progressu cum cadavere tectis capitibus & obvolutis faciebus incedebant, uti alii populi; Itaque *Orestes* precibus flagitans *Electram*, ut à luctu abstineat, & se retegat hæc profert: Ἐκ δακρύων τ' ἄπελθε ‒ ‒ *Nunc retege ô soror & abi à lacrymis &c.* Eodem modo *Theseus*, uti *Euripides in Supplic.* refert, verba faciebat cùm *Adrastus* veniret, auxilium implorans, κατήρης χλανιδίοις obvolutis penulis: Te obvolutum penulis interrogo, ajebat, & consolabatur eum his verbis:

Λέγ' ἐκκαλύψας κρᾶτα καὶ πάρες γόον
Dic, proferens caput, & omitte luctum.

Similiter manus capitibus imponebant, uti nos capita manibus imponimus, uti *Helena* de Trojanis dicit apud *Euripid. in Helen. v.376.* Ἐπὶ δὲ κρατὶ χέρας ἔθηκαν.
Quod ad gressum illorum attinet tardus & lentus ille erat, ita, ut vix audiri possit, nec sermones inter se conferebant, ne tumultus oriretur, sed demisso capite ambulabant, quale exemplum reperimus in *Achabo in lib. Reg. c. 21.* qui indutus sacco lentè incedebat. Imò tantus erat luctus, ut hoc tempore nullum aluerint ignem. vid. *Suid. in* φρυκτὸς & *Hesych.* in Δαλὸς. vid. *Franciscus Rous Archaeol. Attic. l. 5. c. 26. pag. m. 257.*

CAPUT XII.
De
VIA, PER QUAM EFFEREBATUR CORPUS, LOCO ET MODO SEPULTURÆ.

§. 1.

ORdinaria via, per quam corpora efferebantur, dicebatur Ἱεραί, quia ducebat

cebat ad ἠρία *sepulchra*, seu locum sepeliendi communem. Sæpe etiam hæc via *Sacra porta* ἱεραὶ πύλαι in oppositione *portarum inferni*, quæ vocabantur πύλαι ἀποφράδες vel χαρώνειος πύλη. Romanis *scelerata porta* erat, per quam malefici ducebantur. Olim itaque locus sepulturæ Principibus & Regibus fuit ad radices montium, quibus significare voluerunt, quòd non semper montes, uti in Scriptura *Esa. 41, 15.* vocantur, sint, juxta illud *Lycophron.*

Τειοῦς δὲ τυρχύσουσι κερκάφου γύπαι

Vel illud *Virgilii Æneid. 11.*

– – *fuit ingens monte sub alto*
Regis Derceni terreno ex aggere bustum.

Aurelius lib. de Orig. Gent. Rom. de *Rege Aventino* scribit, quòd sepultus fuerit circa radices montis, cui ex se nomen dederit: *Lucan. lib 8.*

Et Regum cineres extructo monte quiescunt.

Inferioris conditionis autem homines modò terrâ tegebantur. Antiquissimis temporibus domi defunctos sepeliisse Græciam testis est *Plato in Minoë* parùm à fine *fol. 45.* his verbis: Οἱ δὲ αὖ ἐκείνων πρότεροι αὐτοῦ καὶ ἔθαπτον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοὺς ἀποθανόντας. Ἡμεῖς δὲ

τύτων ἐδὲν ποιῦμεν. *Et qui iis antiquiores, defunctos etiam domi sepeliebant, quorum nos nunc nihil facimus.* Postea verò cùm certis in locis homines mortuos sepelirent, plerumque eos locos eligebant, qui ad sepulchra apti videbantur. Si quis itaque hos scire desiderat, ille evolvat *Platonem lib. 12. de Legibus* sic statuentem, cujus verba Latina è Græco translata ita sonant: *Nullum in loco fœcundo & agro ad culturam apto sepulcrum fiat. Sed is locus corpora defunctorum recipiat, qui ad cætera inutilis, & ad id tantùm commodus viventes minimè lædit. Nec enim à vivis, neque à mortuis, terra matris fœcunditas impedienda est.*

§. 2. Habuisse autem & totas familias sua certa loca ad sepeliendum suos, vel hinc constat ex *Demosthenis Orat. advers. Eubulidem*, ubi ait: Ἔθαψε τέτυς εἰς τὰ πάτρῷα μνήματα. Ὧν ὅσοι πέρ εἰσι τῦ γένυς κοινωνῦσι: *Sepeliit eos in patriis monumentis, quæ quotquot è familia sunt, participant.* Hinc *sepulcra familiaria Cajo* dicuntur, quæ quis sibi familiæque suæ constituit. In illis sepulcris totidem arcæ, quot corpora collocabantur. Nam singula corpora in suis arcis

cis

cis erant ſita & ſepulta, & omnes arcæ intra unum monumentum receptæ ac conditæ. Monumenta autem ea non unius generis aut formæ fuerunt. Apud Græcos, ubi corpora integra condere cæperunt, *hypogæa* & ſubterranea fuerunt. *Petronius.* In conditorium etiam proſecuta eſt mulier defunctum, poſitumque in *hypogæo* Græco more corpus cuſtodire ac flere totis noctibus diebusque cæpit. Omnes itaque mortui in illis *hypogæis* in ſua quiſque arca poſiti jacebant. Fornicata erant; unde & καμάρας vocat *Phlegon* qui & κλίνας appellat ſingulorum cadaverum thecas vel arcas, quæ una καμάρᾳ vel fornice habebantur conditæ. Subterranea ergò fuerunt Græcorum monumenta, poſtquam ab uſtrina cadaverum receſsêre. *Heſychius:* Ὑπογαῖον, ὑπόγειον τύμβον. Ita vetus *Agabardi* τὸ ὑπόγειον *ſubterraneum* unicâ voce dixit. *Romani* monumenta ſupra terram exſtruebant & ὑπέργεια vocabantur. Ratio diverſitatis ex diverſo more proceſſit. Qui corpora integra ſepeliebant, quærenda his ſubterranea loca mortuis recondendis, ne cadaveris odor putreſcentis in ſupernis ſentiretur; nihil tale

metuendum à cineribus & reliquiis combusti corporis. Ideò qui comburebant corpora sua Romani supra terram ædificata habuêre conditoria. Hujus rei non leve argumentum, quòd apud Romanos quoque, si qui defunctorum corpora non cremârunt, in *cryptis* sepeliverint. Hinc *crypta martyrum*. *Crypta* propriè est subterraneus locus vel spelunca. Gloss. *crupta*. *Grottam* dicimus pro spelunca ex illo *crupta*. Hodie quoque *Procerum* monumenta, & si qui alii gentilia sepulcra habent, cryptæ veræ sunt, specus nempe defossi & subterranei fornices, in quibus aut terrâ obruta sunt corpora, aut marmoreis & plumbeis atque etiam ligneis arcis condita. Nec putandum, alio more modoque facta habuisse Judæos, qui per facultates monumenta habere potuerunt. *Cryptæ* eæ fuerunt, ut eas autores semper nominant, qui res eorum scripsêre. Σπήλαια Græci appellant. Vetus auctor Itinerarii quod *Benjaminis* nomine circumfertur, *pag. 48. seq.* multa de sepulcris Patriarcharum & Regum Israëlitarum profert: Inde non longè est monumentum *Ezechiel*, *Asaph, Job & Jesse, David, Salomon*, & habet

bet in ipsa crypta ad latus deorsum descendentibus Hebræis scriptum nomina superscripta. Idem vetus Itinerarium sepulcrum *Lazari cryptam* vocat. Apud *Johannem cap. XI.* μνημεῖον & σπήλαιον vocatur illa *Lazari* crypta, quam *Nonnus subterraneum specum* interpretatur. Ex his colligi potest, quali formâ fuerint *Judæorum* sepulcra. Specus erat subterraneus lapide structus & cameratus cum foramine desuper ad demittenda cadavera, quod lapide vice operculi claudebatur. Nec alterius generis aut formæ fuisse liquet Græcorum *hypogæa* ex eadem historia colligere licet. Quale fuit *Lazari* sepulcrum, tale & Domini nostri, certum est. Subterranea quippe & saxo constructa & fornice tecta & foramine, quod lapide claudebatur, aperta. Volunt tamen, ex rupe excisam esse illam Dominicam cryptam, inducti verbis *Marci*, *quod erat excisum è petra.* Alii *rupe* interpretantur, quasi & rupes in horto fuerit illo; sed fallit eos ratio. Veteri quidem *Græciæ* πέτρα idem quod rupem significat. At *Græcia* mediæ idiotismus πέτραν pro quolibet lapide usurpavit, etiam pro cœmiterio. Præ-

terea dicendum fuiſſet λελατομημένον ἐκ τῆς πέτρας ſi ex rupe exciſum, quæ inibi erat, intellexiſſet. Norunt Græcè periti, quid valeat illud absque articulo ἐκ πέτρας, idem quippe ac ſi dixiſſet, ἐκ λίθου. Nam πέτρα eſt λίθος. *Lucas* omnem difficultatem amovet, qui μνῆμα λαξευτὸν vocat, & nihil aliud intelligit, quàm monumentum ex polito atque quadrato lapide conſtructum; unde λαξόος propriè is dicitur, qui lapides polit. Malè igitur *Beza* vertit: *In monumento, quod erat in ſaxo inciſum.* Nullo modo hoc ſignificare poteſt vocabulum λαξευτόν. Hinc cùm non intelligeret *Nonnus* ſepulcrum Domini, ex uno lapide cavatum fuiſſe credidit. Monumentum itaque *Joſephi*, in quo Chriſti corpus jacuit, ſpelunca quidem fuit, ſed lapide ſtructa & concamerata, foramine deſuper patente, quod ſaxo advoluto operiebatur.

§. 3. Duo itaque cœmiteria fuerunt, qui loci à Græcis οἱ κεραμεικοὶ dicti ſunt, unus locus intra, alter extra urbem erat. *Ariſtophanes in Ranis* vocat τὰς ταφάς. Intra civitatem locus à *Thucydide* dicebatur Δημόσιον σῆμα, & pertinebat ad eos, qui in prælio

ob

ob bonum publicum mortem fortiter obibant. Sic enim *lib. 2. bell. Peloponeſ.* memorat, quòd reliquiæ eorum, qui in bello erant occiſi, in publico monumento fuerint conditæ, quod juxta monumentum *Calliſti* apud ſuburbana. Τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὅ ἐστιν τοῦ Καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως. *Virgilius* itidem *lib. 3. Æneid.* teſtatur ita canens:

Ante urbem in luco falſi Simeontis ad eundem
Libabat cineri Andromache.

Alter *Ceramicus* in diverſas diſtinguebatur partes; Unde legimus, quoſdam ſepultos fuiſſe in viis, alios in agris, uti pluribus demonſtravit *Joh. Kirchmann. de Funeribus Romanorum lib. 2. pag. m. 264. ſeqq.* conf. *Aringhii Rom. ſubterran. Euripid. in Rheſ. v. 880.* aliosque.

§. 4 Quod ad *modum Sepulturæ* attinet, varius erat. *Megarenſes* inter ſepeliendum reliquias defunctorum ſuorum in ſepulcro condebant verſus orientem Solem: Athenienſes ad occaſum; Mox autem poſtea *Megarenſes* ritum hunc cum Athenienſibus obſervârunt teſte *Plutarcho in Solone*, his verbis:

bis: *Terra autem mortuos Megarenses condunt ad Orientem obversos; ad occasum Athenienses Cui reclamans Hereas Megarensis, ait, Megarenses quoque cadavera in occasum versa collocare.* Sic apud *Ælianum lib. 5. var. hist. c. 14. pag. m. 325. edit. Argentin.* legimus θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας *ut ad occasum spectet, sepeliat.* Et *lib. 7. cap. 19. pag. m. 389.* ostendens, quomodo verbis & stratagemate Megarenses vicerit *Solon, Ælianus* memorat: Ἀρχαίας γὰρ θήκας ἀνοίξας, ἀπέδειξε πάντας Ἀθηναίους πρὸς δύσιν κειμένους κατὰ τὸ πατρῷον αὐτοῖς ἔθος. Τοὺς δὲ Μεγαρεῖς εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε τεθαμμένους i. e. *Reseratis enim antiquis monumentis ostendit omnes Athenienses versus occasum patrio more jacere: Megarenses verò temerè & sinè discrimine sepultos esse.* Sed *Laërtius lib. 1. in Solone* de eodem scribit: *Atheniensium* νεκροὺς πρὸς ἀνατολὰς ἐστραμμένους, *mortuos ad Orientem conversos in sepulcris jacuisse.* Cui suffragatur *Thucydidis Scholiastes*, dicens, omnes Græcos ἐπ᾽ ἀνατολὰς ποιεῖν ὁρᾶν τοὺς νεκροὺς *facere, ut Orientem spectent mortui.* Hos ego putem, scribit *Joachim Kuhnius in annot. p. 390.* dè facie mortuorum Orienti obver-

obversa accipiendos esse. Jam verò mortui, qui ubique gentium sepeliuntur supini non potuerunt faciem habere Orientem versus, nisi ante capita spectaverint Occidentem. De hoc totius capitis situ versus Occidentem loquitur *noster* & qui cum *nostro* tradunt Atheniensium sepultos πρὸς δύσιν κεῖσθαι occasum versus sitos esse. Hoc malim quàm cum *Casaubono* dicere *Laërtium* aut alios secutum esse autores, aut memoriâ lapsum. Insuper & *terram* in sepulcrum superinjiciebant, prout habet *Theocritus Scholiastes Idyll.* β. *pag. 50.* vid. *Nonn. Dionys. lib. 37.* Item *Lucian. de Luctu pag. 793.* & arma inferebant teste *Diodor. Sicul. lib. 18.* ubi arma in feretro Alexandri imposita recenset. Ita capta Scyronis insula, cùm Cimonem incessisset cupido ossa *Thesei* ibi sepulti eruendi, εὑρέθη δὲ θήκη μεγάλου σώματος, αἰχμή τε παρακειμένη χαλκῆ, καὶ ξίφος *reperti sunt magni corporis loculi, unà adjuncta ænea hasta atque ense Plut. Thes.*

CA-

CAPUT XIII.

De

CORPORIS CREMATIONE, RITU CREMANDI, LOCULIS ET RELIQUIIS.

§. 1.

HActenus vidimus *Græcorum humationem*, quæ primis temporibus apud istos usitata fuit. Progredimur ad corporum cremationem, quæ consuetudo postea radíces egit altas, juxta illud *Quintiliani declam. 10. Animam, quoties exonerata membris mortalibus levi se igni lustraverit petere sedes inter astra.* Ratio hujus ritus inquit *Scholiastes*, erat, quia hoc medio corpus facillimè in nihilum redigi poterat. Verùm hæc consuetudo nec omni tempore, nec ab omnibus observata fuit. Antiquissimum humandi ritum refert *Cicero*, & jam indè à *Cecropis* apud *Athenienses* temporibus usitatum *11. de Leg.* Ita funeratus apud *Thucydidem lib. 4. Brasidas:* apud *Herodotum Erato, Periandri* uxor, aliique, quos recen-

sere

fere longum. ita quoque serò apud *Romanos* receptam cremandi consuetudinem tradit *Plin. lib. 7. cap. 54.* nec adeò in multis familiis obtinuisse. Apud *Homerum* tamen omnia Græcorum Trojanorum cadavera videmus comburi: Quidam *Herculi* inventum hoc adscribunt, vid. *Francisc. Rous Archæolog. Attic. pag. m. 260.* & *Kirchmann, de Funeribus Romanorum pag. 4.* quod tamen dubium aliquibus videtur. Quicquid igitur sit, sive Herculem sive alium habeat auctorem *Crematio*, hoc constat, Troicis temporibus illam apud Græcos fuisse usitatissimam, si modò fides habenda est ipsorum Poëtis, quorum testimonia cuivis sunt obvia & in promptu. vid. *Joh. Kirchmann. de Funeribus Romanorum pag. m. 5. seqq.*

§ 2. Negari quidem non potest, multos populos *cremationem* odisse. *Magi* inter *Persas* teste *Laërtio lib. 10.* nefas existimârunt, igne sepelire cadavera, & putârunt *ἀνοσίαν rem maximè profanam.* vid. *Thomæ Bartholini antiquit. Danic. pag. m. 300. edit. Hafn.* 1689. Quare cadavera & humârunt & combusserunt. Et si hæc consideramus, facillimo negotio elicere possumus, quòd

non

non sit necessarium, τύμβον descendere à τύφεσθαι, τυτέσι καίεσθαι, *comburere*, uti *Scholiastes Aristophanis* vult, sed τύμβος propriè est aggesta terra supra corpus, quod in scrobe deponebatur teste *Salmas. in Plin. exercitat. fol. m. 858.* quæ consuetudo scil sepeliendi cadavera posterioribus temporibus majoris pretii & honorabilior habita fuit. Denegabant autem *cremationem* (1.) *infantibus*; religio etenim erat *infantes* cremare, uti *Plinius lib. 7. cap. 16* refert his verbis: *Hominem* prius quàm genito dente cremari, mos gentium non est. Unde lux *Juvenali Satyr. 15.*

Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terrâ clauditur infans
Et minor igne rogi.

Locus autem, ubi ejusmodi infantes sepeliebantur, dictus fuit *Suggrundarium. Fulgentius Placiades* teste *Martin. in Lexic. Etymol.* Suggrundaria antiqui dicebant sepulchra infantium, qui necdum XL. dies implevissent, quæ nec busta dici poterant, quia ossa, quæ comburerentur non erant. *Thomas*

mas de S. Quercu ita deſcribit: The place where infants were buryed/ that had not lived above fourty days/ das über viertzig Tage nicht gelebet hatte. (2.) Illis, qui ſeipſos occiderant, *crematio* negabatur, uti autor *Philoſtratus* in *Heroicis* cujus verba latina producemus: *Sepelierunt autem Ajacem, corpus ejus in terram ponentes, cùm Calchas cenſuiſſet, fas non eſſe eos igne comburi, qui ſe interfeciſſent.* Hinc & apud *Statium lib. 3. Thebaid.* Rex Thebanorum *Mœonem*, qui ſeipſum è vita ſuſtulerat

— — vetatq; igne rapi, pacemq; ſepulcri
Impius ignavis ne quicquam manibus arcet.

(3.) *Fulguritis* teſte *Plinio lib. 11. cap. 54.* qui eo in loco ſepeliebantur, ubi moriebantur, ſeu peculiari loco, uti illi, qui ſuſpendio necati ſunt, ſepeliri ſolent. *Artemidorus lib. 11. cap. 8.* eleganter: *Fulguriti non transferuntur in alium locum, ſed ubicunque fulmine occupati, ibi & ſepeliuntur.* Quorſum pertinet illud *Quintiliani declam. 264. Quo quis loco fulmine ictus fuerit, eodem ſepeliatur*; plura qui deſiderat, evolvat *Joh. Kirchmann. de Funeribus Romanor. lib. 1.*

pag.

pag. mih. 16, 17. seqq. edit. Brunsvic. Ita *Capaneus*, quem *Athenienses* lapidibus necabant, murum descendens, quia à *Jove* putabatur occisus, *seorsim χωρὶς* sepeliebatur teste *Francisc. Rous Archaeolog. Attic. pag. m. 259.* Pari passu *proditores* insepulti relinquebantur; Ideò *Themistoclis* ossa, licèt Oraculum expressis mandaverit verbis, Athenas ferri non poterant, quia pactum cum Artaxerxe inierat, ut proderet patriam.

§. 3. Progredimur ad ipsum cremandi ritum, qui sequenti modo in actum traducebatur. Exstructâ pyrâ cadaver arcæ lapideæ impositum, igni tradebatur, juxta illud *Homeri Iliad. 24. vers. 792. Hectoris* funus describentis:

Ἐν δὲ, ait, πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν, ἐν δὲ
ἔβαλον πῦρ.

Pyraq; summa cadaver imposuerunt, injeceruntq; ignem.

Erat autem pyra illa strues lignorum ad comburendum cadaver parata. **An heap of wood made for the burning of a dead body/ a funeral fire** Glossar. *Rogum* ponit πυρὰν νεκρῶν. *Scholiastes Euripidis* in *Hecuba*: Πυρὰ τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ νεκρῷ ἁπτόμενον.

Pindar.

Pindar 3. Pyth. τεῖχος ξύλινον appellat. conf. plur. *Martin. Lexic. Etymolog in voce rog.* Pyra hæc ex variis lignis composita erat. Interdum constabat ex ligno quercino, uti apud *Euripid. in Hercul. furent. vers. 241. seq.* ubi legimus κορμοὺς δρυὸς *quercuum truncos.* *Age alios ad Heliconem, alios ad vallem Parnassi.*

Τέμνειν ἄνωχθ' ἐλθόντας ὑλουργοὺς δρυὸς
Κορμούς. Ἐπειδὰν δ' εἰσκομισθῶσιν πόλει.
Ire & secare jubeo sylvestres quercuum
Truncos: Postquam in urbem intulerunt,
Βωμὸν πέριξ νήσαντες ἀμφήρη ξύλα
Ἐμπίπρατ' αὐτῶν, καὶ πυροῦτε σώματα
Circa aram cumulantes utrinq; constructa
ligna
Incendite ea & cremate corpora.

Ex his sanè patet, in funere filiorum *Herculis* pyram factam esse ex *lignis quercinis.* Interdum *olea* adhibebatur, uti *Sophocles Trachin. pag. m. 465. edit. Cantabrig.* testatur his verbis:

Πολλὴν μὲν ὕλην τῆς βαθυῤῥίζου δρυὸς
Κείραντα, πολλὸν δ' ἄρσεν' ἐκτεμόνθ' ὁμοῦ
Ἄγριον ἔλαιον, σῶμα τοὐμὸν ἐμβαλεῖν
Καὶ πευκίνης λαβόντα λαμπάδος σέλας
Πρῆσαι &c. i. e. *Dein;*

Deinde multis lignis quernis sectis, & de sylvestri olea pyra instructa oportet te virili animo corpus meum super imponere, Ac face picea subjecta, Incendere rogum. Interdum *pinus* uti *Athen. lib. 15.* refert, quæ tantùm in combustione virginum usurpata. *Virgilius lib. 4. Æneid.* varias lignorum species adfert ita canens:

At Regina pyrâ penetrali in sede sub auras
Erectâ ingenti tædis atq; ilice secta.

& *lib. 6. Æneid.*

Procumbunt piceæ, sonat icta securibus ilex
Fraxineæque trabes cuneis & fissile robur
Scinditur, advolvunt ingentes montibus ornos.

Si quis in mari naufragiô periisset, rogum è fragmentis carinæ struebant & cadaver comburebant, uti *Manilius lib. 4.* id affirmat:

– – ut corpus sepeliret naufragus ignis
Et collecta rogum facerent fragmenta carinæ.

Exuviis etiam hostium exstruebatur regibus mortuis pyra; quem ritum sepulturæ hodie quoque Barbari servare dicuntur. conf annot. *Johann. Veenhusen. in Stat. pag. m. 770. edit:*

edit. Lugd. Batav. 1671. Ligna pyræ rudia & impolita esse oportebat, quæ lex autem exolevit, uti ex *Plinio* cognoscimus, qui *lib. 35. cap. 7.* pictos ait esse rogos; non autem nisi affabrè polita ligna picturis exornari solita esse, probabile est.

§. 4. Præterea *pyras* quoque *Cupresso* cingi solitas, ut fœtorem cadaverum, jucunditate sui odoris comprimerent, autor *Varro* apud *Servium in lib. 6. Æneid.* his verbis: *Varro dicit Pyras ideò Cupresso circumdari solitas propter gravem ustrinæ odorem, ne eo offendatur populi circumolentis corona: quæ tam diu stabat respondens fletibus Præficæ, hoc est, planctuum Principis, quamdiu consumto cadavere & collectis cineribus dicebat notissimum verbum ILICET, quod ire licet significat.* *Virgilii* locus hic est:

Ingentem struxêre pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante cupressos
Constituunt

Statius lib. 4. Thebaid.

– – superat tamen agger in arvis
Pineus, hunc juxta cumulo minor ara profunda

Erigitur Cereri frondes atque omne cupressus
Intexit plorata latus.

Eadem opinor de causa *Calanus Indus* è lignis odoriferis, ut cedro, thyo, cupresso, myrrho & lauro pyram paravit, in eaque se ultro combussit, ut tradit *Ælianus lib. 5. var. histor. cap. 6. pag. m. 313. edit. Argentin.* 1685. Ἐγεγένητο μὲν ἡ πυρὰ ἐν τῷ καλλίστῳ προαστείῳ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἦν τὰ ξύλα αὖα καὶ πρὸς εὐωδίαν εὖ μάλα ἐπίλεκτα, κέδρου, καὶ θύου καὶ κυπαρίττου καὶ μυρσίνης καὶ δάφνης. id est, Extructa & apparata pyra in Callisto suburbio Babylonis ex lignis aridis & ad provocandam bonam fragrantiam delectissimis *cedro, thyo, cupresso, myrto & lauro.* confer. *Doughtæi analect. Sacr. part. 1 pag. m. 196, 197.* ubi plura. De forma pyrarum dicendum aliquid hic venit, quod in *aræ* modum exstructa fuerit, seu ut *Xiphil. in Severo* forma triangulari & instar turris. vid. *J. Kirchman de Funer. Romanor. lib. 3. pag. m. 319.* Quoad *quantitatem*, modò *altiores*, modò *humiliores* erant; tenuioribus parvi, Superioribus alti rogi construebantur.

§. 5. Omnia cùm fecissent, quæ ad rogum

gum comburendum necessaria essent, mortui sanguine proximus incedebat teste *Xiphil. in Sever. de ejus funere*, cui adstipulatur *Appian. lib. 1* ἐμφυλ. Rogô incensô, id quod vultu & capitibus aversis fiebat teste *Virgil. lib. 6. Æneid.* ventos optabant, teste *Francisc. Rous in Archæol. Attic. lib. 5. cap. 29. pag. mih. 262.* **All the while it was burning / the mourners stood round about Bonefire / and prayed to the winds to blow.** qui flammam ardentiorem suscitarent, alerentque, ut ita cadaver rogo impositum facilius citiusque absumeretur. Unde *Achilles* apud *Homerum* in combustione *Patrocli* ventos invocabat *Iliad. 23.*

Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς δοιοῖς ἠρᾶτ' ἀνέμοισι
Βορέῃ καὶ Ζεφύρῳ, καὶ ὑπέσχετο ἱερὰ καλὰ
Πολλὰ δὲ καὶ σπένδων χρυσέῳ δέπαϊ λιτάνευεν
Ἐλθέμεν, ὄφρα τάχιστα πυρὶ φλεγέθοιατο νεκρὸν
Ὕλη τ' ἐσσεύοιτο καήμεναι. i. e.

ex versione *Sebast. Castalionis fol. m. 265.*

Tunc rursus alia cogitavit pedibus valens
divus Achilles
Stans seorsim à pyra duos oravit ventos

Boream & Zephyrum & promisit sacra pulchra:
Multaque & libans aureo calice, supplicabat
Ut venirent, ut citissimè igne comburerent cadaver
Lignumq; festinaret ardere.

Et *Propert. Eleg. ad Cynth. lib. 4.*
Cur ventos non ipse rogis ingrate petisti?

& *Herodian. lib. 4.* Dein imposito in medium, mactatisque omne genus animalibus subjecit ignem, phialamque manu tenens, vinumque libans, VENTOS PRECATUR. conf. *Plutarch. in fun. Syllæ.* Hos si impetrarent, ut quàm citissimè ignem sufflarent & cadaver comburerent, id omen excellentissimum habebatur.

§. *6.* Funere in pyram collocato, milites atque omnes, qui exequias venerant solenni ritu rogum *ter* ambire, & hoc modo affectum suum erga defunctum ostendere solebant. Cujus ritus meminit *Homerus Iliad. 4.* conf. *Apoll. lib. 1. Argonautic.* imprimis autem de illo evolvendus *Kirchmannus de Funeribus Romanorum lib. 3. pag. m. 326. seqq.* ubi consuetudo & mos uberiùs explicatur.

Audia-

Audiamus *Jacob. Geuſ. in tract. de victim. human. pag. m. 110.* Antiqui rogum amici defuncti *ter* circuibant & luſtrabant, ſicut *Virgilius* in *Pallantis* exequiis de Trojanis teſtatur *Æneid. 11.* & non dubito, quin *circuire* ponatur pro *luſtrare.* vid. pag. 119. & 120. Antiquitus etiam varia pecudum & animalium genera ad rogum mactari in eumque conjici ſolebant, ac præſertim ea, quæ defunctis cariſſima fuiſſe conſtabat. Unde *Sophocles in Antigon.* ſub perſona *Creontis* jubet. *pag. m. 246. edit. Cantabrig.*

Ἐτεοκλέα μὲν ὃς πόλεως ὑπὲρ μάχων
Ὄλωλε τῆσδε πάντ᾽ ἀριστεύσας δορὶ,
Τάφῳ τε κρύψαι καὶ τὰ πάντ᾽ ἀφαγνίσαι
Ἃ τοῖς ἀρίστοις ἔρχεται κάτω νεκροῖς. i. e.

Ut Eteoclem, qui pro urbe pugnans
Interiit, rem fortiter gerens, ſepeliant
Et omnia ſimul obruant
Quæ claris adduntur mortuis.

Neque hic ritus *Homero* fuit incognitus: quandoquidem in funere Patrocli ovium, boum, equorum & canum mentionem facit *Iliad.* ψ *fol. mih. 264.* cujus verba cùm ſint prolixa, ex verſione *Sebaſtiani Caſtalionis* recenſebimus;

- *Multas autem pingues oves & errabundas camuras boves*
ante pyram excoriarunt & disposuerunt: Exq; omnibus
adipem accipiens, obtexit cadaver magnanimus Achilles
ad pedes à capite, circumq; excoriata corpora congregavit:
Imposuitq; mellis & olei amphoras
ad feretra inclinans. Quatuor autem procera cervice equos
Festinanter injecit pyra graviter suspirans.
Novem huic regi mensarii canes erant,
& quidem ex his injecit pyra duos jugulãs.

Confer. huc *Tiraquell. annot. ad Alexandrum ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. pag. m. 638. part. 1. edit. Lugd Batav. 1673.*

§. 7. Imò superstitio tantum excrevit, ut vivi homines, puta captivi vel servi ad rogum illustrium virorum mactati fuerint, putabant etenim, manes interemptorum quiescere & placari non posse, nisi cum iis in eodem rogo, quo eorum cadavera comburebantur, captivi immolati in holocaustum simul cremati essent. Hoc *Bacchus* in exequiis amici sui *Opheltis* ex vulnere mortui observâsse legitur

tur apud *Nonnum Dionys. lib XXXVII. In rogo verò medio sternebant mortuum, circa verò defunctum. Asterius Dictæus sublimem gladium extrahens:*

Ἰνδοῖς κυανέοις δυοκαίδεκα δειρotομήσας θῆκεν

Indos nigros duodecim capite truncans

Posuit ducens coronatim continuo succedente quodam ornatu

Imposuit verò mellis & unguenti amphoras. *Achilles* quoque *Græcorum* Dux in combustione cadaveris amici *Antilochi* idem fecit; teste *Philostrato* Juniore: Ὅτε, δὴ τὸν Ἀχιλλέα πυρὰν τε τῷ Ἀντιλόχῳ νῆσαι καὶ πολλὰ αὐτὴν σφάξαι τά τε ὅπλα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μέμνονος. Quando Achillem pyram Antilocho struxisse ajunt, multaque in ipsam mactasse, armaque Memnonis ad caput combussisse. Et idem *Achilles* in ultima conclamatione & funere dilectissimi *Patrocli. Hyginius fabul. 274. Quarto decimo Achilles Patroclo funebres* (ludos) *fecit, in quibus Ajax vicit lucta &c. demisso spectaculo eodem, Phrygas captivus duodecim in rogum Patrocli & equum & canem conjecit.* Adde *Libanium Sophistam Differt. Moral. 2.* De eo sic *Homerus Iliad.* ψ. *fol. 264.*

Δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς
Χαλκῷ δηϊόων.

Duodecim etiam Trojanorum magnanimorum fortes filios
Ferro mactans.

Attamen captivos *Trojanos* non combustos, sed ad favillam rogi *Patrocli* jugulatos fuisse testatur *Diclys Cretens. lib. 3. bell. Trojan.* Dein captivos omnes (duodecim à *Diomede*, quadraginta ab *Ajace* captos) *uti quem* ceperant in ordine *Achilli* offerunt; Isque vino sopita jam favilla reliquias (*Patrocli* Socii) in urnam collegerat: decretum quippe animo gerebat secum, in Patrium solum uti adveheret, vel si fortuna in se casum mutaret, una eademque sepultura cum charissimo sibi omnium contegi. Itaque eos, qui oblati erant (captivos) deduci ad bustum, una etiam *Priami* filios (*Isum* & *Evandrum*) ibique seorsim aliquantulum à favilla jugulari jubet, scil. inferius *Patrocli* manibus; ac mox Regulos canibus dilaniandos jacit. Captivorum sanguine & imolatione ipsi etiam *Græci* ipsius *Achillis* manes & rogum satiârunt & honorârunt, cùm vitâ excessisset. *Cointhus Smyrnæus lib. 3.*

Πολ-

— — Πολλοῖς δὲ ἐφύπερθε βάλοντο
Τρώων δηώσαντες ὁμῶς περικαλλέας υἱάς
Nec paucos superinjiciunt
Una Troum forma insignes natos, quos obtruncaverant
Adjiciunt etiam oves, & porcos onustos pinguedine
Porrò Myrmidones, ubi vasti corporis
Regem ignis funestus consumserat,
Ultimum post alios, qui necati erant in mortui honorem
Equos, virosq; & quæcunque alia lachrymantes
Achivi ex thesauris deprompta angusto cadaveri adjecerant
Tandem Pyram vino restrinxerunt.

Sed de his sacrificiis alibi tractabitur; Quare ad alios nos conferimus ritus. Cùm scil. omnia igne consumta essent, sanguine conjuncti ignem seu pyram *nigro* extinguebant *vino* uti *Homerus* dicit *Iliad.* 24.

Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος. i. e.
Primum quidem pyram extinxerunt nigro vino
Totam quantum occupârat ignis robur

Cointhus pariter *Smyrn. lib. 5. v. 651.*

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ δέμας ἠΰ κατήνυσε πῦρ ἀΐδηλον
Δὴ τότε πυρκαϊὴν οἴνῳ σβέσαν

Caterùm ubi grande corpus (Ajacis) *ignis funestus consumsisset.*
Tandem rogum vinô restrinxerunt.

§. 8. Rogô extinctô cinerem colligebant & ossa, quod munus propriè *ossilegium* dicitur, & mulieribus & aliis. propinquis commune erat teste *Francis. Rous in Archaolog. Attic. lib. 5. cap. 19. pag. m. 263.*
Hæc lavabant aquâ & in urnas χύτρας indebant, lacte, aliisque odoribus, imò etiam lacrymis irrigabant & linteo involvebant, postquam adipe porcino unxissent, & arcæ includebant, quam θήκην aut πύελον aut σορὸν vocabant Græci. *Homerus Iliad. 24.* ubi sepulturam Hectoris prosequitur, ita canit:

Ὀστέα λευκὰ λέγοντο κασίγνητοί θ᾽ ἕταροί τε
Μυρόμενοι, θαλερὸν δὲ κατείβετο δάκρυ παρειῶν,
Καὶ τάγε χρυσείην ἐς λάρνακα θῆκαν ἑλόντες
Πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν.
Αἶψα δ᾽ ἄρ᾽ ἐς κοίλην κάπετον θέσαν αὐτὰρ ὕπερθε
Πυκνοῖσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισι
Ῥίμφα δὲ σῆμ᾽ ἔχεαν — — —
Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον i. e. *Ossa*

Ossa alba collegerunt fratres sociiq;
Lugentes: calidæ autem manabant lacrymæ per genas:
Atq; illa auream in urnam posuerunt sumentes.
Purpureis peplis obtegentes mollibus
Mox autem in concavam fossam posuerunt & densos
Desuper lapides straverunt magnos
Celeriter autem tumulum fuderunt — —
Aggesto autem tumulo redierunt.

Pariter & *Odyss 24. v. 71.* ait:

Αὐτὰρ ἐπεὶ δή σε φλὸξ ἤνυσεν ἡφαίστοιο
Ἠῶθεν δή τοι λέγομεν λεύκ' ὀστε' Ἀχιλλεῦ
Οἴνῳ ἐν ἀκρήτῳ καὶ ἀλείφατι. Δῶκε δὲ μήτηρ
Χρύσεον ἀμφιφορῆα.
Ἐν τῷ τοι κεῖται λεύκ' ὀστέα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ. *v. 76.*
Ἀμφ' αὐτοῖσι δ' ἔπειτα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον. *v. 80.*
Χεύαμεν id est

At postquam flamma te penitus absumsit Vulcani,
Manè tua collegimus alba ossa, ô Achilles,
Vino in puro & unguento. Dedit autem mater

Auream amphorum. — —
In hac tibi jacent alba ossa illustris Achilles
Circum has reliquias verò postea magnum
& praclarum sepulcrum
Fudimus.

§. 9. Ex his sanè liquet, cineres & ossa non modò collecta, sed etiam vasculis inclusa fuisse, quæ Græcis ὀςοθῆκαι vel ὀςυχεῖα dicebantur. *Urna* itaque hæ pro cujuscunque conditione & facultatibus erant vel viles vel pretiosæ. De *aureis urnis* jam aliquid dictum, & legi hîc meretur *Johann. Kirchmann. lib. 3. de Funeribus Romanor. pag. m. 367. edit. Brunsv. Cointhus Smyrn. lib. 5. vers. 652.* de Ajacis sepultura agens: inquit: — — ὀςέα αὐτῦ

Χηλῷ ἐνὶ χρυσέη θῆκαν — —

Reliquias autem Herois in urna aurea condiderunt. De argentea autem lib. 3. ℣. 726. his verbis tractat:

— — ὀςέα πάντα περὶ ςενάχοντες ἑταῖροι
Ἄλλεγον ἐς χηλὸν πολυχανδέα τε, βειαρήντε
Ἀργυρέην χρυσῷ δὲ διαυγὲι πᾶσιν ἐκέκαςο i.e.
Ossa autem illius omnia, cum gemitu amici collegerunt in urnam capacem & ponderosam ex argento conflatam, qua fulgido auro tota insi-

insignita erat. *Æneæ* meminit *Virgil.lib.* 6. *Æneid.* Sequitur *Marmorea. Xiphil. inSever.* Denique *fictilium* urnarum meminit *Propert. lib. 11. Eleg 12.* vid. *Kirchmann. de Funeribus Romanor. lib. 3. pag. m. 368. seq. Pfeiffer. antiq. Græc. lib. 4. c. 49. p. 745. seq.* Notatu digna sunt verba Angli doctissimi *Francisc. Rous Archæol. Attic. lib. 5. cap. 29.* The vessel whatsoever it was/is in Lychophron called κρωσσὸς as if it were a pot: and in Moschus χρύσειος κρωσσὸς as if were wont to be gilded. And in Plutarch in Num. λίθινος σορὸς as if were wont to te stone/ methinks it may be called a coffin/ for i read it was usually made of wood viz. Of Cedar/ which is longest a rotting and is therefore called νεκρῶν ζωὴ the life of the dead. Vocabulum itaq; κέδρος probat ex hac materia factas esse urnas, quod declarant verba *Admeti* apud *Euripid. Alcest. v. 365.* qui cum uxore in eodem sepulcro quiescere desiderat his verbis:

Ἐν ταῖσιν αὐταῖς γάρ μ' ἐπισκήψω κέδροις
Σοὶ τούς δὲ θεῖναι πλευράς – – – i.e.

ex versione *Philip. Melancht. pag. m. 344.*

Faciam

Faciam testamentum, ut in eodem feretro mea latera ponam juxta. Ita urnam χρωσσὸν dictam fuisse, affirmat *Cl. Salmasius in exercit. Plin. fol m. 847.* his verbis. Urna propriè erat, in qua cineres & reliquiæ corporum combustorum reponebantur, κάλπην Græci vocant & ὑδρίαν & κρωσσόν. Grammatici κρωσσὸν exponunt ὑδρίαν, λήκυθον, στάμνον. *Africanus* in *Cestis*, capite περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν urnam vertit κάδον. Hanc urnam, in quam reliquiæ condebantur, veteres coronabant. Quo exemplo *Plutarchus* memorat *Marcelli* cadaver combustum fuisse conditum urnâ argenteâ, cui circumdata fuit aurea corona. Urna aurea, in qua conditæ erant reliquiæ *Demetrii* fuit circumdata coronis. Additque *Plutarchus in Demetr.* hæc verba: Ἐις δὲ Κόρινθον τοῦ στόλου καταπλέοντος, ἥτε κάλπις ἐκ πρύμνης περιφανὴς ἑωρᾶτο, πορφύρᾳ βασιλικῇ καὶ διαδήματι κεκοσμημένη: *At in Corinthum navigante, urna è prora præfulgens conspiciebatur purpura regia & diademate ornata.*

§. 10. Eorum autem, qui extra patriam peregrino solo morerentur, ossa in patriam reportari solita etiam insuper testatur *Suidas*

ex *Homero* in voce *πύσω* his usus verbis: *πύσει, σήψει Ὅμηρος*

— — Σέο δὲ ὀστέα πύσει ἄρουρα
Κειμένου ἐν τροίῃ i. e.
— — *Tua verò ossa putrefaciet terra*
In agro Trojano.

Sic etiam de iis, qui extra patriam bello erant interfecti scribit *Thucydid. lib. 2 bell. Pelopon.* Pari modo *Francisc. Rous in Archaeol. Attic. pag. mih. 263.* **If the party were burnt in a forraigne Countrey / his bones or his ashes were carried home in the coffin/and pompously shewed and adorned with garlands in every place they came to /** juxta illud *Ovidii:*

Ossa tamen facito parvâ referantur in urna
Sic ego non etiam mortuus exul ero.

Referri autem & huc illud potest, quod filii super sepulchris parentum sese circumegerint, crematisque parentibus defunctis, cùm primum *os* reperirent, mortuum divinam consecutam naturam dixerint. uti *Plutarch. cap. 46.* testatur. Si ad quadrivium pervenissent, tunc affines & cognati *Compitalia* cele-

celebrabant. de Compital. vid. *Stuck. lib. de Sacrif. Gentil. Francisc. Rous Archaeolog. Attic. lib. 5. cap. 29. pag. m. 264.*

CAPUT XIV.

De DONARIIS IN ROGUM CONJECTIS.

§. I.

MUnera dabant propinqui mortuis, quæ vel animata vel inanimata erant, & Græcis Δῶρα frequentissimè dicuntur. *Xiphilino* Ἐντάφια. Hujus autem generis fuerunt (1) *vestimenta* teste *Euripide in Rhes. Act. 5.*

Καὶ νῦν ἕτοιμος τῷ δὲ τεῦξαι τάφον
Καὶ συμπυρῶσαι μυρίων πέπλων χλιδήν. i. e.
Quin jam paratus sum ut illi sepulcrum statuam
Simulq; vestes pretiosas cremem.

Virgil. lib. 6. Æneid. ita canit de hoc ritu:

Tum geminas vestes ostroque auroque rigentes
Extulit Æneas.

Et

Et loquitur hîc & alibi ex more Romanis ſatis familiari, quem & in funeratione C. Cæſaris, ſicut rem geſtam narrat *Sueton. c. 84.* obſervârunt. de quo *Joh. Kirchman. cap. 5. lib. 3. pag. mih. 339 ſeqq. edit. Brunſvic.* videndus. Ex parte verò Græcorum ſufficiat vel illud *Luciani in Philopſeud.* Ἐδήλωσα δ' οἷς περὶ αὐτὴν ἔπραξα, ὅπως ἠγάπησα, οὐ ζῶσαν μόνον, ἀλλὰ ἐπεὶ καὶ ἀπέθανε, τόν τε κόσμον ἅπαντα συγκατακαύσας, καὶ τὴν ἐσθῆτα — — *declaravi his rebus, quas in eam* (uxorem) *feci, quomodo dilexerim, non modò dum viveret, verum etiam poſtquam fato functa eſt, mundum ejus univerſum, veſtemq; qua dum viveret delectabatur in rogum ejus injiciens.* Præter veſtes etiam (2) *arma* ac varia ornamenta, quibus defunctus in vita erat uſus in pyram conjecta fuiſſe reperio apud *Feithium in antiquit. Homer. lib. 1. pag. m. 73.* aliosq;. Sic in *Homer. Iliad. 6.* legimus, quomodo *Achilles* Thebarum Regem *Eëtionem* à ſe bello interfectum hoc modo terræ mandaverit. Et *Elpenor* petit ab *Ulyſſe Odyſſ. XI. fol. mih. 98. ex edit Caſtal.* Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν ὅσσα μοί ἐστιν i.e. *Sed me comburere cum armis quæcunque mihi ſunt.* confer. *Chry-*

Chryſanth. Solar. Pentateuch. mortuor. lib. 4. (3) Odores in rogum conjectos fuiſſe, pluribus teſtimoniis probat *Joh. Kirchman. lib. 3. de Funeribus Romanor. pag. m. 345. ſeq.* Ut igitur quædam addamus teſtimonia è Græcis, audiamus *Arrianum* in funere *Calani* Sophiſtæ Indici loquentem: Οἱ δὲ καὶ πομπήν τινα προπομπεῦσαι, καὶ αὐτῷ λέγουσιν ἵππους τε καὶ ἄνδρας, τοὺς μὲν ὡπλισμένους, τοὺς δὲ θυμιάματα – – *Sunt qui aſſerunt, pompam etiam ab Alexandro præmiſſam fuiſſe, equosque & viros, alios quidem armatos, alios varii generis odoramenta in rogum congeſſiſſe; alii pocula aurea & argentea, atque adeò veſtem regiam illatam affirmant.* conf. *Joſèph. lib. 1. c. 21. de Bello Judaico, de funeratione Herodis.* Audiamus etiam *Don Philip. Picinell. lumi rifleſſ part. 2. fol. m. 297. n. 509.* qui hæc profert: *Gl' Imperatori Pertinace e ſevero conſimile grandezza furono ſepolti; Imperoche a loro fu teſſuto un ſuperbo rogo in ſembianza di tabernacolo, ed il cadavero entro un piu picciolo tabernacolo fù ripoſto, ſu'l quale, conre dice Erodiano lib. 4. aromata & ſuffimenta omnis generis, fructus, herbas, ſuccosq; omnes odoratos conquirunt,*

runt, atque accuratim effundunt. conf. *Virgil. lib. Æneid v. 220. Stat. lib. 5. Sylv. de funere Priscill. Plutarch.* de cadavere *Sillæ* loquens in hæc prorumpit verba: *Eum vi tantâ aromatum fuisse à fæminis cumulatum, & ducentis ferculis, simulacrum ipsius Syllæ grande fictum fuerit, fictum etiam Lictoris ex pretioso thure & cinnamomo.*

§. 2. Et ut brevibus multa dicamus in pyram potentiorum ac ditiorum omnia pretiosa & cariſſima congerebantur ac projiciebantur, utpote bene contextæ vestes, quibus in vita defuncti utebantur, aurum, argentum, ebur, electrum, imò & animalia. *Cointus Smyrn. lib. 5. v. 616.* ubi *Ajacis* funus describit: *Et tunc*, ait, *è montibus Idæis multum materiæ detulerunt juvenes, & undiq; circa cadaver aggesserunt. Primum igitur multa circa eum ligna posuerunt, deinde oves & bene contextas vestes, eximiaq; boum genera. Ad hæc citissimis pedibus exultantes equos, aurumque lucidum & arma innumera virorum. Quæ trucidatis quondam vir illustris detraxerat. Et post hæc Electrum trans lucidum, quod ajunt esse naturam Solis omnium linguarum homines lustrantis lacrymam,*

crymam, quam super extincto Phaëtonte *fuderunt Lugentes apud magni* Eridani *amnem. Et hanc Sol in honorem filii immortalem transmutans Electrum fecit, rem inter homines pretiosam. Quale tunc spatioso rogo superinjecerunt Argivi, ut praclarum virum (ita) honorarent Ajacem. Apposuerunt etiam ipsi magnis cum suspiriis pretiosum ebur & argentum, ex obscuris terra visceribus effossum. Nec non amphoras adipe refertas, cateraque omnia, qua magnifica sunt, & splendidas opes augent. Tandem vim rapidi ignis subdiderunt.* Similiter *lib.3. in descript.* funeris *Achillis v.672. pag. 271.* dicit: *Pelida cadaver igni tradiderunt, magna congesta strue lignorum: quibus ad ipsum advehendis ex monte Idæo, omnes simul laborabant; cum instigantes illos Atrida emisissent, copiosam allatam materiam, ut statim casi Achillis cadaver cremaretur. Arma igitur plurima rogo accumulant interfectorum juvenum: nec paucos superinjiciunt unà Troum formâ insignes natos, quos obtruncaverant. Adjiciunt etiam oves & porcos onustos pinguedine. Vestes praterea innumeras ex capsis adferunt plorantes ancillæ,*

le, omniaque pyra desuper immittunt. Aurum denique & succinum coacervant — — Hinc multas amphoras adipe plenas affundunt. Alias insuper rogo apponunt melle refertas & vino suavissimo, cujus dulce merum nectaris odorem referebat. Aliaq; multa addunt fragrantia, usque ad demirationem hominum; Quae tellus producit & quae mare divinum eximia. Nec rarò hoc in Testamentis cavebant, ut vestes simul pretiosiores, quibus dum viverent, utebantur, in rogum conjicerentur. Quâ de re insignis exstat locus apud *Lucian. in Nigrino pag. 63.* Γελᾷν προσήχθην, ὅτι καὶ συγκαλορύττειν ἑαυτοῖς ἀξιοῦσι τὰς ἀμαθίας καὶ τὴν ἀναλγησίαν ἔγγραφον ὁμολογοῦσιν, οἱ μὲν ἐσθῆτας ἑαυτοῖς κελεύοντες, συγκαταφλέγεσθαι τῶν παρὰ τὸν βίον τιμίων. Οἱ δὲ καὶ παραμένειν τινὰς οἰκέτας τοῖς τάφοις, ἔνιοι καὶ στέφειν τὰς στήλας ἄνθεσι ἔτι καὶ παρὰ τὴν τελευτὴν διαμένοντες. *Risu prosequi coactus sum, quod & secum sepeliri ignorantiam suam velle eos ajebat, & stultitiam apertè scripto etiam testari, dum alii vestes, quibus in vita pretiosioribus usi sunt, comburere eodem rogo secum mandant: Alii autem & servos certos ad sepulcra stare, rursus alii cippos*

pos sive columnas coronari sertis præcipiunt, stolidi videlicet etiam in ipsa morte manentes. Quas tamen funebres expiationes submovit *Lycurgus*, nec concessit, ut quicquam unà cum cadavere sepeliretur, aut combureretur, quemadmodum testatur *Plutarchus in vita Lycurgi pag. 56.* his verbis: *Deinde prohibuit, quicquam cum corpore condi, sed puniceo amiculo & foliis oleaginis cadaver involvebat.* Coërcuit etiam quodam modo *Solon*, Sic enim de eodem *Plutarchus in vita ejus* scribit: *Parentare bove interdixit, vel amplius tres vestes cum mortuo condere.*

§. 3. Ita etiam apud *Longum in Pastoral. lib. 1. Dorconi* pastori demortuo amici circa ejus tumulum σύριγγας πολλὰς κατέκλασαν tibias multas fregerunt, cùm in vita egregius fuisset tibicen. De hoc ritu consulatur *Lucian. in Nigrin. pag. 63. Tibull. lib II. Eleg. 2. Stat. lib. 3. Sylvar. lib. 6. Thebaid.* Sic *veteres* prioribus temporibus ac feriam vini in proximorum atque amicorum flagrantem rogum infuderunt, ut hoc liquore & MANIBUS satisfieret. Probant *Festus* in respersum vinum, *Lucian. de Luctu pag. 793. Euripid. in Electra* dicit ἀνοπτὸν ἄχνην vini

spu-

ſpumam. Seneca in Oedip. *fudit Bacchum manu* Unde illuſtratur *Statius*, qui his verbis fortè de hoc ritu & vino loquitur. *Thebaid. lib. 6 pag. m. 521.*

Inſtant flammis multoq; ſoporant
Imbre rogum

Et rurſus *lib 7.*

Vina ſolo fundens cinerem placabat Adraſtus.

§. 4. In præcedente capite mentionem fecimus etiam hominum, qui ſimul cum cadavere in pyra combuſti fuerunt, quorum ſanguis infuſus, quippe *Inferiarum* vices etiam captiva Trojana *Polyxena Priami* filia explevit, cùm ad buſtum *Achillis* à *Pyrro* immolata, ut & MANES ejus virgineo cruore placarentur, & *Græcis* optatus in patriam ejus morte ſterneretur, ſicut teſtantur *Dares Phrygius de excidio Trojano, pag. mih. 157. Cointhus Smyrnæus lib. 14.* Et ita loquitur *Tryphiodorus de Trojæ* excidio: Οἱ δὲ πολυξείνης ἐπιτύμβιον αἷμα χέοντο μῆνιν ἱλασσόμενοι τεθνειότες Αἰακίδαο. *Ipſi verò Græci Polyxenes ſanguinem fundentes ad ſepulcrum Achillis Iram placantes erant mortui Æacidæ.* Euripides conſentit & idem affirmat in *Troad.*

Τέθ-

Τέθνηκε σοι παῖς πρὸς τάφῳ πολυξένῃ
Σφαγεῖς' Ἀχιλλέως, δῶρον ἀψύχῳ νεκρῷ
Mortua est tibi filia Polyxena ad tumulum
Achillis mactata, munus exanimi cadaveri

Ovidius lib. 13.

Placet Achilleos mactata Polyxena manes
Dixit.

Euripides in Hecuba:

Ἐσόψει χειρὸς ἀναρπασθὰν
Σᾶς ἀπολαιμότομον τ' ἀΐδᾳ
Πᾶς ὑποπεμπομέναν σκότον. i. e.
Videbis manu abreptam (Polyxenam)
Tua, decollatamq; Plutoni
Terra missam sub tenebras.

Quod ad *Achillis* sepulcrum fuerit à Græcis deducta, docet *Smyrnaus lib. XIV.* Sacrificus autem, sive hujus sacrificii Præfectus *Pyrrhus Achillis filius* destinatus est. Idem *Euripides in Hecuba* docet:

Θύμαλος δ' ἐπιστάτης
Ἱερεύς τ' ἐπέστη τῷδε, παῖς Ἀχιλλέως
Sacrificii verò Præfectus (Polyxena)
Sacerdosq; statutus est hujus filius Achillis.

Cosmæ Mechanicus in Pyrrhum volentem jugulare Polyxenam, idem docet:

Πύῤῥος

Πύῤῥος ἐγὼ σπεύδω δὲ πατρὸς χάειν ἡ δὲ κυνῶπις
Παλλάδα κικλήσει γνωτὸν ἔχουσα Πάριν. i.e.

Pyrrhus ego: festino autem Patris nomine: illa verò impudens
Palladem inclamat, fratrem habens Paridem

Quod autem *Polyxena* viriliter intrepidéq; & honestè obierit, docet *Ovid. Metamorphos. lib. 13.*

Populus, lacrymas, quas illa tenebat
Non tenet. Ipse etiam flens invitusq; sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro

Et iterum:

Illa super terram defecto poplite labens
Pertulit intrepidos ad facta novissima vultus
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas
Cùm caderet, castique decus servare pudoris.

Agathiæ in perdicem à fele devoratam carmen hinc intelligitur:

Ου σὲ φίλη πέρδιξ φθιμένην ἀγέρρων ξάτω
Ἀλλ' ἐπὶ σοὶ κνέω τὴν αἴθην ἀντιβίην

Ψυχὴ γὰρ σέο μᾶλλον ὀρίνεται, εἴσοκε ῥέξω
Ὅσσ' ἐπ' Ἀχιλλῆος Πύῤῥος ἔρεξε τάφῳ.
Non te amica perdix mortuam sine munere relinquam,
Sed ob Te occidam tuum hostem,
Anima verò tua magis turbatur, donec fecero
Quæcunq; in Achillis Pyrrhus fecit tumulo.

§. 5. Causam hujus cruenti sacrificii *Calchanti* Sacerdoti adscribit *Libanus* Sophista in Achill. Sed *Dictys* Cretensis *lib. 5. de Bello Trojano Ulyssi* illud affingit. *Deiu Polyxena*, suadente *Ulysse*, per *Neoptolemum Achillis* inferias missa. *Hyginus fabul. 110.* scribit, ex *Achillis* sepulcro vocem fuisse emissam, quæ prædæ partem sibi postularet. Ad quod *Danai Polyxenam* formosissimam virginem ab *Achille* adamatam immolaverunt, ut ita morte suâ *Achilli* desponsata ei in campis Elysiis ut uxor adhæreret & comitaretur. Unde intelligitur, quare *Euripides in Hecuba* Polyxenam vocavit.

Τύμβῳ φίλον πρόσφαγμα
Tumulo Achillis charam victimam.

Senec

Senec. *Trag. Troas pag. 339. Act. 11.* idem annuit: *Non parvo luet*

Iras Achillis Græcia; at magno luet

Desponsa nostris cineribus Polyxena

Pyrrhi manu mactetur, & tumulum riget

Conferantur *Senec. pag. 342. & 345. in Troad. Act. 4. pag. 367. Coint. Smyrn. lib 13. Auson. Epitaph. Hero. XXVI.* Adde *Liban. Progymnasf. Quintil. Instit. Orat. lib. 6 c. 2. Strabon. lib. 10.* aliosque qui crudelis hujus Polyxenæ immolationis & mactationis meminerunt. *Æneas* etiam *Pallantis* amici bello perempti rogum captivis Juvenibus cumulavit, & illi humani sanguinis inferiis & libatione ultimum VALE acclamavit, *Virgil. lib. 10. Æneid.*

— — — Sulmone creatos

Quattuor hic juvenes, tandem quos educat Ufens

Viventes rapit, inferias quos immolet umbris

Captivoque rogi perfundat sanguine flammas.

Usitatum Græcis fundere humanum sanguinem ad sepulcra mortuorum, placandis illorum manibus. Illustris est *Tertulliani*

locus hâc de re: *Olim, quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum erat, captivos, vel malo ingenio servos mercati, in exequiis immolabant.* Indè ergo *Homerus* juvenes duodecim mactat, *Virgil.* *octo*, uterque in funere, Græcus *Patrocli*, Latinus *Pallantis*. In *Heliod. lib. 9. & 10. hist. Æthiop.* magna est moris hujus mentio de juvenibus, qui servati in bello ad mactationem. De *Gallis Diodor. lib. 5.* Utuntur captivis, tanquam hostiis ad Deorum victimas. *Sueton. August. cap. 15.* Scribunt quidam trecentos ex deditiis electos utriusque ordinis ad aram DIVO JULIO extructam Idib. Mart. hostiarum more mactatos. Et apud *Calab. lib. 3. in fun. Achill.* cujus verba in præcedenti capite adducta sunt. Conf. *Joh. Ludov. de la Cerd. Comment. in 10. Æneid fol. m. 488. edit. Lugdun 1617.*

§. 6. Jam vidimus, quod captivi simul cum illustribus viris, qui in bello occubuissent, eodem rogo concremati & sepulti fuerint. Nunc authores consulemus, qui nullâ quidem combustionis mentione factâ, tamen amicorum defunctorum umbris huma-

num

num captivorum aliorumque sanguinem profusum, oblatum & litatum esse affirmant. Eo modo intelligatur & illustretur *Pindarus Olymp. Odyss. 1. pag. 27.* de Pelopis exequiis loquens:

Νῦν δ' ἐν αἱμακυρίαις ἀγλααῖσι μέμικται,
Ἀλφεοῦ πάρῳ κλιθεὶς

Nunc autem in exequiis magnificis mixtus est, juxta Alphæi meatum reclinatus. & mox

Τύμβον ἀμφίπολον ἔχων πολυξενωτάτῳ
παρὰ βωμῷ.

Tumulum qui undique ambitur habens frequentissimam
Hospitibus ad aram.

Johannes Benedictus ad hæc verba ita commentatur: αἱμακυρίαι vel αἱμακορίαι authore *Scholiaste, Hesychio, Etymolog.* & *Corintho*, vox est *Boeotica*, quæ significat τὰ ἐναγίσματα vel ἐπιτάφια parentationes mortuorum, à nomine αἷμα sanguis & κορέω saturo, quod animæ defunctorum quasi sanguine saturentur. Moris enim erat in veterum superstitionibus, pro mortuorum animabus pecudes mactare, ipsarumque sanguine Deos inferos placare. Cujus opinioni reluctari nolumus, cùm notum sit, antiquorum in-

ferias quæ mortuorum umbris inferebantur, etiam ex victimarum Bestiarum sanguine constitisse, quo demortui tumulus & rogus perfundebatur, sicuti etiam *lactis*, *mellis* & *unguentorum liquoribus* juxta fidem *Apuleji lib. 8. Stat. Thebaid. lib. 6. Auson. Epitaph. carm. 36. Lucian. de Luctu.* Sed commodè etiam hic *Pindari* locus ad humani sanguinis libationem & inferias trahi potest. Nam sicut *Aretius* scribit in Hæmacuria festo apud Peloponesios Juvenes Græci se quotannis ad *Pelopis* sepulcrum usque adeò flagris cædere consueverunt, ut cruore suo *Pelopis* tumulum irrorarent; Unde hoc festum ab *αἷμα* sanguis & *κοῦρος* Juvenis HÆMACURIA vocabatur. De victimarum sanguine mortuis libato ita etiam *Virgil. lib. 3. Æneid.*

Inferimus tepido spumantia cymbia lacte
Sanguinis & sacri pateras.

Mercenarii ita milites, qui contra *Carthaginenses* rebellaverant, Ducis sui *Spendii* cadaver captivorum nobilissimorum ex Carthaginensibus sanguine consperserunt & expiarunt & his humanis victimis morti & MANIBUS ejus parentarunt, *Polyb. lib. 1. hist.* teste,

teste, cujus verba Latinis recensemus, quia prolixiora. *Post hæc Spendium* (Mercenariorum Ducem) *& reliquos captivos muris admotos in hostium conspectu crucibus affigunt* (Carthaginenses) *Matho verò alter Dux animadversâ Hannibalis negligentiâ & nimiâ confidentiâ, munitiones illius adortus, multos Pœnorum occidit: castris excedere omnes compellit. Capta est omnis castrensis* (supellex) *captus etiam Dux ipse Hannibal: quem ilicò ad Spendii crucem adductum post acerbos cruciatus, deposito Spendii cadavere, vivum eum eidem infelici ligno affixerunt: mactatis circa Spendii corpus triginta ex Nobilissimis Carthaginensium.* Ad hunc ritum etiam trahi *Lycophronis* verba possunt in *Cassandra*

— — ἔν τε δαιτὶ καὶ θυηλυσίαις
Λοιβαῖσι μειλίσσωσιν ἀστεργῆ κέρων.

Dape atque inferio libamine
Mactare conabuntur immitem Crepum.

CAPUT XV.

De

TUMULIS ET INSCRIPTIONIBUS.

§. 1.

TUmulum quod concernit, variis modis accipiebatur. *Tumulus* enim proprie est aggestæ terræ collectio, & tumor ejus est. Terrarum tumores autem in agrimensoriæ auctoribus pro terminis accipiuntur, quos & *Butuntinos* appellabant, quia apud *Butuntos* hujusmodi terræ tumuli sive tumores pro terminis haberentur. vid. *Clar. Salmas. Exercit. Plin. fol m. 62.* Ita etiam *Tumuli* aggeres sunt in *Nilo*, quæ Græcis χώματα dicuntur, quæ ad emittendas aquas aut avertendas fiebant. *Plinius* vocavit *cumulos*. Nam cumulus etiam σωρὸς γῆς. Tumulus quoque erat *scrobs*, in quam cadaver ponebant & aggesta desuper humo tumulabant. Unde bene Thomas de S. Quercu tumulus a little hill/ hillock/ an heap of earth: also a tomb/ a grave/ a sepulchre! Conf. *Martin. Lexic. Etymolog. in voce tumul.*

mul. Audiamus *Angl. Francisc. Rous in Archæolog. Attic. cap. 30. pag. m. 264.* ita loquentem: The peculiar place of buriall was usual chosen before they died / and markt with a black stone. And when they came to be buried / a heap of earth thrown upon a body/ περὶ ἱερὸν χῶμ' Ἀχελλεῖν τάφου saies Ulysses. h e. locus sepulturæ ante obitum eligebatur & atro lapide notabatur. Et cùm tempus sepulturæ advenisset, aggestâ humo cadaver tumulabatur. Ex his constat, quòd materia fuerit aut terra aut *cespes* teste *Virgil. lib. 3. Æneid. vers. 304. — — viridi quem cespite —* cui calculum addit *Tacit. lib. 1. Annal.* cujus verba hæc sunt: *Primum exstruendo tumulo cespitem & Cæsar posuit, gratissimo munere in defunctos.* Et *Prudent.* in *Peristeph. hymn. 4.*

Hoc colunt cives, velut ipsa membra
Cespes includat suus; & paterno
Servet amplectens tumulo beati
Martyris ossa.

Ubi notandum, illum loqui de honorario tumulo. Postea verò sepulcra honoratiorum videntur è lapidibus exstructa juxta formam

nostrorunt sepulchrorum. Nam *Theseus Herculi* referebat, quòd *Athenienses* cadavera honorare debeant — — λαινοισί τ' ἐξογκώμασι. Verùm sive terra sive lapides fuerint, elucescit, quòd desideraverint tumulos politos & ornatos, quantum fieri potuerit, habere, teste *Euripid in Alcest.* Τύμβον κατόψει ξεστὸν, *videbis tumulum politum.* Et iterum in *Helena* — — ἐπὶ ξεστῷ τάφῳ.

§. 2. Super illud χῶμα seu tumulum statuebatur *cippus* lapideus, qui nomen & elogium defuncti continebat: τὸ ἐλεγεῖον, quod est inscriptio monumentalis. Unde *elogium:* ut γραφεῖον, *graphium:* τοπεῖον, *topium:* ῥαφεῖον, *raphium:* & similia. Græci στήλην vocant *cippum,* qui imponebatur tumulo. Tumulus cum cippo ad memoriam defuncti imposito dicebatur μνῆμα, *Atticis* σῆμα, quod his versibus expressit summus Poëta: — — *ossaque nomen*
Hesperia in magna si qua est ea gloria signat.
Signanter locutus est ac σῆμα designavit. *Ovid.* tumulum nomen habentem dixit τὸ μνῆμα vel τὸ σῆμα. — tumulo quoque nomen habenti *Homer:*

Τύμβῳ τε στήλῃ τε, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Ad

Ad quem versum allusit *Virgil* certè in animo habuit ut & *Ovidius.* Tumulus nomen habens τύμβος καὶ στήλη vocatur. Aliàs tumulus sinè nomine τύμβος est nerus, qui στήλῃ caret. Monumentum propriè habet hominis nomen. *Symposius:*

Nomen habens hominis post ultima fata relinquor.

Non est autem μνῆμα nisi tumulus in cippo, vel columna nominis inscriptionem habens. *Glossæ: στήλη cippus, titulus.* Nam *titulus* propriè lapis inscriptus, vel ipsa lapidis inscriptio. Unde & lapis ita dictus. Elogium pro titulo sepulcri in *Culice Virgiliano* accipitur – – *tum fronte locatur Elogium*, τὸ ἐλεγεῖον. *Hesychius* ἐλεγεῖον, ἐπιτάφιον ποίημα. Non tantùm versibus scripta, sed quælibet ἐπιγραφὴ sepulchralis sic vocabatur, ut ex Auctoribus Græcis constat. Indè & pro elogio condemnati usurpatum, quem & *Titulum* dixêre, ut in condemnatione Domini nostri: ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος. Græci στήλην de sepulcri titulo propriè posuerunt. *Plutarchus* & *Ælianus* στήλην vocant & intelligunt cippum vel titulum sepulcri, ut apud Juvenal. – – *titulo res digna sepulcri.*

Sic στήλη etiam columella seu columna tumulo mortui imposita significat, quæ propriè μνῆμα dicta fuit vel μνημεῖον, quod ad memoriam defuncti poneretur. Erat itaque μνῆμα seu μνημεῖον cippus vel columna mortui tumulo imposita, in qua *elogium* ejus inscriptum visebatur, quod nomen, patriam, parentes, professionem, artem, ætatem, & mortis genus continebat. Quibus assensum præbet *Francisc. Rous Archæol. Attic. lib. 5. c. 31. pag. m. 265. edit. Oxoniens.* his verbis. On the stone which i mentioned/was written the name and condition of the party deceased/ꝛc. Such Epitaphs they called γνωρίσματα, because they made known the party.

§. 3. Ut autem hæc clariora pateant, ex probatissimis scriptoribus Epitaphia ejusmodi Græca huc adducemus, ubi hæc, quæ dicta sunt, legi poterunt. En Inscriptionem! ubi tantùm nominis & parentis mentio facta, quam nobis exhibet *Jacob. Sponius in Miscell. erudit. antiquit. fol. mih. 318. edit. Lugd. 1685.* Stat Juvenis palmam tenens;

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ
ΧΑΙΡΕ, i. e.

i. e. *Nicephorus, Nicephori, Vale. Pausanias lib. 2. Sicyoniorum* monumenta sic describit huic prorsus similia, cujus Græca verba ex citato *Sponio* Latinis citabimus verbis; *Ad hunc autem ferè modum suorum sepeliunt cadavera: corpus terrâ condunt, & lapidem basi extructâ columnas erigunt; inscribentes verò nihil aliud præter nomen, patris prætermisso nomine mortuum valere jubent.* Hîc tamen patris nomen. Hæc monumenta non solùm Sicyoniis sed & Atheniensibus usurpata, ut passim in marmoribus antiquis videre licebit;

Η ΠΟΤΕ ΚΥΔΙΟΩΣΑ ΖΑΝΘΑΙΣ ΕΠΙΚΡΑΤΟΣ ΕΘΕΙΡΑΙΣ
ΚΑΙ ΧΑΡΙΤΟΒΛΕΦΑΡΟΙΣ ΟΜΜΑΣΙ ΛΑΜΠΟΜΕΝΗ
ΧΙΟΝΕΙΟΙΣΙ ΕΥΠΡΕΠΟΥΣΑ ΠΡΟΣΩΠΟΙΣ Η ΔΕ ΠΑΡΕΙΑΙΣ
ΚΑΙ ΓΛΥΚΕΡΟΥ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΟΠΑ ΛΙΡΙΟΕΣΣΑΝ ΙΕΙΣΑ
ΧΕΙΛΕΣΙ ΠΟΡΦΥΡΕΟΙΣΙ ΕΛΕΦΑΝΤΙΝΕΩΝ ΔΙ ΟΔΟΝΤΩΝ
ΠΑΝΤΟΙΗΝ ΔΕ ΑΡΕΤΗΝ ΠΕΡΙ ΚΑΛΛΕΙ ΣΩΜΑ ΤΙΘΕΙΣΑ

ΗΝ ΤΕΚΕΝ ΕΥΤΥΧΙΔΗ ΣΘΕΝΑΡΩ ΚΙΛΙΚΙΣ ΧΑΡΙΤΩΠΙΣ
ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΑΕΤΗΣ ΤΡΥΦΕΡΑ ΤΗΔΕΝ ΧΘΟΝΙ ΚΕΙΤΑΙ
ΕΡΜΕΡΟΣ ΔΕ ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΙΟ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΜΗΤΕΡΟΣ
ΜΝΗΜ ΑΛΟΧΩ ΦΙΛΙΗ ΘΗΚΑΤΟ ΚΟΥΡΙΔΙΗ.

Id eſt:

Quæ quondam gloriabatur flavo ad medum capillitio,
Et oculis quorum palpebris inſidebant Gratiæ, collucens,
Nivea decorata facie & genis,
Et ex dulci ore vocem ſuavem mittens
Labiis purpureis per eburne s dentes.
Quæq; omnimodam virtutem præter pulchritudinem corpori ſuperaddiderat,
Quam peperit Eutychidæ Sthenaro Ciliciſſa Charitopis
Viginti quinque annorum Tryphera in *hac terra jacet:*
Hermerus *autem ex* Ariſtomacho *patre & matre genitus*
Monumentum conſorti cariſſimæ poſuit puellæ:

Ita etiam hæc inſcriptio:

ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΠΑΙΣ
ΣΤΩΙΚΟΣ
ΘΕΟΞΕΝΟΣ
ΕΝΤΑΥΘΑ
ΠΑΤΡΕΥΣ
ΑΛΛΑΤΑΝ
ΚΕΙΤΑΙΝΕΟΣ i. e.

Achillis Filius Stoicus Theoxenus Patrenſis hic, veruntamen juvenis jacet.

Sæpius etiam præter patriam & parentes profeſſio, ars & ætas & genus mortis, uti antea dictum, addebatur, ut *Clar. Selden in Marmor. Oxonienſ. fol. m. 299.* ejuſmodi inſcriptiones multas profert:

Ἀγαθῇ τύχῃ
ἡ βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος
ἐτείμησεν
Οὐλπίαν Μάρκελλαν
τὴν Ἱέρειαν τῆς Ἀρτε-
μίδος Μάρκου Οὐλπίου
Δαμαπαραδόξου
Καὶ Κανιδίας Βάσσης
θυγατέρα ἐπιτελή-
σασαν τὰ τοῦ Θεοῦ
μυστήρια, καὶ τὰς

θυσίας

θυσίας λαμπρῶς, καὶ
πολυδαπάνως.
Ἀναστησάντων τὴν τι-
μὴν Ἀνδρονείκου τοῦ Ἀν-
δρονείκου καὶ Στρατονεί-
κης τοῦ Μηνογένους
τῶν θρεψάντων
ἐκ τῶν ἰδίων.
Cum bona fortuna
Senatus & Populus
honoravit
Vlpiam Marcellam
Sacerdotem Dia-
næ Marci Vlpii
Damaparadoxi
Et Canidia Bassa
filiam, postquam
peregisset Deæ
mysteria & sacrifi-
cia splendidè &
sumptuosè
Erigentibus columnam
honorariam Andronico An-
dronici fil & Strateni-
ce Menogenis
qui aluerunt
ex propriis.

Ἡρα-

Ἡ κρατίστη Θυατειρηνῶν βουλὴ Κλαύδιον Αὐρ. Πρόκλον Ἥρωα, ἄνδρα Εὐγενῆ, ἐπὶ σεμνότητι βίου, καὶ Ἀρχαῖς, καὶ λειτουργίαις πάσαις διά τε αὐτοῦ, καὶ τοῦ γένους.

Præstantissima Thyatirenorum Senatus Clodio Aurelio Proclo Heroi, viro Nobili, ob sanctitatem vitæ, & Magistratus, & munera publica omnia gesta ab eo & à familia illius.

Φλαύιος Ζεύξις Ἐργάστης, πλεύσας ὑπὲρ Μάλεον εἰς Ἰταλίαν πλοὰς ἑβδομήκοντα δύο, κατεσκεύασεν τὸ μνημεῖον ἑαυτῷ, καὶ τοῖς τέκνοις Φλαυίῳ Θεοδώρῳ, καὶ Φλαυίῳ Θεύδᾳ, καὶ ᾧ ἂν ἐκεῖνοι συγχωρήσωσιν.

Flavius Zeuxis Ergastes, qui navigavit per Maleum in

Ita-

Italiam navigationes septuaginta
duas, praeparavit hoc monumentum
sibi, & filiis Fla-
vio Theodoro, & Flavio
Theuda, & cuicunque illi
concedent.

Hæc & alia Epitaphia videre licet in *Marmor. Oxoniens.* Adjungemus etiam quædam ex *Jacob. Sponio* quæ recenset in *Miscell. antiquit. fol. m. 356.*

ΛΕΥΚΙΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ ΒΟΝΝΑΤΟΝ
ΑΝΔΡΑ ΕΚ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΕΓΑΝ ΚΑΙ
ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΝ
ΑΡΧΙΕΡΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΝΑΩΝ ΕΝ ΛΥ-
ΔΙΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ
ΚΑΙ ΙΕΡΕΑ ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΟΛΙΕΟΣ ΔΙΟΣ
ΔΙΣ ΑΡΧΙΕΡΕΑ
ΤΩΝ ΤΡΙΣΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΗ-
ΦΟΡΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΕΑ
ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗ-
ΓΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΔΙΣ
ΚΑΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΝ ΔΙΑΡΙΩΝ ΕΝΔΕΙ-
ΑΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΜΕΤΑΛΛΟΨΥ-
ΧΙΑ ΧΡΗΣΑΜΕΝΟΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΦΙΣ-
ΜΟΝ ΕΚΑΣΤΩ ΠΟΛΙΤΗ
ΕΧΑΡΙΣΑΤΟ ΜΟΔΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ
ΑΡΧΑΣ ΦΙΛΟΤΙΜΩΣ
ΤΕΤΕΛΕΚΟΤΑ ΤΗ ΠΑΤΡΙΔΙ. i. e.
Lucium Julium Bonnatum Virum ex proavis magnum patriaque amantem, Pontificem Asiæ Templorum quæ sunt Sardibus in Lydia, & Sacerdotem maximi Jovis urbis protectoris, bisque Pontificem Trisapoleôn, Stephanephorum ac Sacerdotem Tiberii Cæsaris, nec non primum militiæ Ducem, Festorumq; Diariorum Præsidem, qui cùm annonæ caritas supervenisset, erga populum liberalem, munificumq; se præstitit, ex sua pecunia ad sublevationem unicuiq; civi frumenti modium largitus est, omniaq; munia honorificè pro patria obivit.

Sic Athletæ aut qui artem quandam mechanicam profitebantur, in Epitaphiis laudabantur, uti sæpius citatus *Sponius* refert *fol. 364. & 367.* cujus Latina verba ita sonant è Græco tralata;

MARCUS TULLIUS – –
APAMENSIS BITHYNIÆ, ATHENIENSIS,

CORIN-

CORINTHIUS, SMYRNÆUS
SOLUS ET PRIMUS A PRINCIPIO
MUNDI
ATHLETÆ;
QUI VICIT SEQUENTIA CONTI-
NUO CERTAMINA,
PANHELLENIA, OLYMPIA, ISTHMIA
HADRIANALIA ROMÆ,
SMYRNÆ COMMUNE ASIÆ &c.
VICIT AUTEM PROPOSITA ET
DIFFICILIA
CERTAMINA TRIGINTA QUINQ;
DEFUNCTUS ANNORUM XXXII.
MENS. III.
MARCUS TULLIUS EUTYCHES
FECIT EJUS FRATER
LOCUM DEDIT CLITORIS.

De fabro lignario inſcriptio legitur in columna Conſtantinopoli ex Archipelago allata: Π. ΒΕΙΘΗΝΟϹ
ΕΡΜΗϹΚΛΕΙΝΟ
ΠΗΓΟϹ ΝΕΩΤΕΡΟϹ
ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΜΑΙ
ΠΑΡΟΔΕΙΤΑ ΧΑΙΡΕ.

i. e. *Publius Bitinus Hermes Faber Lignarius junior hic jaceo Vale Viator.* Viſuntur

tur in ipso marmore sculpta artis Lignariæ instrumenta, dolabra, circinus & norma, ut hujusce viri indicetur professio. Plura qui de ejusmodi Inscriptionibus legere cupit, adeat sæpe citati *Jacobi Sponi Miscell. erudit. antiq. fol. m. 331. seqq.*

§. 4 Epitaphia hæc quoque coronis fuisse ornata testatur *Lucian. in Nigrino pag. 63.* ἔνιοι δὲ, ait, καὶ στέφειν τὰς στήλας ἀνθεσιν. *Quidam cippos sive columnas quoque coronari sertis præcipiunt.* Imagines præterea fuisse depictas, itidem ut titulos quoque descriptos iisdem Epitaphiis, ostendit in *Necyomantia pag. 119.* his verbis: Οἱ δὲ τοὺς πολυτελεῖς τέοτους ὑψηλοὺς τάφους ἔχοντες ὑπὲρ γῆς, καὶ στήλας καὶ εἰκόνας καὶ ἐπιγράμματα, οὐδὲν τιμιώτεροι παρ' αὐτοῖς εἰσι τῶν ἰδιωτῶν νεκρῶν, i. e. *Isti, qui magnificos altosque tumulos habent super terram, & columnas & imagines & titulos, nihilone sunt apud inferos plebejis quibuslibet umbris honoratiores.* Varias autem imagines posuerunt; præprimis ubi nulla inscriptio erat, ibi symbolis aliquot insculptis elogium mortuo faciebant, ut in epigrammate *Antipatri in Lysidicam:*

Μαστύω τις σύ; τίς ἐπὶ στηλίτιδι πέτρᾳ·
Λυσιδίκα, γλυπτὸν τὸν δ' ἐχάραξε νέον Ιπ-

Inſculpta autem hæc fuêre in eo cippo ſymbola, frena, capiſtrum, gallus gallinaceus, tanagræus. Mentem eorum ſic ipſe aperit, ut hæc legenda ſunt:

> Τὰν μὲν ἀνεγρομέναν με ποτ' ἔρια νύκτερος,
> ὄρνις
> Ἄνια δ' αὐδάσει δώματος ἠνίοχον,
> Ἱππαστὴρ δ' ὅδε κημὸς ἀείσεται ȣ πολύμυθον
> Ου λάλον, ἀλλὰ καλᾶς ἔμπλεον ἡσυχίης.

Gallinaceus vigilantem indicabat: fræna domus moderatricem: capiſtrum taciturnam. In alio ejuſdem de quadam fæmina *Myro* nomine:

> Μὴ θάμβει μάστιγα, Μυρῦς ἐπὶ σήματι λεύσσων
> Γλαῦκα, βίον, χαροπὰν χᾶνα, θοὰν σκύλακα

Arcus magiſtram domûs intentam eam mulierem fuiſſe oſtendebat, canis liberorum amantem: lorum ſervorum caſtigatricem: anſer domus cuſtodem: noctua Palladis miniſtram in opere textorio. Alius cui nomen erat Alexander oriundo Chius, & ephebus mortem obierat, hoc ipſum in cippo tumuli expreſſum fuit novem talis, quorum quatuor ſitu ſuo jactum, qui vocabatur *Alexandri*, referebant: alii quatuor jactum illum exhibebant, qui ἔφηβος dicebatur. Unus unio-

unionem indicabat, qui Græcè appellatur χῖος.

Ὡς εὖ φθίμενον νέον ἄχριτα χαὶ τὸ κυδευθὲν
Πνεῦμα διὰ φθιγκτῶν εἶπέ τις ἀστραγάλων.

Instrumenta artis sepulcro insculpta sæpe artificem declarabant ut antea dictum in inscriptione fabri. In columella *Archimedis sphara* & cylindrus conspiciebatur. Quo indicio cognovit *Cicero* ibi sepultum *Archimedem*. Apud *Jetas* tumulum *Homeri* demonstravit olim candida capra, quod *Manibus* ejus capra parentarent *Jeta*. *Varro A-gell. lib. 3 cap. XI. Homeri* imagini hoc epigramma distichon apposuisse narratur:

Capella Homeri candida hac tumulum indicat
Quod hac Jeta mortuo faciant sacra.

Sic constat *Diogeni* canem sculptum esse, quemadmodum *Diogen. Laërt.* testatur *lib. 6. pag. 415. de Diogen. Cynic.* scribens: ἐπέστησαν τε αὐτῷ κύονα, καὶ ἐπ' αὐλῷ λίθου Παρίου κύνα: *Erigentes autem super illius tumulum columnam, canem desuper ex lapide Pario sculpserunt. Jul. Polli hac in 8. Onomast. cap. 7.* refert: Τῶν δὲ ἀγάλμαν ἀνδροφόρες τῷ μνήμασι ἐφίσατο κόρυ, ἀγγεῖον ἔχυσα ὑδρίαν, ἢ

τρύχον,

πρόχουν, ἢ κρωσσὸν, ἢ κάλπιν. Τὴν δὲ ἐφισταμένην εἰκόνα, εἴτε λουτροφόρος εἴη, εἴτε ἄλλη τις ἐπιστήμην Ἰσαῖος κέκληκεν. i. e. *Innuptarum monumento adſtabat puella aquigera, vas habens aquarium ſcil: guturnium, urnam aut pelvim, inſiſtentem autem tumulo imaginem, ſive aquigera eſſet, ſive alia quapiam, ſtatuam Iſæus vocavit.*

§. 5. Cujusmodi autem fuerint Inſcriptiones Epitaphiorum, quorum paulo ante mentionem fecimus, & jam adhuc pluribus perluſtrabimus, ferè patet ex his *Theophraſti Ethic. Charact. c. 13.* περὶ περιεργίας i. e. *de ſedulitate inepta* his verbis: Καὶ γυναικὸς inquit, τελευτησάσης, ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα, τοῦτε ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς Μητρὸς καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ πασαπή ἐστι, καὶ προσεπιγράψαι ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν. Quod ſi uxor obierit, monumenta ejus & mariti, & patris & matris nomina inſcribet, itemq; cujas ipſa ſit; tum hoc elogium inſuper adjiciet: SINGULARI OMNES ISTI PROBITATE ERANT. Apud *Homerum Iliad. η. v. 89. Hectoris* epitaphium legitur, quod ſibi exſtrui præceperat, antequam cum *Ajace* congrederetur;

Ἀνδρὸς

Ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνειῶτος
Ὅν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἕκτωρ
Ὥς ποτέ τις ἐρέει. Τὸ δ' ἐμὸν κλέος ὔ ποτ' ὀλεῖται
Viri quidem hoc monumentum est jam diu defuncti,
Quem olim præstantem fortitudine occidit illustris Hector,
Sic olim aliquis dicet: mea autem gloria nunquam peribit.

Apud *Platonem in Phædro* hoc habetur *Phrygis Medici* Epitaphium *pag. 352.*

Χαλκῆ παρθένος εἰμί. Μίδα δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι
Ὄφ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ
Αὐτῦ τῇδε μένυσα, πολυκλαύτυ ἐπὶ τύμβυ
Ἀγγελέω παριῦσι, Μίδας ὅτι τῇδε τέθαπται.

Id est:

Ænea virgo, Midæ regis sum imposta sepulcro
Dumque fluunt fontes, arbos dum celsa virescit,
Æternum durans lugubre insisto monumentum
Atque Midam viatori narro hic esse sepultum.

Notatu dignum est etiam, quòd veteres tu-

 mulis

mulis mortuorum aut versus, aut solutum aliquid inscripserint. *Diyllus apud Athen. lib. 4.* vertente *Natali:*

Hoc jacet in tumulo dulcis Theon ille monaulos
Scenis & mimis gratia multa viris.

Vopiscus in vita *Probi: Ingens ei sepulcrum elatis aggeribus omnes pariter milites fecerunt cum titulo ejusmodi inciso marmori. Hîc Probus Imperator & verè probus situs est, victor gentium, victor etiam tyrannorum.* Observandum autem, id, quod *Virgil. Bucolic. Eclog. 5.* vocat *Carmen, Euripidem in Troad.* vocare *Epigramma.* Nam ubi *Hecuba* queritur de *Astyanacte interfecto à Græcis sic ait:*

– – – τί καὶ ποτε
Γράψειεν ἄν σε μουσοποιὸς ἐν τάφῳ;
Τὸν παῖδα τόνδ' ἔκτειναν Ἀργεῖοί ποτε
Δείσαντες αἰσχρὸν τὸ ἐπίγραμμ' ἐν Ἑλλάδι.
i. e. – – – – *quidnam*
Scribebat de te Poëta in sepulcro?
Hunc puerum interfecêre Argivi olim
Timentes: turpe fuerit epigramma hoc.

Clau-

Claudebatur autem epigramma unico distycho, quod genus epigrammatum venustum dicente ſic *Cyrill. lib. 1. Epig.*

Πᾶν καλὸν ἐς' ἐπίγραμμα τὸ δίςιχον. Ἢν δὲ παρέλθῃς
Τὲς τρεῖς ῥαψῳδεῖς ἐκ ἐπίγραμμα λέγεις.

Omne epigramma venuſtum eſt diſtichum, ubi auxeris ultra
Dulce poëma facis, non epigramma facis.

Ex quo *Cyrilli* carmine notat *Gifanius ad lib. 7. Il.* id de *Epitaphio* capiendum, monetq; elogium funebre, quod ſupra diſtichon excurrit non eſſe verum elogium. Mitto, an id debeat colligi ex eo epigrammate *Cyrilli* (cùm fortaſſe Græcus non tantùm de epitaphio ſed de omni loquatur epigrammate) ſed certè quod colligitur, bene habet. Nam illa ſunt pulcherrima elogia defunctorum, quæ duobus tantùm verſibus includuntur. Probat hanc rem Virgilii autoritas *in Eclog. 5.* & *Culic. Theocr. id. 1. Thucydi: lib. 6. Herod. lib 7*, qui in defunctorum epitaphio, quod unico abſolvit diſticho, ut notet illud eſſe epigramma ait, ἐπιγέγραπται γράμματα. *Non. lib. 11. Dionyſ.* ubi *Carpi* & *Calami* epi-

taphium duobus versibus includit. sicut & epitaphium Hymni Pastoris *lib. 15* Indè signatè *Propertius* de süo tumulo *l. 1. Eleg. 10.*

Et duo sint versus: qui nunc jacet horrida pulvis
Unius quondam servus amoris erat.

Omitto epitaphia *Ausonii*, Græcorum epigrammatum, Inscriptionum *Smetii*, in quibus plurima invenias duobus tantùm versibus inclusa.

§. 6. Amplius de *Epitaphiis Plato* ita sanxit *lib. XII. de Legibus:* Χῶμα δὲ μὴ χωννύναι ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον. Λίθινα δὲ ἐπισήματα μὴ μείζω ποιεῖν, ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰ τοῦ τελευτηκότος ἐγκώμια βίου μὴ πλείω τεττάρων ἡρωϊκῶν στίχων. *Agger non altior sit eô cumulô, quem viri quinque diebus quinque construere possunt. Lapides quoque superstruantur non majores, quàm ut possint vitâ defuncti laudes, quatuor solùm heroicis versibus editas comprehendere.* En! hîc quatuor versus enumerantur; unde patet, quòd non tantùm duo usurpati fuerint. Denique de *Sicyoniis* prodidit *Pausan. lib. 2. histor.* qui *Corinthiac* inscriptus est, quòd epitaphiis & inscriptionibus nullis prorsus

fuerint

fuerint usi, quemadmodum solerent *Græci*. Verba ejus ex versione *Friderici Sylburg* hæc sunt: *Ad hunc ferè modum suorum cadavera condunt* Sicyonii: *Corpus terrâ contegunt, deinde lapideâ basi exstructâ columnas erigunt, quibus fastigia vel (ut Græci vocant) aquilas imponunt: Eâdem propè specie, quâ sunt templorum culmina. Inscribunt verò sepulcris planè nihil. Sed ejus quem extulerunt nomen appellantes, patris mentione prætermissâ, illum valere jubent*. Terrâ injectâ & humato cadavere precabantur, ut *terra levis sit*. Quo ritu nihil ferè frequentius in veterum Scriptis & literatis lapidibus reperitur. Hâc itaque formulâ tam *Latini* quàm *Græci* usi sunt. de Latinis vid. *Tibull. lib. II. Eleg 4. Propert. l.1. Eleg.*17. *Martial. lib. 6. Epigr. 68 & Epig. 36*. Plærumq; autem literis initialibus solebat denotari S. T. T. L. Sic Chorus in Euripid. Alcest. – – *κύφα σοι*
χθὼν ἐπάνω πέσοι, γύναι. ex versione *Phil. Melancht. p.m.349. Levis terra cadat supra te.* de quo ritu cùm plurima tractaverit *Joh. Kirchman. de Funer. Rom. lib. 3. cap. 9. à pag. 379. usque 384.* itaque Lectorem ad istum Autorem remittimus.

CAPUT XVI.

De INFERIIS, SEU SACRIFICIIS MORTUORUM.

§. I.

MOdus ſacrificandi Diis inferis ſeu mortuorum erat, ut in effoſſa ſcrobe illis immolaretur, ſcil. quia inferiæ fiebant Diis non terreſtribus, ſed ſubterraneis, quibus βόθρους i.e. *ſcrobes* effodebant, teſte *Porphyrio in antro Nymphar. pag. 108.* Immolabatur autem inferis, ne nocerent, illudque ſacrificium καθαρισμὸς appellabatur. *Inferi* enim omnium malorum auctores credebantur, ceu id ex *Sophocl. Electra* facilè cognoſcendum. Cùm igitur animas mortuorum Diis adſcriberent, uti inſcriptio vetuſtiſſima id confirmat hoc modo:

PORTITORI PLUTONI ET PROSERP.
HAVE JULIA. C. FIL. MAXIMA
FOELIC. DOM. TORMENT. SALON.
ANIMULA.
DULCIS ANIMULA SUAVIS ANIMULA

IN

IN DEORUM NUMERUM RECEPTA
UNDE TALE ET CUI TALEM
V. A. LIX. MEN. VI. DIES.
XII. HORA NOC. IX.

Ita etiam sacrificia immolabantur. Dicebantur hæc sacrificia *Inferiæ, Exequiæ.* *Beroald. schol. in Suet. Ner.* item *Feralia,* quibus inferis defunctisque officia ferebantur, vel quod pecudes iis ferirentur. Pertinet hûc *Novendiale* sacrificium, à nono die à morte ita dictum, quo funerationis solennia fiebant. vide *Saubert. tract. de Sacrific. pag. m. 115.* *Inferiæ* sacrificia sunt, quæ Diis Manibus inferebant. Gloss. *inferiæ* χοαὶ Inferilia καταχθόνια, ἐικοσμίσματα: ab ἐικομίζειν inferre. vid. *Martin. Lexic. Etymol.* *Feralia* Deûm Manium dies in Februario apud Romanos. *Varro lib. 6. de Lingu. Lat.* Feralia ab inferis, inquit, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, quibus jus ibi parentare. Sic sacrificia, quæ pro mortuis impendebantur, Justa antiquitus fuisse appellata, nemo ignorat, unde *Ovidius lib. 2. Fastor.* Hanc, quia, JUSTA FERUNT, dixerunt Feralia lucem. Et *Cicero Orat. pro L. Flacc.*

JUSTA *Catilinæ* facta sunt. *Plinius* quoque *lib. 2. cap. ult.* Eæ cum secutis diebus JUSTA PERAGERENT. Et iterum *lib. 10. c. 2.* Principioque *justa* funeri priori reddere, & *Antonius Constantius lib. 2. Faster. Ovid.* Numa Pompilius quidem, ut dicimus, statuit, ut hoc mense JUSTA Diis Manibus solverentur. *Herodian.* demum lib. 4.

Sed in primis tamen JUSTA *parenti per-*
solverunt.

Justa itaque dicebantur hæc sacrificia, quia justitiæ titulo animabus debita defunctorum existimabantur. *Ambrosius Calepin.* sic explicat: JUSTA sacrificia, quæ mortuis impenduntur, ita dicta, quod JURE fierent his, qui de nobis viventes bene meriti fuerunt. Et *Chrysothemis* apud *Sophoclem*, cùm eam *Electra* orasset, ut ad sui genitoris sepulcrum nonnullas offerret oblationes, promisit se id facturam causæ justitia id exposcente:

Δράσω, τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον
Δυοῖν ἐρίζειν, ἀλλ' ἐπισπεύδειν τὸ δρᾷν.

Faciam, nam cum causa justa est, nihil attinet disputare, sed decet rem exequi. plur. vid. in *Chrysanth. Solar. Pentateuch. mort. lib. 2. fol. m. 87. edit. Patav. 1645.* §. 2.

§. 2. Progredimur ad locum, ubi hæc ſacrificia peracta fuerunt, & ſi rem perpendimus *terra* fuit effoſſa. Audiamus *Saubertum de Sacrific. cap. 15. pag. mih. 340.* ex *Euſtathio* ita loquentem: Si *ſuperis* immolaretur, aræ exſtructæ conſpiciebantur; terreſtribus, terra plana; ſi inferis, effoſſa terra, quibus calculum addit *Lactantius*, qui hoc modo loquitur: Tria ſunt in ſacrificiis loca, per quæ piaculationem facimus. Scrobiculo facto inferis; aris terreſtribus ſacrificamus; cœleſtibus exſtructis focis. Superorum tot extant aræ, ut ἐκ τοῦ ψάμμου χοινίον πλέκειν, qui eas colligere vellet, videretur. In terra *Pallidi* Palilibus fœnum incendebant ruſtici, ut docet *Perſii Scholiaſt.* Ita Ἀποβώμια ſacra erant Græcorum, non in altari, ſed in plano ſolo aut pavimento peragi ſolita. Ara *Conſi* dei ſub terra fuit, quod conſilia oporteret eſſe ſecreta. vid. *Boxhorn. quæſt. 39.* Cæterùm de *terra effoſſa* in inferorum ſupplicationibus *Apollonius lib. 3.* *Silius Ital. lib. 13.* Punic.

Inducit Juvenem, ferroq; cavare refoſſam
Ocyus urget humum.

Senec. Oedip. 3, 1.

Tunc fossa tellus, & super rapti rogis
Jaciuntur ignes.

Ovid. lib 7. Metamorph.

— — statuitque aras è cespite binas
Dexteriore Hecates, at lavâ parte Juventæ:
Has ubi verbenis sylvaq; incinxit agresti,
Haut procul egestâ scrobibus tellure duab9
Sacra facit &c.

Habebant etiam *Inferi* cum scrobibus aras, uti testatur *Senec. Med 3.*

Vocetur Hecate! sacra lactifica adpara
Struantur aræ; flamma jam tectis sonet.

Plura qui desiderat, evolvat citat. *Saubert. de Sacrif. pag. m. 348. seq.* Et hanc aram Græci vocabant ἐσχάραν teste *Francisc. Rous. in Archaeol. Attic. lib. 5. cap. 31. pag. m 266.* vel μεγάρον. Notum itaque est, quòd in scrobibus & effossâ terrâ sacrificatum fuerit Diis inferorum. *Ulysses* apud *Homer. 11. Odyss.* facturus sacra inferis, præmittit βόθρον ὄρυξα *scrobem fodi.* Ab *Homero Apollon. lib 3.* in simili sacro de *Jasone*, βόθρον ὀρύξας. *Orpheus in Argonaut.*

Χάρῳ ἐπὶ πλατέος βόθρον τρίστοιχον ὄρυξα:
Effodi triplicem campi super æquore fossam.

Allu-

Alludens ad hæc sacra dixit *Philostratus in Heroicis:* Ἥκιστα γὰρ περὶ αἵματί τε καὶ βόθροις αἱ ψυχαὶ ψεύδονται: animæ ad sanguinem & foveas non mentiuntur. Et *lib. 6. c. 6.* ita ait: Θεοὶ μὲν γὰρ χθόνιοι βόθρους ἀσπάζονται, καὶ τὰ ἐν κοίλῃ τῇ γῇ δρώμενα: *Dii terrestres foveas amant & sacra in cavis terrarum.*

§. 3. Quod ad ipsa Sacrificia attinet, illa velerant (1) *sterilis vacca*, cujus sanguis effundebatur uti testatur *Homer. Odyss. 11. v. 521.* ubi *Ulysses* ait:

Πολλὰ δὲ γουνούμην νεκρῶν ἀμενηνὰ κάρηνα
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν. i. e.

Defunctorum animis supplex sum multa precatus
Inq; Ithaca sterilem vaccam mactare domi sum
Pollicitus, multisq; pyram contexere donis

Virgil. lib. 6. Æneid. vers. 251. ferè eadem habet ita canens:

– – *sterilemq; tibi Proserpina vaccam.*

Ita *Virgilius* Homerum secutus, vaccam sterilem dicat in *ferali sacro* ut *Apollon.* ἔντομα μήλων. Nam sicut castrati mares, i. e. ver-

veces inferis sacrificabantur, ut infœcundi: sic *Proserpina* sterilis vacca propter eandem infœcunditatem, quod Servius aliique interpretantur, vel (2) *nigra ovis*, uti *Senex* iste apud *Euripid. Electr. v. 513.* ad tumulum *Agamemnonis* hoc factum asserit:

Πυρᾶς δ' ἐπ' αὐτῆς οἶν μελάγχιμον πόκῳ
Σφάγιον ἐσεῖδον — — — i. e.

ex versione *Philip. Melanchon. pag. m. 1020.*

Porrò ad ipsum rogum ovem nigro vellere
Victimam vidi.

Cui adstipulatur *Seneca in Oedip. v. 556.* ita scribens: *Nigro bidentes vellere atq; atræ boves retrò trahuntur.* Ex his constat in hostiis his, quæ Inferis, Bellonæ &c. mactabantur, nigrum colorem eminuisse, id quod ex probatis Autoribus probari poterit. *Spartian. in Severo cap 22.* primum ad *Bellonæ* templum, inquit, ductus est, deinde hostiæ furvæ sunt adplicitæ *Tibull. lib. 3. Eleg. 5.*

Interea nigras pecudes promittite Diti.

Virgil. lib. 5. Æneid.

Nigram hyemi pecudem, Zephyris felicibus album
— — — totidem nigrantes terga juvencos
Vinaque fundebat pateris animamque vocabat *Anchi-*

Anchisæ magni, manesque Acheronte remissos.

Idem *lib. 6. Æneid.*

– – *Nigrantes terga Juvencos*
Constituit

De more scil. quo Diis inferorum atræ hostiæ offerebantur juxta *Porphyr.* versus:

Τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' οὐρανίοισι θεοῖσι
Φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ. i. e.

Hostia terna Deis alba est mactanda supremis:
Terna quoque at furvo terrestribus atra colore

& *Philistratum* qui in *Heroic.* Οἱ Θετταλοὶ ἐναγίσματα, καὶ ἔπεμπον ἄρνα μέλανα. *Thessali parentalia nigrumque agnum miserunt.* conf. *Hadr. Jun. cent. 5. adag. 56. Saubert de Sacrif. cap. 18. pag. mih. 420. Francisc. Rous Archæolog. Attic. lib. 5. c. 31. pag. m. 266* Causam cur atra vel furva animalia immolata fuerint, reddit citatus *Rous* c. l. his verbis: **The reason why they made choyce of this colour was either because it suited best with mourning: or because it was to the black gods of the darck.**

quia hic color aptissimus in luctu erat, seu quia atris immolabantur Diis, cui calculum addit *Arnobius lib. 7.* his verbis: *Quæ in coloribus ratio inest, ut meritò superis albas, illis atras conveniat nigerrimasque mactari? Quia superis Diis atq; hominum dexteritate pollentibus color latus acceptus est, ac felix hilaritate candoris: at verò Diis lævis sedesque habitantibus inferas, color furvus est gratior, & tristibus suspectus è fucis.* Rationem aliam Hippocrates suppeditat in libr. de Morbo sacro, cùm ait: colore nigro significari mortem: θανατώδες γὰρ τὸ μέλαν.

§. 4. Tempus sacrificandi inferis erat (3) *nocturnum*, quia *Plutoni* sacra noctu fiebant. *Servius*, quæ totâ nocte arderent. *Turnebus lib. 28 cap. 44.* ait, recepti moris fuisse, ut sacra *Plutonis* noctu celebrarentur, advocatque *Valer. lib. 2. cap. 1.* apud quem fiunt hæc sacra, *continuis tribus noctibus*. Et *Apollon. 3. Argonaut.* apud quem *Jason* peracturus hæc sacra, non prius illa aggreditur, quàm — — ἑλίκης εὐφεγγέος ἀστέρες ἄρκτου ἔκλιθεν — — *Versæ sunt stellæ Helices Ursæ splendentis.* Hûc referimus *Statium 4. Thebaid.* loquentem de hoc sacro: *Nocturniq;*

canum

canum gemitus; & *Senec.* qui in *Oedip.* locum eligit ita tenebrosum, ut nocti esset similis, ait enim, *praestitit noctem locus.* Apud *Ovidium lib. 7. Metamorph. Medea* ad se sacra ista accingit, cum — — *homines volucresq; ferasq; Solverat alta quies.* Sed *Silius* unus, quòd sciam, signat, quae esse deberet noctis pars, videlicet post transactam *mediam.* Ita enim *Maga* praecipit *Scipioni*:

Vade age, & à medio cùm se nox humida cursu

Flexerit, ad fauces vicini castas Averni

Duc praedicta sacris duro placamina Diti.

Diximus haec sacra debere esse *noctu* & quâ parte noctis. in *Alexandr.* Eumenidum sacra *nocte mediâ* apud *Aeschyli* & *Sophocl.* interpretes reperimus. *Lucan. lib. 5. Pharsal.* Vidit flammifera confectas nocte Latinas, conf. *Saubert. de Sacrif. cap 5. pag. m. 96.* Aliam quoque suppeditamus Lectori circumstantiam ex *Philostrat. lib. 7. de Vita Apollon. cap. 10.* ubi accusatur *Apollonius*, fecisse sacra necromantica *noctu desinente mense.* Hoc enim ipso indicat moram. Itaq; fiebant sacra haec noctu, circa noctem me-

diam

diam & desinente mense. conf. *Chrysanth. Solar. in Pentateuch. mortuor.* ubi plura.

§. 5. Viso tempore sacrificandi, progredimur ad (4) *modum mactationis* victimarum harum. Inter percutiendum itaque in cælitum sacrificiis collum victimæ, si minor esset victima, refringebatur; si major à *Poparum* altero, qui in terram procumbebat, caput ejus elevabatur. In *inferorum* verò sacris supprimebant caput hostiæ, ut terram intueretur. conf. *Saubert. cap.* 19. *de Sacrif. pag. m.* 468. Verùm hîc notandum, quòd non semper percussio hostiæ fuerit victimariorum & poparum, sed interdum magnorum Principum. Firmamus hoc ex *Athenæo*, qui *lib.* 14. ita scribit: Ἀγαμέμνον παρ' Ὁμήρῳ θύει βασιλεύς: *Agamemnon Rex apud Homerum sacrificat*: & postea idem notat ex *Trasymede* filio *Nestoris*, qui pro patre jam sene neque valente id muneris præstare, ipse securim arripit, & κόπτει βοῦν *bovem ferit*. Apud *Philostrat. lib.* 6. *de Vita Apollon. c.* 15. Domitianus Imperator sacrificabat. Sed & sacra nocturna *Jason* quoque perfecit apud *Apollon.* 3. *Argonaut.* De instrumento quod culter erat videndus de la Cerda Commen.

in

in *Virgil. Georg. lib. 3. fol. m. 464.* & *lib. 6. Æneid fol. 634.* ubi plura de forma ejus. conf. *Saubert. de Sacrif. cap 19. pag. m. 470.*

§. 6. Qui igitur attentè Poëtas Græcos legerit *Sophoclem*, *Euripidem*, *Homerum* aliosque, is inveniet sex præcipuas res contineri nomine *inferiarum* videlicet, *Aquam*, *Mel*, *Lac*, *Vinum*, *Sanguinem*, *Comas*. De *aqua* nihil dicam, quia jam *Kirchmannus in libro de Funeribus Romanorum* pluribus egit; De aliis placitum loqui distinctiùs. Illustris est locus *Euripid* qui habetur in *Oreste*, ubi *Helena* ita ad *Electram* verba facit:

Καὶ λάβε χοὰς

Accipe inferias has in manibus, κομάς τ' ἐμὰς,

Ἐλθοῦσα δ' ἀμφὶ τὸν Κλυταιμνήστρας τάφον,
Μελίκρατ' ἄφες γάλακτος, οἰνωπόν τ' ἄχνην
Καὶ στᾶσ' ἐπ' ἄκρου χώματος, λέξον τάδε,
Ἑλένη σ' ἀδελφὴ ταῖσδε δωρεῖται χοαῖς. *&*
comas meas
Pergensq; ad sepulcrum Clytæmnestræ
Demitte ibi mel cum lacte mistum, & vini spumam
Et stans in summo tumulo dices ista,
Helena soror donat te his inferiis.

San-

Sanguinem, quem hîc omisit, habes in *Iphigen. in Taur.* ubi *Iphigenia* ipsa

— — ᾧ τάς δὲ
Χοὰς μέλλω, κρατῆρά τε
Τῶν φθιμένων
Ὑδραίνειν γαίας ἐν νώτοις,
Πηγάς τ' οὐρείων ἐκ μόσχων;
Βάκχου τ' οἰνηρὰς λοιβὰς
Ξουθᾶν τε πόνημα μελισσᾶν
Ἃ νεκροῖς θελκτήρια κεῖται. id est:

Cui (id est fratri Oresti) *has*
Inferias paro, poculumque
Mortuorum,
Ut in terra dorsum effundam
Fontes (sanguinis) *ex montanis vitulis,*
Bacchi vineam libationem
Et flavarum labores apum
Hæc sunt, quæ mortuos placant

Et in *Troad.* de eadem re loquens: Αἷμα γῇ δωρήσεται, *sanguinem terræ donabit*, *Seneca in Oedip* Sanguinem libat focis, Ratio hujus moris duplex. Prima *S. Augustin. de C. D.* quia sanguinem amare Dæmones creduntur; altera Interpretis *Statii*, nam sanguis propriè videtur esse possessio animæ, unde & exsangues dicimus mortuos. Addimus

mus de ſanguine effuſo in ſcrobem, quòd hujus effuſione mortuorum animas evocare voluerint. Cur autem *Lac* in inferiis fuerit additum, *Porphyrius in antro Nymph.* hanc rationem reddit: *Caterùm*, inquit, *ſecundùm Pythagoram animæ ſunt in turba illa ſomniorum, quam inter lacteum circulum congregari aſſerit: cui id nomen ab animabus, quæ in generationem delapſæ lacte nutriuntur: & hanc ob cauſam illos, qui animas evocant, lac mulſum in libationibus adhibere.* Sic & capillorum mentionem facit *Sophocles*. Comas autem eſſe verè *inferias*, ſatis indicat *Euripid. Phœniſſ.* nam illas vocat ἀπαρχάς. Itaque neſcio, cur multi comas excludant ab *inferiis*. Auſim affirmare, nihil frequentius ab uno *Euripide* induci inter *inferias*. Clariſſima quoque ſunt verba *Heliodori lib.* 6. τὰς ἐπιφέρω χοὰς, καὶ ἅμα ἔτιλλε τὰς τρίχας: *Inferias adfero, & ſtatim vellebat crines.* Et *lib.* 7. καὶ ἐπιφέρω χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων: *Do in inferias capillos mei capitis.* Hæc teſtimonia *Kirchmannum* alioſque revincunt. Propriè *Inferiæ* erant, quæ igne abſumebantur. Indè *Sophocles in Electr. Inferias* abſolutè

vocat

vocat ἔμπυρα *ignea.* Rogat enim *Electra* sororem *Chysosthemin. Quonam vadis? aut quo fers ista* ἔμπυρα *ignea?* Illa verò respondet: *Mater mittit me, ut patris tumulo* χοὰς *inferias* adferam. Hinc constat, quòd prius nominet ἔμπυρα quas postea χοάς: Et hæc est ratio, cur comæ inter *inferias* numerentur, nam illæ quoque igne absumebantur. vid. *De la Cerd. Commentar. in lib. 9. Æneid.* Audiamus *Francis. Rous Archæolog. Attic. lib. 5. c. 31. pag. mih. 266 edit. Oxoniens.* At the same time they offered down both their haire/ and the Bristle - haire of the beast/ which grew upon his fore - head/ Ἀπαρχὰς scilicet ὡς ἀψύχοις τὸ ὅμοιον ἀφοβούμενοι that they might not give tye dead/ either that/ which had life in itself/ or that/ which could beget it in another thing. Setæ hæ peculiari nomine vocabantur ἀπαρχαὶ & oblatio harum ἀπάρχεσθαι. Evulsis enim setis conjectisque in ignem, statim hostia mactabatur teste *Homero Odyss. 14.* subulcus mactans suem:

Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλεν. i. e.

Sed

Sed hic incipiens, capitis crines in ignem jecit.

Et *Odyss.* 3. is qui sacrum facit:

Εὐχετ᾽ ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐκ πυρὶ βάλλων.

Supplicavit incipiens, ex capite pilos in ignem jaciens.

Euripid. in Electr.

Αἴγισθος ὀρθὴν σφαγίδα, μοσχίαν τρίχα
Ταμὼν, ἐφ᾽ ἁγνὸν πῦρ ἔθηκε δεξιᾷ.

Ægysthus rectum cultrum (capiens) vitulinos pilos
Secans, in lustralem ignem imposuit dextrâ.

Attigit hunc morem inter Latinos *Statius 4. Thebaid. pag m. 440.*

— — *jamq́ ardua ferro*
Signati capita & frugum libamine primo
In vulgus cecidêre greges.

Quem in locum vetus interpres: Designata capita habentes: prius enim setæ tolluntur, aut lana, aut coma aris imponitur, & ita quasi designatur immolationis victima. Duo hîc observanda sunt. Primum ab *Homero, Virgilio, Statio* dici prima libamina (nam videlicet Græcus ἀπαρχόμενος) de ista seta-

rum

rum evulſione cùm *Plutarchus* tamen vocet *πρώτας καταστείσεις*, non hanc evulſionem, ſed fuſionem illam. Alterum, iſtam evulſionem traduci ab *Homero* ad alium ritum, nam apud illum 3. *Iliad Agamemnon ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας agnorum ex capitibus abſcidit ſetas.* Quæ tamen ſetæ non conjectæ in ignem ſunt, ſed diſtributæ Principibus, qui aderant ſacro. Niſi quis dicat, ab illis in ignem conjectas, & ſuppreſſiſſe hoc *Homerum*, atque adeò non abiiſſe ab uſitato more. Non ſolùm animalia in ſacrificium deſtinata, ſed etiam alia, quæ viva relinquebantur in publico funere tondebantur, uti Mardonius apud *Herodotum*, *Alexander* in funere *Hephæſtionis* fecerunt. confer. *Euripid in Alceſt.* ubi *Admetus* detondere jubet beſtias in funere mulieris.

§. 7. Quando autem *Libationes*, (de quibus *Guilielm. Stuckius de Sacrific. Gentil. fol. m.* 132. *ſeqq.* fusè tractavit,) peragebant, tumulum circumibant, & mel, lac & vinum effundebant è vaſe ſeu poculo, & in tumulo ſtabant. In effuſione utebantur certis formulis, ut: *Helena donat has libationes*, ſimul additis precibus, ut Dii animabus propitii eſſe

esse velint; quare eligebant ejusmodi liquores, qui placare illos poterant. Munus seu officium hæc offerendi sacrificia competebat *cognatis* & *agnatis*. Hinc nolebant fieri mortuis JUSTA ab inimicis. Ergò vult *Nisus* inferias sibi fieri ab amico. Applaudit huic rei vehementer locus *Sophocl. in Electr.* ubi cum *Chrysosthemis* filia *Agamemnonis* ferret inferias defuncto patri datas à *Clytæmnestra*, ita *Electra* admonet sororem *Chrysosthemin*:

Ἀλλ' ὦ φίλη, τούτων μὲν ἃν ἔχεις χεροῖν
Τύμβῳ προσάψῃς μηδέν. Οὐ γάρ σοι θέμις
Οὐδ' ὅσιον, ἐχθρᾶς ἀπὸ γυναικὸς ἱστάναι
Κτερίσματ', οὐδὲ λουτρὰ προσφέρειν πατρί.

Sed ô chara soror, horum quæ manibus portas,
Nihil sepulcro admoveas: non enim fas est
Nec pium, ab inimica muliere afferre
Inferias, aut libationes patri.

CA-

CAPUT XVII.

De CORONANDIS TUMULIS ET PHYLLOBOLIA.

§. 1.

SUprà vidimus, quòd cadavera coronis fuerint ornata; jam etiam quædam considerandà veniunt de coronationibus tumulorum, quæ actio vocabatur στεφανοῦν τὸν τύμβον & coronæ ipsæ ἔρωτες dicebantur, quia ex cujusvis generis floribus terræ colligebantur. Interdum coronas nectebant ex solo flore *potho* (πόθῳ) inquit *Athen. lib. 14.* & coronæ vocabantur πόθοι. Audiamus *Carol. Paschal. lib. 2. de Coron. cap. 14. pag. m.* 120. Pothos, inquit, corona ea est, quam nectunt è flore sic appellato; cujus floris duæ sunt species. una est *hyacintho* similis; altera quæ est decolor, utuntur in sepulcris. More etenim prisco sepulcra coronabantur. *Plutarchus de Isid. & Osirid.* *Nistitanem* insulam apud Ægyptum, quæ omnibus inaccessa ac ne navibus quidem fida est, ait, quodam

dam anni tempore, à Sacerdotibus adiri, qui sacrificio ibi peracto, coronant monumentum *Metidis* plantâ umbratum, quæ supergreditur magnitudinem omnis oleæ. Ipsaque adeò proxima monumento loca, aut in quibus exequiæ funebres ducerentur priscâ superstitione coronabantur. Tale est illud, quod in honorem *Achillis* usurpari ait *Philostrat. in Heroic.* Στεφανώσαντες δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ κολωνοῦ, καὶ βόθρυς ἐπ' αὐτῇ ὀρύξαντες, τὸν ταῦρον τὸν μέλανα ὡς τεθνεῶτι ἔσφαττον· coronato apice sive summitate jugi, in eo effossâ foveâ, nigrum taurum ut mortuo mactârũt. Sed prisco Romano more sepulcra coronis & corollis conspersa, discimus è *Plutarcho* in funere *Numæ*, ubi dicit, socios & amicos populos concursu facto ad sepulcrum ejus illud publicis muneribus & coronis decorâsse. *Antoninus* apud *Herodian. lib. 4.* ornat sepulcrum *Achillis* στεφάνοις τε, καὶ ἄνθεσι *coronis & floribus.* Vetus inscriptio in tumulo *Serviliæ* — *cineres quoq; flore tegantur. Juvenal Sat. 7. Spirantesq; crocos, & in urna perpetuum ver. Propert. lib. 1. Eleg. 17.* — *& tenera poneret ossa rosa. Prudent. in Cathem. Hymn. 7.*

Nos tecta fovebimus ossa
Violis, & fronde sequenti:
Titulumq; & frigida saxa
Liquido spargemus odore

Marcus Aurelius apud *Capitolinum* tantum honoris detulit suis magistris, ut illorum sepulcra *floribus semper ornaret*. *Pindar. Od. 4. Nem.* loquens de tumulo *Amphitryonis*. ἄνθεσι μίγνυν *conspergunt floribus*. Thessali apud *Philostratum in Heroic.* dabant sepulcro *Achillis* στεφάνους ἀμαραντίνους *coronas amaranti*. Floribus itaque sepulcra ab Ethnicis cumulata solita, eorum maximè, quos in divinos retulissent, decantatum est. *Domitianus* quosdam interfici jussit, qui serta in locum, quo *Paridem* saltatorem occiderat, intulerunt. Auctor *Xiphilin. in Domit.* Flores præterea circa sepulcra Martyrum sparsa testantur *Paulinus* aliiq; quos recenset *Martin. de Roa de Die natal. Sacr. & prof. pag. m. 658.* conf. *Joh. Doughtei Analect. sacr. lib. 1. pag. m. 271.* Non solùm autem *flores* adhibebantur sed etiam *frondes ramiq;* arborum, vid. *De la Cerd. Comment. in Virgil. Bucol. Ecl. 9. fol. m. 181.* Deniq; Græco more saxum, quod sepulcro imponitur, coro-

coronari, docet locus *Luciani*; Quid, inquit, prodest super sepulcro lapis coronatus?

§. 2. Cùm igitur constet, sepulcra coronis fuisse ornata; operæ pretium esse duximus varias adducere species, ex quibus coronæ nectebantur. Virorum fortium sepulcra coronabantur *apio.* Hujus moris meminit Author parœmiarum, qui citat *Plutarchum* Authorem. Est autem locus *Plutarchi in Timoleonte* his verbis: *Timoleonti* cum *Carthaginensibus* conflicturo occurrebant muli *apio* onusti, quare milites suspicio incessit malum esse signum, quoniam sepulcra *apio* coronarentur. *Plutarchi* verba hæc sunt: Καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπισῆλθε πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτι τὰ μνήματα τῶν νεκρῶν εἰώθαμεν ἐπιεικῶς στεφανοῦν σελίνοις Καὶ παροιμία τις ἐκ τούτου γέγονε, τὸν ἐπισφαλῶς νοσοῦντα, δεῖσθαι τοῦτον τοῦ σελίνου. Et milites suspicabantur, malum esse omen (signum) quoniam monumenta mortuorum solemus piè coronare *apio* Et proverbium quoddam ex hoc factum est, periculosè ægrotantem opus habere *apio.* Verùm *Timoleon* illis significabat, signum potiùs victoriæ esse, quoniam hæc herba adhibebatur, si quis optimam de-

portâsset victoriam. vid. *Francisc. Rous Archæol. Attic. lib. 5. c. 32. pag. m. 268.* conf. *Carol. Paschal. lib. 6. de Coron. cap. 26. pag. 435. seqq.* Quandoq; sepulcra conspergebantur *hyacinthis*, ut apud *Propertium l. 4.*

Hoc etiam grave erat nullâ mercede hyacinthos
Injicere, & fracto busta piare cado.

Observandum in hoc flore est, quòd sit literatus, & inscriptæ illi sint formæ literarum, quæ ut *Pausanias lib. 2.* ait, sunt indices luctus. Id quod hujusmodi sit, liquet ex *Ovidii* versibus *lib. 10. Metamorph.*

Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit Autor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit & Hya
Flos habet inscriptum, funestaque litera ducta est.

Nempe, ut ait *Plin. lib. 21. c. 11.* ita in hoc flore discurrunt venæ, ut Græcarum literarum figura Αι legatur inscripta. Ergò hæ literæ *Ovidio* sunt *hya*; *Plinio* Αι, θρηνητικὸν ἐπίῤῥημα lamentabile adverbium. Et exclamatio pueri, tum cum sagitta ab Apolline ictus interiit, si referatur ad *Hyacinthum*; si ad *Ajacem*, primæ literæ nominis ejus. Sed

ipse

ipse *Ovidius lib. 13. Metamorph.* utrique tribuit: — — — *rubefactaq; sanguine tellus*
Purpureum viridi genuit de cespite florem.
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus,
Littera communis mediis pueroq; viroque
Inscripta est foliis; hæc nominis, illa querelæ.

Probabile itaque videtur, non *hya* legendum, sed αἶ αἶ. Nam αἶ est nota querelæ, mœroris, doloris, est enim particula σχετλιαστικὴ, ad quam rem nunquam *hya* admittitur. Græci etenim in dolore ita clamabant teste *Luciano in Philopatre* αἶ αἶ αἶ αἶ τῶν κενῶν ἐλπίδων *heu heu heu heu vana spes.* Ita ipse *Ajax* apud *Sophoclem in Ajac. mast.* loquitur, ubi dicit, suum nomen cõvenire suis malis: Αἶ αἶ. Τίς ἄν ποτ' ᾤεθ' ὧδ' ἐπώνυμον
Τὸ μὸν ξυνοίσειν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς;
Ah! ah! quis unquam putâsset ita consentiens meum convenire nomen malis meis? *Theocrit. Epitaph. Bionis:* Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα αἶ αἶ: Nunc loquere Hyacinthe tuas literas αἶ αἶ. Et hinc fortasse manavit mos spargendi sepulcra hyacinthis. Conspergebantur etiam sepulcra *liliis* aliisque floribus.

§. 3. Tales corollæ sive coronæ dicebantur quoq; *serta. Pedo in Epigr.* L 3 *Sem-*

Semper serta tibi dabimus, tibi semper odores,
Non unquam sitiens; florida semper eris.

Et apud *Ovidium lib. 3. Trist.*

Te tamen extincto feralia munera semper
Deque tuis lacrymis humida serta dabo

Statius quoque id testatur *lib. 5. Sylvar.*

Illustremq; animam lethais spargite sertis.

Suprà monuimus, coronâ, quæ necteretur è flore, cui nomen *pothos*, priscos in sepulchris usos esse. *Virgilius* honore sertorum afficit rogum:

Quid cineri ingrato servas bene olentia serta?
Anne coronato vis lapide ista tegi?

Hanc sive pietatem sive sepulcrale officium fuisse anniversarium discimus è *Tibullo l. 2.*

At bona, quæ nec avara fuit, centum licet annos
Vixerit, ardentem flebitur ante rogum.
Atque aliquis senior veteres veneratus amores
Annua constructo serta dabit tumulo.

& has sertatas *inferias* filii parentibus, & ut quisque defuncto proximus esset, præstabat: *Talthybius* alloquens *Hecubam*, eique permittens,

mittens, ut hunc ſupremum honorem habeat nepotulo ait in *Euripid. Troad, act. 5.*

— — σὰς δ᾽ ἐς ἀλένας
Δῦναι, πέπλοισιν ὡς περιστείλης νεκρὸν
Στεφάνοις θ᾽ ὅση σοι δύναμις, ὡς ἔχει τὰ σά.

Tuas verò in ulnas dare veſtibus ut circumdes mortuum & corones, quanta tibi poteſtas, ut ſe habent tua. Et apud *Sophoclem Elect.* Chryſothemis ait:

Ἐπεὶ γὰρ ἦλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάφον,
Ὁρῶ κολώνης ἐξ ἄκρας νεοῤῥύτους,
Πηγὰς γάλακτος, καὶ περιστεφῆ κύκλῳ
Πάντων ὅσ᾽ ἐστὶν, ἀνθέων θήκην πατρός.

Ut enim veni ad antiquum patris ſepulcrum, video è ſummo jugo recens fluentes fontes lactis & undiq; coronatum omnibus, quotquot ſunt, floribus monumentũ patris. Quandoq; hoc officium defunctis publicè fuit exhibitũ, nemp. illis, quorum magna extarent in Rempubl. merita. Quo exemplo ſepulcrũ *Macaria*, quæ fuit *Hercule* prognata, quòd ſe voluntariæ morti pro univerſorũ ſalute obtulerat, *Athenienſes* floribus & corollis conſperſerunt. Ipſa quoq; terra flores protuliſſe dicitur apud ſepulcrum eorum adoleſcentium, quos *Oenomanus* interfecit.

§. 4. Cæterùm hæc ſepulcralia munera florum, ſertorum, corollarum generali appellatione vocabant *inferias* χοὰς teſte *Euripid. Oreſt. act. 4.*

Ὦ παρθὲν ἥκεις τῷ Κλυταιμνήςρας τάφον
Στέψασα καὶ σπείσασα νερτέροις χοάς

O virgo! venis Clytemneſtræ ſepulcrum poſtquam coronaſti & libaſti inferis inferiis. de quibus pluribus egit *Carol. Paſchal. de Coron. lib. 4. pag. m. 224. ſeq.* Præter coronas inter *inferias* etiam erant *unguenta*, quibus ſepulcra honorabant. de qua re vid. *Martin. de Roa lib. ſingul. p. 658.* Cur autem ſepulcra floribus & coronis ornata fuerint? rationem reddit *Clemens Pædag. lib. 2. c. 8.* ut his tranquilla & quieta conditio defunctorum ſignificetur & libertas à curis & moleſtiis. Verùm, utut hæc ita ſe habeant, attamen cum *Scholiaſt. Euripid.* dicendum, quòd intentio fuerit, πρὸς τὸ τιμᾶν ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν νικόντων honorare defunctum, acſi honorarent, cùm optimum reportâſſet lucrum. Ob hanc itaque cauſam peragebant id, quod φυλλοβολεῖν vocabant, quo ſepulcra foliis conſpergebant, teſte *Varrone lib. 6. de LL.* ad ſepulcrum ferunt frondes.

CAPUT XVIII.
De
ORATIONIBUS FUNEBRALIBUS, LUDIS ET AQUILIS.

§. I.

Amplius & in sepultura *Honoratiorum* orationes habebantur funebres, quibus defunctos laudare solebant, præsertim verò illos, qui in bello fortiter mortem obiissent. Ita *Thucydides* testatur *lib. 2. bell. Peloponens.* Ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι, καὶ ἀξιώματι προήκῃ λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. i. e. *Posteaquam verò eos humaverint, aliquis ab ipsa civitate delectus vir haudquaquam pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate conveniat, super eos orationem habet, qualem decet, de illorum laudibus, quâ habitâ disceditur.* Lucianus item in Dialogo de Luctu *pag. 795.* Καὶ τοι — ἔνιοι λόγους ἐπιταφίους εἶπον ἐπὶ τῶν μνημάτων ὥσπερ συναγορεύοντες ἢ μαρτυροῦντες παρὰ τοῖς κάτω δικα-

ταῖς τῷ νεκρῷ. *Sunt verò — & qui — funebres orationes habeant, perinde quasi patrocinentur, ac testimonium perhibeant defuncto apud inferos judices.* Id quod etiam ex *Platone* potest ostendi, cujus hæc sunt in *Menexemo fol. 403.* Καὶ μὲν ὦ Μενέξενε, πολλαχῇ κινδυνεύει καλὸν εἶναι. Τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν, καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει. Καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε. *Videtur Menexeme, apud plurimas Gentes præclarum esse in bello occumbere. Etenim, qui sic è vita migrat, funere & sepulcro magnificentissimo honoratur. Et sive pauper quis ita decedat, laudatione non caret.* Exemplum ejusmodi funebris orationis habetur in *Lysiæ* Oratoris Græciæ orationibus à *Jodoco Vanderheidio* Latinè datis edit. *Marburg.* 1683. *pag. m.* 488. Hi verò Athenienses, inquit, &
„ vivi & mortui exstimabantur beati, quòd
„ majorum legibus virtutem & honestatem
„ edocti viro: se præbuerint, illotumque
„ gloriæ consulentes suam virtutem posteris
„ notam reliquerint. Multorum enim &
„ præclarorum bonorum authores suæ fue-
„ runt patriæ, multa aliorum errata corre-
xerunt,

xerunt, procul à patria bellum gesserunt, “
mortuique sunt, ut probos mori convenit, “
patriæ quidem suæ educationis mercede “
persolutâ, parentibus verò suis re nullâ, “
præter luctum, relictâ. Æquum est igi- “
tur, vivos horum desiderio teneri, suaque “
ipsorum incommoda deplorare. Quæ “
enim ipsis restat (in vita) voluptas, hisce ta- “
libus viris sepultis, qui, omnibus præ virtu- “
te contemtis, se ipsi vitâ privârunt, uxores “
viduas effecerunt, liberos suos orphanos “
reliquerunt, fratres verò & parentes omni “
auxilio destituerunt? Multis autem in- “
commodis & calamitatibus hîc concur- “
rentibus beatos arbitros ipsorum liberos “
qui nondum per ætatem intelligere queunt “
quibus sint orbati parentibus: eorum ve- “
rò &c. —— Hâc autem solâ ratione vide- “
mur his gratiam relaturi, si nos parentes “
ipsorum in summo precio habeamus. Quos “
enim magis consentaneum est honorare, “
quàm hîc sepultos —— Quapropter hos “
decet existimare felicissimos, qui pro re- “
bus maximis & præclarissimis dimicantes, “
ita vitam finierunt, ut neque fortunæ ar- “
bitrio sua committerent, neque mortem “

 ultrò

„ ultrò ad se venientem expectarent, sed pulcherrimam honestissimamque eligerent.
„ Nam profectò memoria ipsorum non extinguetur nec senescet; & honor eorundem semper omnibus expetendus erit &
„ prædicandus Qui quidem ob humanæ
„ naturæ conditionem lugentur ut mortales, laudantur verò & ob virtutem carminibus celebrantur ut immortales. Idcircò sanè publicis sumtibus sepeliuntur, &
„ ludi & certamina virium, sapientiæ & divitiarum in honorem ipsorum celebrantur; quod qui in bello ceciderunt, eodem
„ cum immortalibus honore digni videantur. Ego igitur beatos prædico ipsos
„ mortis causâ & laudo, solosque hos inter
„ mortales esse duco, quos vixisse pœnitere
„ non debet.

§. 2. Honor, quem orationibus funebribus dabant defunctis, vel privatus vel publicus erat. Privatus domi fiebat, quò laudes ejus deprædicabant privatâ oratione. Publicus autem celebrabatur in *Ceramico*, & plerumque ab ejusmodi persona habebatur oratio, quæ à Magistratu constituebatur, ut non modò jam, sed & singulis annis laudes eorum

eorum diceret, qui in bello obierant, uti *Cicero lib. de Orat* loquitur: *In populari oratione mos est Athenis laudari in concione eos, qui in prælio sint interfecti: quæ sic probata est, ut eam quotannis, ut scis, illâ die recitari necesse sit.* Primus, qui hujusmodi orationum funebrium initium fecit, *Pericles* erat, qui eorum laudes, qui in bello *Peloponesiaco* occubuerant, oratione ornabat. Quidam ut *Plutarchus* docet, ad *Solonis* tempora referunt. Ille in *Poplicola* ita scribit: Ἀπεδέξατο δὲ τοῦ Οὐαλερίου καὶ τὰς εἰς τὸν συνάρχοντα τιμάς, αἷς ἐκκομιζόμενον καὶ θαπτόμενον ἐκόσμησε. Καὶ λόγον ἐπ' αὐτῷ διεξῆλθεν ἐπιτάφιον. Ὃς οὕτως ὑπὸ Ῥωμαίων ἠγαπήθη, καὶ τοσαύτην ἔσχε χάριν, ὥστε πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ μεγάλοις ὑπάρχειν, ἐξ ἐκείνου τελευτήσασιν, ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἐγκωμιάζεσθαι. Λέγεται δὲ καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιταφίων ἐκεῖνον γενέσθαι πρεσβύτερον. Εἴγε μὴ καὶ τοῦτο Σόλωνός ἐστιν, ὡς Ἀναξιμένης ὁ Ῥήτωρ ἱστόρικεν. i.e. *Gratus etiam ad populum honos collegæ habitus fuit, quò exequias ejus & funus decoravit Valerius: in cujus laudem orationem funebrem habuit; quæ usque adeò placuit populo Romano, tamq; fuit probata, ut hujus exemplo præclari & insignes viri omnes vitâ*

functi à præstantissimis laudentur Perhibent etiam hanc laudationem orationibus funebribus fuisse Græcorum vetustiorem: nisi sanè hujus quoque rei autor fuit, ut Anaximenes Orator scriptum reliquit, Solon.

§. 3. Quandoque etiam ad sepulcra *ludi* & *spectacula* instituebantur, si scil. Heroës & magnæ dignitatis viri sepelirentur. Cujus rei fidem facit nobis *Homer. Odyss. 24.* ubi describit *Achillis* funus:

Μήτηρ δ' αἰτήσασα θεοὺς περικαλλέα ἄεθλα,
Θῆκε μέσσῳ ἐν ἀγῶνι ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.

Mater autem tua, Diis rogatis perpulcra certamina
Proposuit medio in cœtu, optimis Achivorum.

Et *Lucian. de Luctu:* Καίτοι καὶ ἀγῶνας ἔνιοι διέθεσαν. *Sunt verò qui ludos quoque constituant ad sepulcrum.* Unde manâsse videtur ille detestandus mos, quò gladiatorum multa paria ad rogum admittebant. Testatur hoc *Sueton. in Tiber. c 7.* qui ait, hunc Imperatorem munera gladiatoria in patris & avi defunctorum memoriam dedisse. *Archemorus* quoque fato functus post mortem pugilum pugna honoratus est innuente *Statio Thebaid. 6.* his verbis *pag. m. 558.* *Sunt*

Sunt & qui nudo subeant concurrere ferro. Ita *Pyrrhus* Epirotarum Monarcha & Princeps, cùm *lusus funebres defuncto filio celebraret, gladiatorum pugnas exhibuit, Plutarchus in vita Pyrrhi.* Sic gladiatorum sanguine & cædibus *Marcus* & *Decimus* filii *Bruti* funebri memoria patris cineres honorârunt; *Valer. Maxim. lib. 11. c. 1.* Scipio; *Liv. lib. 8.* Tiberius apud *Tranquill. cap. 7.* Marcus & Verus &c De ludis funebr. *Liv. 4 Decad. l. 9.* ita: *Et ludi funebres per triduum facti*; & *Decad. ejusd. l. 1.* Ludi funebres eo anno per quatriduum in foro matris M. Valerii Levini causâ à P. & M. filiis ejus facti. De Græcis tradit *Alexander ab Alexandro Genial dier. lib. 3. c. 7. pag. m. 647.* – – & ludos funebres, plerumque gladiatorios, muneraque, Græcis Gymnica certamina & equestria in defuncti memoriam populo dari servatum est. vid. *Tiraquell.* not. ad hunc locum confer. *Chrysanth. Solar. Pentateuch. mort. lib. 5. fol. m. 420.*

§. 4. His peractis domum redibant animæ rationem non habentes, licet Rex & Princeps fuerit, quorum animas in cœlum transvectas sibi imaginabantur (ὀχεῖας) super

per *alas aquilinas*; quare illas picturâ *Aquilæ* honorabant. Sic Romæ cùm Imperatoris cadaver combureretur, *aquila* in altum subvolans emittebatur, & hunc ritum APOTHEOSIN vocabant, quem, ut plenius ritus intelligatur, fusiùs describere volumus. Fuit autem *Apotheosis* consecratio solennis apud Gentiles usitata, quâ bene de Republ. meriti post obitum certis ceremoniis in numerum Deorum referebantur; quæ consuetudo non tantùm apud *Romanos*, sed etiam *Græcos* in usu fuit. vid. *Edoard. Bar. Herbert de Cherburg de Relig. Gentil. pag. m. 107. & 108. edit. Amstel.* 1663. *Alexander ab Alexandro Genial. dier. lib. 6.* Ritus & ceremoniæ leguntur apud *Flav. Blond. lib. 2. de Rom. Triumph. Robertell. lib. 2. cap. 38. Emend. Bernard. Realin. annotat. in var. Script. loc. c.* 16. è quibus pauca apponemus. (1) Defunctum corpus ritu hominum sumtuoso funere sepeliunt. Ita *Herodian. lib. 4. c. 2. pag.* 176. Est autem totâ urbe quasi luctus quidam festæ celebritati promiscuus, quippe functum corpus vitâ ritu hominum sumtuoso funere sepeliunt. *(2)* Cerea in imaginem defuncto simillimam fingunt,

camque

eamque in regiæ vestibulo proponunt, & quidem supra eburneum lectum maximum atque sublimem. (3) Porrò pyram in tabernaculi formam construebant, *aquila* cum omnium Deorum aggesta in summo culmine locata. (4) Nobilissimi ac lectissimi juvenes equestris senatoriique ordinis lectum humeris ferentes deportabant, ubi Magistratus Romani imperium deponere consueverant, hymnos ac pæanas canebant, lamentabili carmine modulantes. (5) Exinde lectum extra urbem in campum Martium deferebant ad exstructam illam pyram. (6) Lecto in tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus herbasque succosque omnes odoratos conquirebant & acervatim effundebant. (7) Incendebatur pyra, ubi cum ascendente flamma AQUILA in altum subvolans emittebatur, quod credebatur PRINCIPIS ANIMAM DEFERRE IN COELUM. Quo facto talis inter Divos relatus pro Deo colebatur. *Alexander ab Alexandro lib. 6. cap. 4. Genial. dier* conf. *Pfeiffer. antiq. Cr. c. lib. 4. c. 59. pag. 767.*

CA-

CAPUT XIX.

De LUSTRATIONE DOMUS FUNESTÆ.

§. 1.

APud multos Scriptores crebra *Lustrationum* & Expiationum fit mentio: igitur de his pauca hîc trademus. Initio certum est, quòd non privati tantùm homines, verùm etiam integræ civitates crederentur pollui; unde *Lustratio* seu *Expiatio* partim ad singulos partim ad universos se extendebat. Peragebantur autem Lustrationes circumlatione in orbem: qui rem quampiam lustrabat, is eam in circum more antiquo ferebat; qui verò lustrabatur ei certa res circumferebatur. Hinc circumferre pro lustrare & lustratione curare usurpatur. Unde *Plautus* pro *larvato te circumferam* i. e. purgabo, & *in* Amph. scribit: *Quæso, quin tu isthanc jubes procerita circumferri.* Adducit *Nonius* verba *Lucilii* è *lib.* 2. *Sat.* Tum fortè omnia sunt circumlata i. e. lustrata, purgata. Imò *lustratio* ipsa, ut ait *Servius*,

dicta

dicta est à circumlatione. Inde *Græci*, quod notavit *Turneb. lib.* 13. *Adverſ. cap.* 21. id ipſum dicunt περιαγνίζειν, περικαθαίρειν, περιμάττειν. Quibus adde ex Germ. περιῤῥαίνειν. In omnibus vides περὶ, quæ reſpondet voculæ *circum*.

§. 2. Luſtrabant olim (I) *integrum Exercitum. Liv.* 38. *cap.* 12. & *cap.* 37. Principio Veris luſtrato exercitu profectus. *Jul. Cæſ. lib.* 8. *Bell. Gallici.* Legionibus ex omnibus hyberniis provocatis ad fines Trevirorum profectus exercitum luſtravit. *Appian. lib.* 8. Quando apud Romanos Exercitus erat luſtrandus, *ſue, ove* & *tauro* in campo Martio luſtrabatur, & armati milites, pedites, equitesque lauro coronati ita rem divinam & luſtrale ſacrificium faciebant ſub Dio. Et hoc inſtitutum erat à *Servio* Romanorum Rege. *Liv. lib.* 1. *c.* 44. *Dionyſ. lib.* 4. *c.* 26. Id notandum, quòd Exercitus luſtratio fieret, antequam iniretur prælium. *Dio lib.* 47 *Plutarch. in vit. Brut. pag.* 1001. non putabatur enim feliciter pugnare exercitum poſſe, niſi is primùm ſolenni ritu fuiſſet luſtratus. (II.) *Claſſem* quoque

que lustrare solebant. *Liv. 36. cap. 42.* Lustratâ classe altum petit; quem morem explicat *Appian. Alexandrin.* Altaria duo stant in extremo littore, undis ei affluentibus. Naves plenæ classiariis circumstant cum altissimo silentio, Sacrifici in mari stantes mactant victimas, moxque in scaphis ter circum classem lustramina circumferunt navigantibus & Ducibus comprecantibus, ut eâ lustratione à classe omnia avertantur infausta. (III.) Lustrabant quoque *agros* & *Segetes.* Formula in hisce lustrationibus usurpata describitur à *Catone in lib. de Re rustic. cap 142.* Sacra hæc vocabantur AMBARVALIA, quod ut *Servius ad Eclog 3. Virgil.* notat, victima ambiat arva. Sacra isthæc fiebant à XII. Fratribus, qui dicebantur AMBARVALES. Et *Ambarvalis* hostia est, quæ rei divinæ causâ circum arva ducebatur ab iis, qui pro frugibus faciunt. Fiebat autem Sacrum istud hoc modo: Victimas *Suem* videlicet *Ovem* & *Taurum*, unde SUOVETAURILIA Sacrum istud dicebatur, maturis frugibus, ter circum arva ducebant, omnesque post clamantes sequebantur. E quibus unus quernâ coronâ corona-

ronatus cum solenni saltatione composito carmine *Cereri* decantabat laudes; Et postquam vino & lacte libâssent, antequam fruges meterent, porcam *Cereri* immolabant. Ritus hujus descriptionem vide in *libro 1. Georg. v. 343. usque ad 350. Tibull. lib. 2. Eleg. 1.* (IV) *Urbes* solebant lustrare. *Liv. lib 21. c. 42.* Jam primum omnium Urbs lustrata hostiis in orbem circumlatis. *Polyb. lib. 4. pag. 291.* de *Cynathensibus* & *Mantinensibus* narrat, quòd illi ob horrendam cædem in *Arcadia* commissam ab omnibus odio sint habiti. *Mantinenses* post exitum *Cynathensium* lustraverunt sese, & victimas circa urbem & agros circumtulerunt. Sacrificium hoc dicebatur AMBURVALE & AMBURBIUM. (V.) *Domus funestas* lustrabant teste *Theocrit. Idil. 24.*

Καθαρῷ δὲ πυρώσατε δῶμα θεείῳ
Πρῶτον:

Puro verò lustrate domum sulphure
Primum.

Cui calculum addit Angl. *Francisc. Rous in Archæolog. Attic. lib. 5. cap. 34. pag m. 271. edit. Oxon* his verbis: **Being come home / they fell a purging and Lustrating the house with brimstone.** §. 3.

§. 3. In Lustrationibus variis utebantur rebus. (1) Interdum utebantur *Catulo*, quem vel circumferebant, vel corpus ejus saltem tangebant, & ritus iste, qui circa corpus observabatur, uno verbo dicebatur *περισκυλακισμός*. vid. *Jacob. Gens. de Victim. hum. pag. mih.* 104 (2) Interdum *Porcellum* adhibebant. *Scholiast. Aristophan.* & *Suid.* in voce *καθάρσιος*, porcello mactato lustratæ etiam fuerunt conciones i. e. totus populus. Nam ut è Græcis constat Autoribus, circumferebatur talis porculus circa totam concionem, tum preces instituebantur, & sic Orator habebat orationem. Interdum *rebus inanimatis* utebantur, quam consuetudinem describit *Claudian. Paneg.* in Sextum *Honorii* Consulatum:

Lustralem sic triste facem; cui lumen odorum
Sulphure caruleo, nigroq; bitumine fumat
Circum membra rotat doctus purganda Sacerdos
Rore pio spargens, & dira fugantibus herbis
Numina, terrificumq; Jovem, Triviamq; precatus

Trans

Trans caput aversus manibus jaculatur in
austrum
Secum rapturas cantata piacula tædas.

Videmus igitur hîc ex *Claudiano*, quòd *Lustratio herbis* fuerit peracta. Quænam verò istæ fuerint herbæ, verbis non exprimit, sed eas demonstrat *lib* 3. §. 3. *ad legem Cornel. de Sicariis pag.* 1738. *Digest. lib.* 48. *tit.* 8. ex *Marciano lib* 14. *Instit.* Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarii, si cui temerè cicutam, salamandram, aconicum, pituocampas, aut bubrostim, mandragoram, & id, quod lustramenti causâ dederint cantharidas, pœnâ teneatur hujus legis. Hæc *Claudiani* & hujus legis loca mirum in modum se mutuò illustrare vides. Usurpabant insuper ad *lustrationem* Squillas: *Lucian. Necyomant. pag.* 107 *Chrysosth. Orat.* 48. Clem. *Alexandr.* 7. *Strom. Theophrast. Ethic Charact. de Superstit. pag.* 49. *Scholiast. Theocrit. in Thyasis. Joh. Tzetz. histor. Chil. V. c.* 23. Branchia olivæ: *Virgilius lib.* 6. *Æneid.* Ramum ficulneum; *Hipponax* & *Tzetz.* Rosmarinum; *Virgil. Georg. lib.* 11. Laurum. uti *Plin. lib.* 15. *cap.* 30.

30 natur. histor. Juvenal. Clem. Alexandr. in Protreptic. Suidas, Festus, Hesychius testantur. Ovum. *Apulej. lib. XI. Ovid. lib.*11.*de Arte amandi. Lucian. Catap. pag. 62.* Sal. *Tibull. lib.3. Eleg. 4 Valer. Flacc. Argonaut. lib. 3. vers. 420. Theocrit. Idyl. 24.* Vinum. *Martial. Epigr. 5.* Aquam. *Propert. Stat. lib.9. Thebaid. Pers. Satyr.2. Ovid. lib.7. Metamorph. Euripid. Hercul. Fur. Pollux. lib. 8.* Sulphur & bitumen. *Apulej. lib. Mit. 9. Tibull. lib. 1. Eleg. 5. Ovid. lib. 7. Metamorph.* De lustrationibus videri possunt *Lomejer, de Lustration. Stuck. de Sacrif. Gentil fol. m. 78 79. seq. de la Cerd. Commentar. in lib. 6. Æneid. Spencer. de Lustrat. Diss. 3. pag. m. 156. & in eum plur. Reverend. Doct. Joh. Henricus Majus in Dissert. de Lustrationibus.*

§. 4. Visis itaque his ad lustrationem domûs funestæ pedem movemus & consideramus, quomodo hæc peracta fuerit? Adducere itaque hîc lubet in medium & proferre verba Angli sæpius citati *Francisc Rous in Archaolog. Attic. lib. 5. cap. 34. pag. m. 271.* **Lustrating themselves by going through the fire.** Hîc cognoscimus, quòd lustra-

lustraverint se per *ignem & flammas*. Hanc lustrationis speciem per *ignem Ovid. lib. 7. Metamorph.* innuere videtur;

Multifidasq; faces in fossa sanguinis atra,
Tingit, & infectas gemmis accendit in aris
Terq; senem flammâ, ter aquâ, ter sulphu-
re purgat.

Et Romanis olim solenne erat, ut, cùm à *funere*, quod prosecuti fuerant, redirent, se accenso igne lustrarent teste *Festo*, qui ita scribit: *Funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebantur aquâ adspersi: quod purgationis genus vocabant suffitionem.* Aliàs etiam antiqui rogum amici defuncti *ter* circuibant, circumcurrebant & lustrabant, sicut *Virgilius* in *Pallantis* exequiis de *Trojanis* testatur *lib. XI. Æneid.*

Ter circum accensos cincti fulgentibus
armis
Decurrere rogos; ter mœstum funeris
ignem
Lustravêre in equis ululatusque ore de-
derunt.

Confer. *de la Cerd. Comment. in hunc locum fol. m. 570.* Adjicitur etiam *Valer. Flacc. in Argonaut. lib. 3. vers. 347, 348, 349. Ly-*

ranus suo tempore purificationem per *ignem* in usu fuisse apud Tartaros scribit: *Ideò*, inquit, extranei venientes ad præsentiam Imperatoris transeunt inter ignes factos hinc & indè: ut sic purificati appareant coram ipso: Ita etiam non negandum, quòd *aquâ lustrali* se purgaverint, uti *Euripid. in Herc. fur. v. 923.* testatur. Sed de his fusè egerunt *Stuckius* cit. loc & *Spencerus* aliique, quos evolvere benevolus Lector velit, rogamus.

CAPUT XX.

De

EPULIS FUNEBRIBUS.

§. 1.

DEnique post sepulturam ritè peractam PARENTALIA, hoc est, epulæ funebres fieri consueverunt. Ut autem ordine procedamus, primò de nominibus, deinde de exemplis dicemus. Nomen maximè commune, quô feralis cœna ab aliis appellatur, est *περίδειπνον. Suidas. περίδειπνον τῶν νεκρῶν, καὶ τοῦτο ἐδείπνουν τὸ ἀτλικὸν περί-*

δειπνον

δεῖπνον. *Pollux.* Περίδειπνον ἡ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσιν ἑστίασις i. e. epulum, quod ob defunctos celebratur. *Budæus* ex *Luciano*: Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ περίδειπνον καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ τοὺς γονέας παραμυθοῦνται τοῦ τετελευτηκότος In omnibus his eſt parentale epulum: & adſunt propinqui, qui parentes conſolantur ob defunctum. Ad hanc vocem alluſi. Græcus Interpres *2. Sam. 3* ubi ſic ſcriptum eſt: Secuti ſunt Regem Davidem poſt *Abneris* exequias, τοῦ περιδειπνῆσαι i.e. funebre convivium agitandi causâ. Appellatur etiam δαῖς ἐπιτάφιος epulum ſepulchrale. De his aliisque nominibus pluribus videndus *Guilielmus Stuck. lib. 1. antiquit. Convival fol. m. 78. edit. Tigurin.* ubi Ἐναγίσματα, Τριακοντάδες, Ταρχήματα vocantur.

§. 2. Exempla ſi deſideramus, multa præſtò ſunt. *Achilles* igitur in honorem *Patrocli* demortui ſplendidiſſimum convivium apparari curavit, quod *Homerus* his verbis deſcribit *Iliad.* ψ. ſtatim ab initio *fol. m. 262.*

Κὰδ δ' ἷζον παρὰ νηῒ ποδώκεος Αἰακίδαο
Μυρίοι: αὐτὰρ ὁ τοῖσι τάφον μενοεικέα δαίνυ.
Πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι, πολλοὶ δ' ὄϊες, καὶ μηκάδες αἶγες

Πολλοὶ δ' ἀργιόδοντες ὕες θαλέθοντες ἀλοιφῇ
Εὑόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο
Πάντῃ δ' ἀμφὶ νέκυν κοτυλήρυτον ἔῤῥεεν αἷμα.

Quæ verba ex verſione Sebaſtian. Caſtalionis ita Latina reddita ſunt:

Diſcubuerunt apud navem velocipedis Æacidæ
Infiniti: at hic illis cœnam lautam præbuit.
Multi quidem boves albi extenſi ſunt ſeorſum ferro
Mactati: multæ autem oves & balantes capræ:
Multi autem albis dentibus ſues florentes pinguedine
Uſti tendebantur per flammam ignis
Undique autem circa cadaver multus fluebat ſanguis.

De epuli hujuſce funebris magnificentia ſic diſſerit *Euſtath. pag. 1393.* Notandum eſt hîc, *Homerum* in ſepulchri, i. e. ſepulchralis hujuſce convivii apparatu eadem ferè commemorare, quæ nuptiali feſtivitati publicæque panegyri conveniunt. Obſervandum præterea eadem, quæ hîc de funebri iſto epulo narrantur, nequaquam convenire priſcæ illorum heroum εὐτελείᾳ καὶ ἀφελείᾳ i. e. frugalitati

galitati atque tenuitati, verùm sepulchrale hoc epulum ipsis personis esse accommodatum. *Achilles* enim, qui Græcorum facilè fuit Princeps, illud in *Patrocli*, quem quidem singulari amore fuerat prosecutus, honorem curavit celebrari. Et tamen hæc ipsa epuli hujusce magnificentia, si cum illorum temporum magnificentia conferatur, quæ *Homerum* fuerunt consecuta, pro minimo reputabitur. Nam ut author Dipnosophistarum, præter alia, quæ ab illo commemorantur testis est, Persarum Regi mille quotidiè victimæ mactabantur. Hæ autem non erant Græca Chiliombe, sed, ut idem inquit, equi, cameli, boves, asini, cervi, plurimæ oves. Præterea omnis generis aves, struthiones Arabici, anseres, galli gallinacei, quorum tamen eduliorum maxima pars satellitibus impertiebatur, & in illorum usum cedebat. Hæc *Eustathius* de hoc epulo funebri, quod in *Patrocli* obitum celebratum fuit. Aliud quoque *Hectoris* epulum sepulchrale ab eodem Poëta his verbis describitur in fin. *Iliad.* ιω. *fol. m.* 292.

Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον. Αὐτὰρ ἔπειτα

Ἐυσυναγειρόμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
Δώμασιν ἐν Πριάμοιο — — hoc est
Aggesto autem tumulo redibant :. ac deinde
Bene collecti convivabantur valde splendidum convivium
Ædibus in Priami — —

Apolonius quoque in suis Argonauticis magnificum describit epulum funebre, sive sacrificium quod *Argonautæ* propter *Idmona* mortuum celebrârunt. Ejus verba *lib. 2.* hæc sunt:

Ἤματα δὲ τρία πάντα γόων ἐπὶ τῷ δὲ μὲν ἤδη
Τάρχυον (ταρχεύειν & ταρχύειν Eustath. idem quod
ἐνταφιάζειν μετὰ συνήθους ταρίχου) μεγαλωστὶ (μεγαλοπρεπῶς Interpreti) συνεκτερέϊζε λαὸς
αὐτῷ ὁμοῦ βασιλῆϊ λύκῳ. Πάρα δ' ἄσπετα μῆλα
ἣ θέμις οἰχομένοισι ταφήϊα λαιμοτόμησαν.

Triduò ergò post obitum defuncti, ut & hinc apparet, & *Sardus* testatur *lib. 1. de Moribus gentium.* Græci apparabant cœnam necessariis, qui coronati lugentes adhortabantur, ut cibum caperent, quod quidem ipsi cunctanter faciebant, ne post charissimorum

morum mortem vitam exoptare vide:entur. Quare & sæpius cibum recusat *Achilles* apud *Homerum* interfecto *Patroclo*. Idem author *Apolonius* alterius quoque sacrificii meminit, quod ad *Dolopis* (qui *Mercurii* filius fuit) sepulcrum celebratum fuit *lib. 1. n. 23.*

§. 3. Conviviorum quoque funebrium apud alios quoque authores Græcos crebra admodum fit mentio. *Athen. lib. 7. Hegesandri* Poëtæ citat testimonium, apud quem coquus quidam jactabundus hoc modo inducitur loquens: Ὅταν ἐν περιδείπνῳ τυγχάνω διακονῶν ἐπὰν τάχις ἔλθωσιν ἐκ τᾶ ἐκφορᾶς, quando fortè ministro in funebri cœna, cùm celerrimè ex funere redierint. Idem *lib. 8.* meminit *Dioclis* cujusdam osophagi: qui cùm uxori suæ defunctæ περίδειπνον celebrâsset, multùm simul cum fletu obsonii devoravit, id quod illi *Theocritus* Chius Poëta his verbis exprobravit:

Παῦσαι κλαίων ὦ πονηρέ. ἐδ' ἐν γδ πλέον ὀ-
ψοφαγῶν ποιήσεις.

Noli flere, ô improbe: nihil enim obsonia
comedendo proficies.

Athenis per funeris præfectos epulum apud defuncti necessarios dari consuevisse, testis

est *Alexander ab Alexandro.* *Massilienses* inter Gallos olim eruditissimi, utpote à Græcis oriundi eodem die, quô funus esset elatum, domestico sacrificio adhibito, necessariorum & cognatorum convivio celebrato luctum finire consueverunt teste *eodem. Laurentius Rhodomannus Periocha. 24. Homeric.* v. ult.

Ὕστατον ἀμφὶ τάφῳ πολυκυδέα δαῖτα σάωσαν

Funebrisque epuli peragunt solemnia Teucri.

Et *Demosthenes Orat. de Corona fol. m. 520.* Καὶ οὐχ ὁ μὲν δῆμος οὕτος, οἱ δὲ τῶν τετελευτηκότων πατέρες, καὶ ἀδελφοὶ ὑπὸ τοῦ δήμου τότε αἱρεθέντες ἐπὶ τὰς ταφὰς, ἄλλως πως. Ἀλλὰ δέον ποιεῖν αὐτοὺς τὸ περίδειπνον ὡς παρ' οἰκειοτάτῳ τῶν τετελευτηκότων, ὥσπερ τ' ἄλλ' εἰώθει γίγνεσθαι, τοῦτ' ἐποίησαν παρ' ἐμοί. Εἰκότως *Neque verò cùm populus sic egisset defunctorum patres & fratres, tum à populo ad curandum sepulturam delecti, egerunt aliter: sed cùm eos epulum funebre prabere oporteret, id prabuerunt apud me tanquam conjunctissimum defunctis, sicut catera solent fieri: nec injuriâ.* Itemque *Lucianus* de Luctu *pag. 795.* Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ περίδειπνον,

καὶ

καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ τοὺς γονέας παραμυθοῦνται τοῦ τετελευτηκότος, ἢ πείθουσι γεύσασθαι, ὡς οὐκ ἀηδῶς, μὰ Δί' οὐδ' αὐτοὺς ἀναγκαζομένους, ἀλλ' ἤδη ὑπὸ λιμοῦ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἀπηυδηκότας. *Post hæc omnia, superest exsequialis cœna, tumq; adsunt necessarii, ut defuncti parentes consolentur, suadentque ut cibum capiant, quanquam illi per Jovem non illibenter ad hoc compellantur, quippe perpetuum jam triduum enecti fame.*

§. 4. *Julius Pollux in lib. 8. Onomastic. c. 7.* Ἡ δὲ, inquit, ἐπὶ τῷ πένθει σύνοδος, περίδειπνον. Congregatio quæ fit in luctu, post sepulturam scil. PARENTALIA dicuntur. Parentalia autem teste *Thom. de S. Quercu* erant Feasts or banquets made at the funerals. Of Fathers / mothers or other Antecestors; hinc dies parentales, days on which Offerings and Solemnities are kept for our dead Parents: *Guilielm. Stuck. in antiquit. convival lib. 1. fol. m. 79. edit. Tigur.* ita dißerit de his hoc modo: *Parentalia* dicuntur cùm universa officia feralia seu inferialia, ut ab *Apulejo* nominantur, tum speciatim convivia, quæ in parentum aut propinquorum

mortibus fieri consueverunt, ut testis est *Perottus in Cornucopia.* Et quia hoc officii genus justè exhiberentur, JUSTA quoque appellabantur. *Hieronym. in cap. XVI. Jerem vers. 5. Tom. 4.* Moris autem fuit lugentibus ferre cibos: & præparare convivium, quod Græci περίδειπνον vocant; & à nostris vulgò appellantur PARENTALIA, eò quod parentibus *Justa* celebrentur. Et in *cap. IX. Oseæ vers. 4. Tom. 5.* Lugentium cœnas Græci νεκρόδειπνα vocant, nos parentalia possumus dicere, ab eo, quòd parentibus mortuis immolarentur. conf. *Martin. Lexic. Etymol. in voc. Parental.* Propriè autem illud funebre convivium SILICERNIUM appellatur, quòd potissimùm senibus exhiberetur, quasi qui jam silices suorum sepulchrorum cernerent. *Silicernium*, inquit, *Donatus*, cœna est, quæ infertur Diis manibus, vel quòd eam silentes cernant umbræ, i. e. umbræ possideant: vel quòd, qui inferunt, cernant, sed non degustent: Nam de his, qui libantur inferis, quisquis ederit, aut biberit, funestabatur. *Nonius* silicernium dicit esse convivium, quod apud veteres exhiberi solebat dictum, quòd cum silentio

tio edentes cernerentur, vel propter defuncti memoriam, vel quòd cogitarent, se mox illum secuturos, quapropter abeuntes è convivio, veluti se amplius non visuri mutuò se salutabant. *Varro*, funus executi lautè ad sepulcrum antiquo more silicernium confecimus i.e. convivium, in quo pransi discedentes dicimus alii aliis VALE. *Cæcilius*:

Credidi me silicernium ejus esse esurum.

Silicernium quoq; *Terentius* senem vocat atque decrepitum, h. e. dignum, vel cui *silicernium* fiat, vel qui ad silicernium vocetur. *Donatus* dicit, *silicernium* esse senem, qui jam jamq; silentibus umbrisq; sit cernendus: nec putat, silicernium dici senem, quasi qui silicem cernendo sit incurvus: at *Placiades* id probat siliceriique vocabulum indè deducit, quod sanè etymon *Beroaldus* in suis ad Apulejum commentariis *lib. 4.* probat. De *Silicerniis* videantur *Johannis Daughtæi analecta sacr. pag. m. 270. edit. Amstel.* 1694. *Martini Lexicon Etymolog. in voce Thom. de S. Quercu* ita scribit: *Silicernium* a funeral banquet/ also a certain pudding eaten only at funerals; derivatque à *Cesnas* id quod cœnas, veteres dicebant indè *Si-*

licesnium postea *Silicernium*, hoc *Scalig. in Fest.* fortè à *Silex* & cœna, sic enim *Servius* notat has epulas in veterum funeribus supra silicem positas, quæ, peractis sacrificiis, senibus dabantur, ut se citò morituros cognoscerent.

§. 5. *Festus* de V.S. *Silicernium* dicitur cœna funebris, quam alio nomine exequium Scriptores vocant. *Sextus Pompejus* Silicernium ex *Verrio* dici ostendit, quia cujus nomine ea res instituebatur, is jam silentium cerneret. Etenim & alio significatu *Silicernium* erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur teste *Festo*. Et Arnobio *lib. 7. adversf. gentes*, qui ita verba facit: *Quid inquam sibi hæc volunt, apexabo, isicia, silicernia, longano? quæ sunt nomina & farciminum genera, hirquino alia sanguine, cominutis, alia inculcata pulmonibus?* Sed notandum, has epulas exequiales, quas *parentalia* diximus, alias fuisse ab aliis epulis vel sacrificiis. Illa enim fiebant ad sepulcrum; hæc in domo lugentium. Unde *Tertullian. de Resurrectione carnis cap. 1.* Defunctis, inquit, parentant, & quidem impensissimo officio, pro moribus eorum, pro temporibus escu-

esculentorum, ut quos negant sentire quicquam, etiam desiderare præsumant. *Lib.* item. *de Testim. anim. c. 4.* Vocas porrò securos, si quando extra portam cum obsoniis & mattæis tibi potius parentans ad busta recedis, aut à bustis dilutior redis: & in convivio illorum quasi præsentibus & circumcumbentibus sortem suam exprobrare non possis, debes adulari propter quod lætius vivis. Et *Gaudentius 4. Tract. de Lection. Exod.* Parentalia, ait, unde malum idololatriæ extulit caput erroris; nam gulæ suæ causâ primùm cæperunt homines prandia mortuis præparare, quæ ipsi comederent: Post hæc etiam ausi sunt sacrificia eis sacrilega celebrare, quamvis nec ipsi mortuis suis minus sacrificant parentalia, dum super sepulcrorum mensas, tremulis manibus vina fundentes spiritum balbutiunt. Plura qui desiderat, evolvat *Pfeiffer. antiquit. Græc. lib. 4. c. 59. pag. m. 765, 766.*

§. 6. Porrò in *Parentalibus* ut *Gyraldus* docet, fabas & lentes assumere moris fuit; sicut in pervigiliis cicer, & ad ferales cœnas, lentesque & offas ad sepulcra eorum ferre, quibus parentare jus erat, quæ & feralia à fe-

rendis epulis dicta putantur, ut ait *Festus*, seu à feriendis pecudibus, quas in defunctorum sepulcris super nudo silice apponebant. Faba itaque putabatur ad mortuos pertinere teste Angl. doctissimo *Jac. Windet in tract. de Vita functor. & statu. edit. Londin. 1663. pag. m. 35. in 4to.* nam & noctu Lemuribus jaciebatur larvis & Parentalibus adhibebatur sacrificiis, ut *Varro* & *Festus* referunt; nec *Ovidius* omisit in *Fastis lib. 5.* Hinc ubi &c. Sic enim de celebrante *Lemuria:*

Cumq; manus purè fontanâ perluit undâ
Vertitur, & nigras accipit ore fabas
Aversusque jacit: sed dum jacit, hæc ego mitto
His inquam redimo meq; meosq; fabis
Hæc novies dicit nec respicit, umbra putatur
Colligere & nullo terga vidente sequi.

Sed & *Hebræis* Legumen, lugentium cibum vocare constat ex *R. Eleasar cap. 35.* Legumen est cibus luctus ac doloris, ex quo *Ainsvvorth fol. mih. 97.* hæc profert: **Lentils were wont to be eaten of men in their sorrow and mourning.** Audiamus etiam *Zenorennam* uti *B. D. Geier. cap. VI. pag.*

pag. m. 163. de Luctu Ebræorum refert, qui ita scribit: Darumb kocht man Linsen/ wenn einer stirbt / gleich als eine Linß / die ist keulicht (kugelicht) also ist auch der Todt/ gehet herumb / und welgelt sich von einem Menschen zum andern Menschen. plur. vid. cit. loc. pag. seq. Atque indè fortasse ad Gentes transiit mos iste SILICERNIA legumine (fabaceo præsertim) instituendi. vid. cit. *Jacob. Windet. pag. m. 36.* conf. *Gulielm. Stuckius antiquit. convival. lib. 1. fol. mih. 80. edit. Tigur.* ubi plura. Ita in epulis funebribus albis utebantur vestibus. Argivi ex Græcis in funeribus albis vestibus, ablutis aquâ teste *Socrate* induebantur. Et hæc de epulis funebribus dicta sunto.

CAPUT XXI.

De MORTUIS NON MALEDICENDIS & SEPULCRORUM SANCTITATE.

§. 1.

Erat etiam adhuc alius honor, quo afficiebantur mortui post omnes exequiarum

rum ceremonias, ut memoria apud posteros esset gloriosa. Quod in genere quidem non parùm faciebat, quod mortuis maledicere nemini liceret: Idque ex lege *Solonis*, qui severè hoc interdixit, quemadmodum de eo testatur *Plutarchus in ipsius vita* his verbis: *Commendatur item lex Solonis, quæ maledicta vetat in defunctos congerere. Est enim putare eos, qui decesserunt, sanctos, pium: Abstinere ab iis, qui non exstant, justum, & civile odii tollere æternitatem.* Ipsius quoque *Solonis* legis meminit *Demosthenes orat. advers. Leptin.* Κἀκεῖνος τῶν καλῶς δοκούντων ἔχειν νόμον Σόλωνός ἐστι, μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνηκότα μηδ' ἂν ὑπὸ τοῦ ἐκείνου τίς τις ἀκούῃ παίδων: *Illa etiam Solonis lex est è laudatarum numero: Mortuo nemini maledicendum, etsi quis à liberis ejus incessatur maledictis.*

§. 2. Præterea dabatur in eum, qui contra hanc legem commisisset, ἔνδειξις *actio* seu *accusatio*, vid. *Suid.* in voce ἔνδειξις. In specie verò singulis annis defunctorum recolebatur memoria, & apud Romanos peculiari fiebat mense, qui erat *Februarius*. Februa etenim apud Romanos dicta sunt defunctorum piamina, quod *Sabinorum* lingua fe-

bruum

bruum purgamentum significaret: vel ut alii volunt, à temore, quoniam adolendo & flammis ferventibus fierent. Unde & Februarius mensis nomen invenit à februando, eo enim mense populus februabatur i. e. purgabatur. Nam per dies duodecim continuos februa celebrabantur pro defunctorum Manibus, hisque diebus pro impetranda mortuorum animabus quiete, omnis populus piaculis sacrificiisque circa sepulcra accensis facibus intentus erat. *Plutarchus* in Qq Romanis causas simul adducit hujus ritus, dum ita scribit: *Cur cùm reliqui Romani Februario mense mortuis parentârint, D. Brutus, ut Cicero narrat, mense Decembri hoc egit? — — An quemadmodum, inquit, sub noctis & diei finem solent vulgò mortuis justa persolvere, ita rationi consentaneum est, etiam ultimo mense & anno desinente id fieri. Ultimus autem mensium est December An quia Diis Manibus isti honores habentur, quos venerari tempestivum est, omnibus fructibus tam perfectis? Aut quia tunc potissimùm mentio inferorum est facienda, cum appetente satione terra incipit moveri? aut quia Saturno à Romanis est hic*

mensis

mensis consecratus, quem in Manibus jam superis Diis censent. Aut cum Saturnalia sint instituta festivitas facilè maxima, & in qua conviviorum oblectationisq; plurimum usurparetur, horum quoque primitias quasdam mortuis tribuere placuit? Ita etiam *Novendialia* & Denicalia celebrârunt, de quibus *Guilielm. Stuck antiquit. Convival. fol. m. 81. lib. 1. edit. Tigur. D. Quensted. tract. de Sepultura veterum pag. m. 139. seq.*

§. 3. Quantâ religione erga defunctos suos eorumque tumulos seu conditoria gens quælibet per Orbem humanum ducta fuerit, historiæ docent non tantùm, sed & vasta LL. volumina. *Tholosanus lib. 33. Syntagm. Jur. Univers. cap. 23. n. 29.* inquit; *Sepulcrorum magna visa fuit antiquitus religio*, ut de illis non minus, imò magis, quàm de habitatione, quamdiu vixerint, soliciti fuerint, & caverint, ne ullo modo pollucrentur, etiam extraneorum sepultura, ut neque ex gente sua scelestos paterentur sepulcris suis condi. Veluti Octavianus Cæsar non passus in suo Juliam, stupris diffamatam poni, quamvis ei testamento legaverit. Res hæc nota est è *Suetonio* in vita *Octavii Augusti*

gusti & *Dione Cassio lib. 56. Besald. consid. polit. vit. & Mort. lib. 3. c. 1.* In pari religione, ait, fuisse corporis sepulcrum & sepulcrum animæ corpus. Sanctitatem sepulcris adsignat *Cicero lib. 4. de Republ.* apud *Nonium* & *Philip. IX. Sacra* verò vocat *Catullus. Sacratos morte lapides. Quintil. declam. 10.* Aggeres consecratos. Propriè tamen *Religiosa* dicebantur Sepulcra, Sacra & Sancta secundùm similitudinem. Hinc violatio sepulcrorum religionis summum crimē habebatur. Sepulcra violari, cineresque eorum dissipari, sceleratissimum omnium putabant, inquit, *Turneb. Adversar. lib. XIV. cap. 21.* Lapidem de sepulcro movere, terram evertere & cespitem evellere, proximum sacrilegio majores nostri semper habuerunt ait *Imperator Julian.* Itaque violatio sepulcrorum & sepultorum rerumque quæ horum sunt, ad crimen sacrilegii pertinere videtur, inquit, *Tholosan.* conferatur de his *D. Quensted. de Sepultura Veterum pag. m. 135. seq* ubi plura.

§. 4. Pariter apud Græcos sepulcrorum erat quædam sanctitas & religio, sicut non facilè possent violari, *Phocyl. v. 95. Nuthet.*

Mὴ

Μὴ τύμβον φθιμένων ἀνορύξῃς, μηδ᾽ ἀθέατα
Δείξῃ ἠελίῳ, καὶ Δαιμόνων ὄρσῃς.

Nec tumulum mortuorum refodias, neq;
non aſpectabilia
Soli monſtres, divinamq; iram accerſas.

Euripid. in Phœniſſ:

Κἀκεῖνο κέκεται μὴ ἐφυβρίζεσθαι νεκρούς.

Et illud ſtatutum, ne quis violet mortuos. Unde *Solon* apud *Plutarchum* in genere cavit: *Ne quis alienus ad monumentum alterius accederet, niſi dum exſequias iret.* Ne ſcil. talis aliquo modo Deos Manes laceſſeret, aut malo carmine terram gravem imprecaretur. In ſpecie laudat hanc *Solonis* legem *Cicero lib. 2. de LL.* De ſepulcris autem, inquit, nihil eſt apud Solonem amplius, quàm ne quis ea deleat, neve alienum inferat: pœnaque eſt, ſi quis buſtum, aut monumentum aut columnam violârit, dejecerit, fregerit. In *Philipp. 9.* idem *Cicero* extollit ſanctitatem ſepulcrorum: *Majores quidem noſtri ſtatuas multis decreverunt, ſepulcra paucis: Sed ſtatuæ intereunt tempeſtate, vi, vetuſtate: Sepulcrorum autem Sanctitas in ipſo ſolo eſt: quod nullâ vi moveri neque deleri poteſt. Atque ut cætera extinguun-*

guuntur, sic sepulcra fiunt sanctiora vetustate. Ulterius & causam reddit *lib. 1. Tuscul. Disp.* cur tantæ religionis habita fuerint sepulcra: *Itaq; unum erat illud insitum priscis illis, neque in morte semper, neque excessu vitæ sic deleri hominem, ut funditus interiret: Idq; cum multis aliis rebus, tum è Pontificio jure, & ceremoniis sepulcrorum intelligi licet: quas maximis ingeniis præditi, nec tantâ curâ coluissent, nec violatas tam expiabili religione sanxissent, nisi hæsisset in eorum mentibus, mortem non interitum esse, omnia tollentem atque delentem, sed quandam quasi migrationem, commutationemq; vitæ, quæ in claris viris & fœminis, dux in cœlum soleret esse: in cæteris humi retineretur, & permaneret tamen.* Atque ob summam hanc religionem, ne accedere quidem inimico ad sepulcrum licebat. Ut est apud *Sophoclem in Ajace v. 1106.* De violatione Sepulc. pœn. videatur *Kirchmannus de funeribus Romanorum pag. 521. seqq. lib. 3.*

CA-

CAPUT XXII.

De STATU DEFUNCTORUM POST MORTEM.

§. 1.

IPſi Græci duas habitationes poſt mortem conſtituerunt, quarum altera ſub *Jove* vitæ præſide: altera ſub Mortis arbitrio *Summano* ſit. Priorem ſtabili ac luculentâ tranquillitate frui, rebus Adminiſtra Amicitia procuratis; alteram dirâ caligine obnuptam eſſe dicunt, impotente diſſidentium principiorum Lite, ac pugnæ nunquam diremtæ malis exerceri. Ut igitur ordine procedamus, ſciendum eſt, quòd ᾅδης Græcis nihil aliud ſit in genere, quàm obſcurus, abſconditus & ab omni humano conſortio remotus quidam locus, vel rectius, ſtatus ille, qui excipit mortem, ſive is *refrigerii* & *quietis*, ſive *cruciatuum* ſit plenus. Hoc ſenſu *Theognis* in ſententiis *verſ. 1007.* ſcribit:

Ὡς μάκαρ εὐδαίμων τέ καὶ ὄλβιος, ὅστις ἄπειρος
Ἄθλων, εἰς ᾅδου δῶμα μέλαν κατέβη.

Quam

Quàm felix, beatus & fortunatus est,
quisquis ignarus
Certaminum, in inferni domum obscuram
descenderit.

Quare *Virgilius* sinè Sole domos dixit, & quæ alia sunt, quæ adducta videntur apud *Jacob. Windet. pag. m. 6. de Statu vitâ functorum, edit. Londin. 1663. in 4to.* Et versu 244. antea citatus author scribit:

— — ὅταν δνοφεροῖς ὑπὸ κεύθμασι γαίης
Βῇς, πολυκωκύτους εἰς αἴδαο δόμους,
Οὐδέ ποτ' οὐδὲ θανὼν ἀπολεῖς κλέος, οὐδέ γε λήσεις,
Ἄφθιτον ἀνθρώποις αἰὲν ἔχων ὄνομα.

— — *Postquam tenebrosas sub latebras*
terræ
Iveris, in ades luctuosas inferni,
Non unquam neque mortuus amittes glo-
riam, neq; etiam latebis
Immarcessibile semper hominibus ha-
bens nomen.

Rursus vers. 1119.

Μή με κακῶν μέμνησθε, πέπονθά τι οἷά τ' Ὀδυσσεύς
Ὅς ἀΐδου μέγα δῶμ' ἤλυθεν ἐξαναδύς.

Ne

Ne me malorum meminisse facite: passus
sum enim qualia Ulysses
Qui inferni magnam domum accessit,
inde regressus.

Ex his constat, quòd Græci Ἀΐδῃ portas & claves tribuant. Hinc ὑπήλθετε δῶμ' ἀΐδαο. *Odyss.* μ. ἐν ἀΐδαο δόμοισιν. *Odyss.* δ. ἀΐδαο *Iliad.* ο. Pariter habent *Euripid. Alcest. Æschyl. Agamem. Sophocles.* Hinc Pluto clave insigniri solet memorante *Pausan. Eliac. 5.* Habes *Lethi* portas apud *Lucret.* Januam *Ditis* apud *Virgil.* Enn. in Epitaphio *Africani Scipion*

Si fas endo plagas cœlestûm scandere quisquam
Mi solei cœlei maxuma porta patet.

§. 2. Ἀΐδης igitur Græcis & *Elysium campum* & *Tartara* denotat, ad quem locum tam divites, quàm pauperes abire cogantur, & nihil aliud est, quàm mors, uti *Phocylides* in carmine *vers 105.* refert, cui consensum præbet *Plato in Phædon. dialog. de Anima.* Observandum autem, quòd in *Orci* trivio sedeant judices, uti memorat *Plato* in *Gorgia*, à quibus deinceps *duæ viæ* tendunt, hæc ad *Beatorum Insulas*, illa ad *Tartarum*, sic

Diphilus

Diphilus Comicus apud *Clement. Alexandrin. lib. 5. Stromatum:*

Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ
Καὶ γὰρ καθ' ᾅδην δύο τρίβους νομίζομεν
Μίαν δικαίων, θατέραν ἀσεβῶν εἶναι
Θεὸν. Καὶ εἰ τοὺς δύο καλύψει ἡ γῆ.
Est justus oculus, cuncta qui solus videt.
Hinc inferorum ponimus duplicem locum:
Hunc destinamus impiis, illum piis
Uterque quamvis conditus terra latet.

Verùm hîc teste *Jacob. Windet. pag. m 44.* pro ὁδὸν vulgò θεὸν perperam legitur. Audiamus etiam hîc *Virgilium lib. 6 Æneid. vers 540.* canentem:

Hic locus est, partes ubi se via findit in ambas:
Dextera quæ Ditis magni sub mœnia tẽdit,
Hac iter Elysium nobis: at læva malorum
Exercet pœnas & ad impia tartara mittit.

Hanc duplicem viam etiam *Tibullus lib. 1. Eleg. 3.* attigit his verbis:

Sed me qui facilis tenero sum semper amori
Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.

Et deinde

At scelerata jacet sedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra sonant.

Putant itaque in sinistra *Tartara*, in dextera autem *Elysium* esse campum; cuique etiam Ductorem addunt, malis *Beelzebub* & Angelos genios carnifices, quos πελχῖνας vocant, etiam ἀλάστορας & παλαμναίους. Piorum verò animas à *Mercurio* viatore ad beatas sedes deduci affirmant Poëtæ.

§. 3. Trifariam autem partiuntur Græci ἅδην, in *Paradisum*, Gehennam superiorem & gehennam inferiorem; *qui honestè & sanctè & justè vixerunt*, illos in *Paradisum* absque ulla lustratione venire asserunt; qui *mediocriter*, in gehennam superiorem; qui verò *malè*, in inferiorem gehennam detrudi. Quam triplicem differentiam etiam agnoscunt Judæi, de qua re videndus *Jacob Windet.pag.49,50 seq.* Veteris autem *Paradisi* situs *Græcos* incertos sententiæ reddidit, qua gentium Elysium suum statuerent. *Hesychius* περὶ Ἄιγυπτον εἶναι circa Ægyptum esse statuit. Alii Paradisum πέρα τὰς κεκαυμένους ἀπὸ τῶ ζώνος sub æquatore statuebāt, Zona illa torrida mortales excludi credebant. *Claudianus de Phœnice*, quem Paradisi inquilinū faciunt:

– – – plaga defensus iniqua
Possidet intactas ægris animalibus oras.

Ter-

Tertullian. Apologetic. pag. 42. edit. Rigaltii inquit: *Si Paradisum nominemus*, locum divinæ amœnitatis recipiendis sanctorum spiritibus destinatum, maceriâ quâdam (prius legebatur materia) igneæ illius Zonæ à notitia orbis communis segregatum, Elysii campi fidem occupaverunt. Alii uti *Joseph. de bell. Judaic. lib. 2. c. 12. pag. 788.* Gl. de Essen. scribit: *Animabus* bonis, cum Græcis consentientes, sedes ultra Oceanum paratas ostendunt, regionem nempe nec imbribus, nec nivibus, nec æstu nimio gravatam, sed quam mitis *Zephyrus* ab Oceano spirans promulcet, quæ verbotenus transscripsit *Homer. Ulyss. 4.* vid. *Jac Windet. pag. m. 67.* Ubicunq; verò Elysium statuerint Græci, illud interim non omiserunt esse ἄβατον i. e. difficilis admodū accessus Ejus autem rationem à veteri Paradiso, cujus aditum terribiles Angeli occupabant, sine dubio duxerunt.

§. 4. Amœnitatem & fertilitatem ipsa vocis origo indicat teste *Bocharto*, qui *Elysium* ab עלין aut simili voce Punica derivat, quæ significat lætitiam, & variis modis illustratur, quia Sol ibi dicitur perpetuò splendere uti *Pindar. Olymp. Od. 11.* de beatis:

Ἴσαν δὲ νύκτεσσιν αἰεὶ
Ἴσα δ' ἐν ἡμέραις ἅλι-
ον ἔχοντες, ἀπονέστερον
Ἐσλοὶ νέμονται βίο-
τον, οὐ χθόνα ταράσσον-
τες ἀλκᾷ χερῶν
Οὐδὲ πόντιον ὕδωρ,
Κεινὰν παρὰ μετὰ τιμοῖς
Θεῶν, οἵτινες ἔχαι-
ρον εὐορκίαις
Ἄδακρυν νέμονται
Αἰῶνα — — — i. e.

Noctu pariter atque interdiu
Solem perpetuò habentes
boni vitam laboris omnis
expertem sortiuntur:
Nec tellurem manuum
Opera fatigant, aut
marinas aquas, quo
tenuem victum comparent
sed inter Deos honoratos
qui fidem sanctè coluerunt
ætatem minimè lacrymosam degunt.

Confer. *de la Cerda Commentar. in lib. 6. Æneidos Virgil. fol. m 655.* ubi lectu plura. Laudantur campi Elysii ob apparatum arbo-

arborum ac florum, quod iterum *Pindar. Olymp. 11.* confirmat his verbis:

— — ἔνθα μακάρων
Νᾶσον ὠκεανίδες
Αὖραι περιπνέουσιν, ἄν-
θεμα δὲ χρυσοῦ φλέγει
Τὰ μετὰ χερσόθεν ἀπ' ἀ-
γλαῶν δενδρέων
Ὕδωρ δ' ἄλλα φέρβει
Ὅρμοισι τῶν χέρας ἀνα-
πλέκοντι καὶ στεφάνοις. i. e.

— — ubi beatorum
Insulam Marina
auræ perflant, floresque
aurei micant
alii quidem ab humo
à pulchris arboribus.
Aqua autem alios educat
quorum monilibus ac
corollis manus implicant.

Tibullus lib. 1. Eleg. 3. de Elysiis campis ita canit:

Fert casiam non culta seges, totosque per annos
Floret odoratis terra benigna rosis.

Virgilius vocat *lib. 6. Æneid.*

— — *amœna vireta*

Fortunatorum nemorum sedesq; beatas.

Nihil itaque frequentius in mentione Elysii, quàm flores, rosæ, amœna omnia. *Pindar. Od. 2. Olymp.* Ἄνθεμα δὲ χρυσοῦ φλέγει *micant flores aurei.* *Plutarch.* ex eodem *Pindaro* in opusculo λάθε βιώσας loquens de Elysiis:

φοινικορόδοις ἐν λειμώνεσσι.

In pratis (consitis) *rosis purpureis.*

Plato in *Axiocho:* Παντοῖοι δὲ λειμῶνες ἄνθεσι ποικίλοις ἐαριζόμενοι: *Variis floribus omnimoda vernant prata.* *Dio Chrysost. orat. 35.* describens in *Indis Elysios*, εἰσὶ δὲ λειμῶνες αὐτόθι πάγκαλοι: sunt illic prata *pulcherrima.* *Chrysostom.* persequens eandem gentilium doctrinam in *homil. de futuro judicio*, ita ait: *Commemorant Elysium campum, beatorum insulas, prata florida, magnam odoris suavitatem, leniter spirantem auram, choros etiam ibi exercentes, indutos veste candidâ hymnos cantantes.* Sidonius Panegyr. Anthemii ita hæc loca describit:

Est locus Oceani, longævis proximus Indis
Axe sub Eoo, Nabathaum tensus in Eurum:
Ver ibi continuum est, interpellata nec ullis
Fri-

Frigoribus. Pallescit humus: sed flore perenni
Picta peregrinos ignorant arva rigores
Halant rura rosis: indescriptosq; per agros
Fragrat odor.

Prudentius quoque *hymno 5. Cathem.* ita de his locis consentaneè ad *Maronem*:

Illic purpureis tecta rosariis
Omnis fragrat humus, caltaq; pinguia,
Et molles violas, & tenues crocos
Fundit fonticulis unda fugacibus.

Claudian. 2. rapt. Ita de his:

– – nec mollia desunt
Prata tibi, Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos non tua protulit Ætna.

§ 5. Nec silentio prætereundum, quòd Græci asserant, beatos in campis Elysiis epulis fruituros perpetuis παρὰ πμίοις θεῶν, in societate illorum, quos Dii honoratos habent, ut *Pindarus Isthm. 4.* habet, ubi *Hercules*:

Ναῦ δὲ παρ' Αἰγιόχῳ κάλλιστον ὄλβον,
Ἀμφέπων ναίει, τετίμα-
ταί τε πρὸς ἀθανάτων φίλος, ἥ-
βάν τ' ὀπυίει χρυσέων οἴ-
κων ἄναξ, καὶ γαμβρὸς Ἥρας.

Nunc verò cum Jove habitat lautissima
felicitate gaudens, honore affectus Diis
charus, Heberq; complectitur aurearum
Ædium dominus ac Junonis gener.

Hæc ab *Homero Ulyss.* λ. transtulit, qui de *Hercule* idem dixerat, quòd *Heben* i. e. Juvenem uxorem duxerit, de immortali ævo nullis provectæ ætatis malis obnoxio, quo donatus est, accipi debet: quomodo *Hesiodus* intellexit in *Theogonia*, qui *Homeri* sæpe interpres, ideò de *Hercule* dixit:

Ναίει ἀπήμαντος καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα.
Incolumis vivit nulla tardante senecta.

Empedocles honestè viventibus pollicetur, quòd futuri sint:

Ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμέστιοι, ἔν τε τραπέζαις
Εὔνιες ἀνδρείων ἀχέων, ἀπόκληροι ἀτειρεῖς.

quæ verba à *Jo. Scaliger.* ita latinè reddita sunt:

Immortalium cæterorum contubernales ac convivæ
Expertes humanarum miseriarum, incorruptibiles, immortales.

De epulis his audiamus *Axiochi* authorem, cujus verba Latinè translata hæc sunt: *Quibus bonus genius in vita agenda adspiravit,*

piorum

piorum regionem incolunt; ubi anni tempestates omne genus fruges affatim suppeditant, fontesque limpidis undis manant, prata universa variis floribus vernant; Philosophorum scholæ, theatra Poëtarum, chori circulares, auditiones musicæ, convivia concinna, dapes ultrò oblatæ, immortalis lætitia victusque suavis præsto sunt.

§. 6. Mediocriter qui se gesserunt, qui nec nimis malè, nec optimè vixerunt, his *Græci* etiam quendam assignant locum, non quidem optimum, sed eum, ex quo in campos Elysios transferri possit. Hinc nonnulli *Inferos* in *campos Lugentes*, *Elysium* & *Tartara* distinguebant. In *Lugentes campos* autem cogebantur omnes BIÆOTHANATI & AORI: Πάντες οἱ πρὸ μοίρας ἢ πρὸ ὥρας θανόντες, *omnes qui violentâ aut intempestivâ morte oppetebant.* Dido *Virgiliana* erat & Βιαιοθάνατος & Ἄωρος:

Qui nec fato, meritò nec morte peribat
Sed misera ante diem — — lib.6. Æneid.

Ubi non *naturalis mors* intelligenda, quamvis *naturalem* & *fatalem* eandem *Tullio* esse *Agellius lib. 13. Noct. Attic. cap. 1.* notaverit. Sed *fatalis* mors hîc est, quæ ex furore

fuit: Sic *Euripid. in Phœniſſ.* de morte *Polynicis* & *Eteoclis*:

> Ἄποτμος, ἄποτμος ὁ φόνος
> Ἕνεκεν Ἐριννύων.
> *Non ex fato, non ex fato hæc cædes,*
> *Sed ex Furiis.*

Porrò illud *ante diem* præclarè illuſtrat *Spondanus*, ubi enim *Hom. 1. Iliad* ait:

> Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
> Ἡρώων:
> *Multas autem fortes animas orco ante tempus præmiſit*
> *Heroum.*

Sic fermè ſcribit: Illud πρὸ occiſum non eſt, ſignificat enim πρὸ τοῦ δέοντος, πρὸ τοῦ μοιριδίου i. e. Heroas ante fatum interfectos, id enim imaginamur accidere in *morte violenta.* Hoc *Cicero* dixit *1. Phil.* & *Agellius* expendit, multa autem impendere videntur præter naturam etiam, præterque fatum. *Ariſt. in Problem. ſec. 1. quæſt. 6.* παρὰ φύσιν: *præter naturam* dixit, quod *Virgilius ante diem* & *Sophocl. Antig.* τοῦ χρόνου πρόσθεν θανοῦμαι, *obeo ante tempus* & *Æſchyl.* πρὸ μοίρας *ante fatum.* Demum voce unicâ, qui immaturâ decedit morte πρόμοιρος dicitur. De

hoc

hoc mortis discrimine loquitur *Aristoteles:* περὶ ἀναπνοῆς. Θάνατος δ' ἐστι, ὁ μὲν βίαι@, ὁ δὲ κατὰ φύσιν: *Mors autem est aut violenta, aut secundùm naturam.*

§. 7. In his autem campis tantisper morari voluerunt antiqui, dum μόρσιμος αἰὼν ut *Pindarus* vocat (tempus vitæ legitimum) impletus fuisset: quem quibusdam centum, quibusdam LXX. anni constituunt. Campos hosce *Lugentes* in *Orco pallente, nondum nigro* statuebant, i. e. inter hujus vitæ atque inferni confinia: quo sensu *Charite, Thrasyllum* occisura, sic præfatur: *Nec mortis quiete recreaberis, nec vitæ voluptate lætaberis; sed incertum simulachrum errabis inter orcum & Solem*, apud *Apuleium*. Quorsum verò ex hac potissimum regione arcesserent animas, aliam causam adsignavit *Tertullian. lib. de Anima*, propè finem; *Invocantur quidem AORI & BIÆOTHANATI sub illo fidei argumento, quod credibile videatur eas potissimùm animas ad vim & injuriam facere, quas per vim & injuriam sævus & immaturus finis extorsit, quasi ad vicem offensæ.* Atqui ex inferni supplicii loco quotannis liberari perductos ad sanita-

tem Græci agnoſcunt. *Platonis* igitur autheritas inſtar omnium eſto, qui ſic in *Phadone* ſcribit: Οἱ δ᾽ ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα — — τούτους ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντες δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους, ἐκβάλλει τὸ κῦμα &c. *Qui licet ſanabilia, magna tamen flagitia admiſiſſe videantur — illos in Tartarum incidere neceſſe eſt: Incidentes autem atque annum illuc commoratos ejicit fluctus.* Extremi mali ad tartara mittuntur. Nam mentes ſanæ ſtatim in *Elyſium*, ſanabiles autem poſt luſtrationem *Tartaream* admittebantur: at INSANABILES perpetuæ ſuæ miſeriæ nullum fructum reportant ipſi, uti *Plato* in *Gorgia* teſtutur: Οἱ δ᾽ ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι, καὶ διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίγνεται: καὶ οὗτοι, αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδὲν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες· ἄλλοι δὲ ὀνίνανται, οἱ τούτους ὁρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνηρτημένους ἐκεῖ ἐν ᾅδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῖς ἀεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα καὶ νουθετήματα. *Qui ſumma ſcelera admiſerunt, ac propterea inſanabiles fiunt,*

ex illis exempla statuuntur: illi enim ipsi, utpote insanabiles, nihil prorsus utilitatis percipiunt; aliis verò utilitas redundat, qui illos cernunt ob flagitia maximis atque acutissimis ac maximè horrendis tormentis affectos; revera illic in inferno, ceu carcere, in exempla suspensos, ut impiis eò pervenientibus perpetuo spectaculo sint ac documento.

§. 8. Quod ad tormenta attinet, ibi torquebuntur & cruciabuntur perpetuo igne & frigore, quod *Suidas* in voce Ἠλύσιον advertit. De fluviis κατὰ τὸ πᾶχρ οὐ oppositis Philosophus in *Phædone*, & *Maxim. Tyr.* ex Platonis sententia mentionem facit, quod sursum deorsúmque fluant aquâ & igne. Inter alios autem *Acheron* pollere. *Theocrit. Idyll. XVI.*

Μηδ' ἀκλεὴς μύρηαι ἐπὶ ψυχρῦ Ἀχέροντος
Neque inglorius lugeas in frigido Acheronte.

Silius Ital. lib. 13. bell. Punic. ita canit:

— — *latè exundantibus urit*
Ripas sævus aquis Phlegethon & turbine anhelo
Flammarum resonans, saxosa incendia torquet.

N 7 *Virgil.*

Virgil. duo hæc flumina respexit dicens:

— — *aliis sub gurgite vasto*
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

Ut autem *cœlo* omnia bona ita *Tartaro* contraria mala tribuere solent. Cœlo *lucem* (αἰθέρος ἄβατον φῶς vocat) *Euripid. Phœniss.* *Tartaro* tenebras, Furias ultrices, mentes perditas devovent. In cœlo *quies* ac *ἡσυχία*: In tartaro ærumnosissima ταραχή. In Cœlo epulari, in Tartaro perpetuâ fame premi. Cœlum ut jucundissimum Palatium lapidibus pretiosis constructum: Tartarum carcerem scrupeum, sentum situ atq; horridum pædore, unde nullus exitus conceditur, describunt, uti *Virgilius lib 6. Æneid.*

Porta adversa ingens, solidoq; adamante columna
Vis ut nulla virûm, non ipsi exscindere ferro
Cœlicolæ valeant.

Atque hæc de statu animarum post mortem dicta sunto. His itaque finem imponimus & gratias Deo Ter Optimo Maximo agimus, quòd vires largiri clementissimè voluerit, quò labor susceptus ad finem perductus, cui laus & honor in secula seculorum!

UBER-

UBERRIMUS
RERUM & VERBORUM
INDEX.

A

Epita-

Februa

Lectus

Maritis

Opinio

Polyxe-

Rasura

 Se-

U

V

FINIS.

